

Nemunas

Nr. 30–31
(393–394–
834–835)

2012 m.
rugsejo 6-19 d.

Kaing 2.50 Lt

KAUNO KULTŪROS IR MENO SAVAITRAŠTIS

Kauko Lajptai

3-8 p.

Proza Jutta NOAK

Poezija — Ineza Juzefa JANONÉ

Algimantas MIKUTA

Knygius, laisvės žmogus

Petras BRAŽENAS

Bandymas atsagstyti

Liudas GUSTAINIS

Kibirkščiuojanti ironija

Jurga TUMASONYTÉ

Pekinas, hipiai ir ateitis

9-13 p.

Eugenija ŽAKIENĖ

Liepa ir rugpjūtis Pažaislyje

Dovilé ZELČIŪTĖ

Apie suviliotą aktoriaus širdį

www.pemupas.net

9 770 134 314 007

Protėvių šauksmas subtilioje akvarelės mozaikoje

Vija TARABILDIENĖ.
Iš ciklo „Juditos laiškai Vilniui“.
„Angelas“. 2004 m.

11 p.

Devintas žingsnis prieš dešimtmečio šuoli

Audronė MEŠKAUSKAITĖ

Kaune vėl startuoja fotomeno festivalis „Kaunas Photo“, kurį organizuoja LFS Kauno skyrius ir VŠĮ „Šviesos raštai“, remiami LR Kultūros ministerijos bei Kauno miesto savivaldybės. Jei renginių dalytumėme į segmentus, kelios jo atidarymo dienos (rugsėjo 4–8 d.) ir vėliau veikiančių parodų savaitės skiltų į begales detalių: fotografiją, filmą, pokalbių, vizitą, pažinčių ir t. t. Visa tai suvaldo, beveik kiekvieną daiktelių pačiupinėja organizatorius Mindaugas Kavaliauskas, padedamas nedidelės komandos, kita vertus, labai plataus būrio fotografijos mėgėjų iš viso pasaule.

Tokie gausūs, kasmet rengiami festivaliai skirti pasižvalgyti aplinkui, sužinoti, ko šalia esančio nepastebėjai, įvertinti, kur sustojome, kas naujoj fotografijos erdvėse, kas pasikeitė pastaruoju laikotarpiu. Daugiausia tokioms refleksijoms pasiduosis teoriniai pagrindais rengiamas svarbiausia festivalio paroda „Apie fotografiją“ Mykolo Žilinsko dailės galerijoje. „Ji sujungs daugiau kaip pušimčio fotografijos žmonių kūrius, mintis, išgyvenimus ir pakvies pažiūrėti į fotografiją kitaip“, - teigiamoji pristatyme. Festivalio organizatoriaus klausime, kaip į fotografiją galima (o gal reikia?) žvelgti kitaip. Pasirodo, atsakymą gausime apsilankę parodoje, kuri atskleis kiek

netikėtus fotografijos diskursus: techninę jos pusę, fotografavimo įvairovę, ekraną, broko estetiką ir t. t. Kad būtų lengviau susigaudyti šiose džiunglėse, kurios supintos iš kelių fotografijų erdvii ir skyrių, bus suorganizuotos trys ekskursijos su gidu.

Tačiau viskas prasidėjo rugsėjo 4 d., kai dar pernykščio festivalio nugalėtojai ir laureatai pristatė savo parodas Kauno fotografijos galerijoje ir „Meno parke“. Labai autoritetinga vertinimo komisija, sudaryta iš užsienio bei Lietuvos fotografijos žinovų, padėjo šiem menininkams priskinti kelią į šiandieną. Kadangi nugalėtojai bei laureatai nenutolo vieni nuo kitų savo darbų kokybe, šiaisiai metais rengiamos jungtinės parodos - labai skirtinges ir papildancios viena kitą savo stilistiką. Keistos suomės Wilmos Hurksainės istorijos apie moterį, ištekėjusią už arklio, labai linksmi ir atspalaidavę vokiečiai Andreaso Meichsnerio fotografijose, vėl grąžinančiose mus į vasarą bei jos „kasdienybę“, o šalia jų kaip atsvara - skaudūs socialinės tematikos Alexandros Demenkovos iš Rusijos darbai, savo stilistika gana artimi mūsų Rimaldo Vikšraičio darbams, kuriuose gyveniminas primena beveik XX a. pradžią.

Rugsėjo 5 d. atiduota daugiausia Lietuvos menininkams. Vienas įdomiausių atradimų - senos, archyvinės Algimanto Aleksandravičiaus fotografijos. Jose įamžintas mažo mie-

telio gyvenimas keistoku aspektu. Panevėžio kavinių fotografuotos ir spontaniškai, ir šiek tiek režisueriant, kol įgavo labai savotišką, tiems laikams būdingą vaizdą, balansuojantį tarp kriminalo ir erotikos stilistikos.

Apie Kauną savaip pasakoja Jonas Kulikauskas iš Amerikos, dirbančios sena technika. Kitą požiūri į mūsų miestą atskleidė menininkas Therry'is Girardas parodoje „Destinations Europe. Kaunas“, kuri atidarama „FGalerijoje“. Tai projekto, vykusio Beauvais mieste, atgarsiai. Įvairių šalių fotografai vyko į skirtinges miestus ir megino juos perprasti, pažusti fotograuodami. Dabar prancūzo akimis išvystą Kauną galėsime ažvelgti ir mes. Atrodo, jis gana jaukus ir kupinas miestovaizdžio lyrikos. O kauniečiai Jame gyvena geresni, nei mes išprate matyti savomis akimis.

Visų parodų aptarti neįmanoma. Tačiau pamatyti ir net susiūkti su jų autoriais beveik privalu, nes tokios progos pasitaiko itin retai. Penkiolika personalinių parodų, kurios beveik visos yra premjerinės, pristatytas fotografijos specialistai ir žinovai, o autoriai papasakos apie save patys. Šiuolaikinis menas tampa vis konstuktalesnis, konceptualės ir literatūrės, todėl paaikiinimai jo suvokimą labai praplečia. Fotografijų atsiradimo istorijoms, naujoms pažintims bus skirta visa diena, tapsianti savotiška apsikeitimų platforma. Čia daugiausia žada talkinti ir svečius kal-

binti fotografijos kritikas Tomas Pabedinskas.

Tradicinėse fotografijos naktyse - filmai apie fotografiją, projekcijos, kurios netilpo į parodas, autorių paberžimas. Ir, žinoma, paskutinė fotografijos naktis, skirta portfolio konkurso „Kaunas Photo Star“ dalyviams, - jų nominacijų, laureatų ir nugalėtojų paskelbimas. Atrodo, Kauno festivalio laimėtojai vis drąsiai ir aktyviai savo darbus demonstruoja įvairių šalių salėse. Todėl ir šiai metais dalyvaujančių konkursinėje programoje netruksta. Daugiausiai europiečiai, besitinkintys pas mus atrasti ši tą naują. Tai jau trečiosios konkurso „Kaunas Photo Star 2012“ portfolio peržiūros. Visiškai nepatyrusiu naujokų jose nebūna, tačiau netikėtumų ir atradimų pasitaiko visa da. O tai žingsnis ir fotografams, kurių vėliau važinėja po kitas šalis, kviečiami jose eksponuoti savo darbus, ir festivaliu, kuris vis dažniau minima įvairių menininkų prisistatymuose ar biografijose.

Pirmąkart grupės entuziastų renčiamasi nuo pagrindinės festivalio programos atsieti „OFF“ vakarai žada nemaižai staigmenų. M. Kavaliauskas teigia, jog tai renginio demokra-

tiškumo ir sveikumo ženklas. Visų didelių festivalių auditorija gauseja ir neišvengiamai diferencijuojasi. Taip nutiko ir šiuo atveju. Atsirado norinčiųjų pristatyti savo požiūri į fotografiją, nes žmonių poreikiai skirtingi.

Na, o rugsėjo 8 d. „Kaunas Photo“ persikelis į Prancūziją, Beauvais miestą, kuriame vyksta „Photo umales“ festivalis, savo amžiumi ir pažiūromis labai artimas kaunietiškam. Jame M. Kavaliauskas lankesi porą kartų, mūsų mieste taip pat esame sulaukę jo atstovų. O šiai metai lietuvių į Prancūziją jau vyksta su savo paroda „LT - tauta, tradicijos, tendencijos“. Ji bus atidaryta Nacionalinėje kilimų meno galerijoje - tai neabejotinai reiškia didelę pagarbą ir susidomėjimą. Septyni Lietuvos fotografai pristatytys šeštojo septintojo dešimtmečių mūsų fotografijos istorijai.

Mes liksime Kaune ir stebėsime pasaulį fotografijų langeliuose. „Jei tariamės, kad išmanome fotografiją, turime žinoti, kas joje iš tikrujų vyksta“, - teigia festivalio sumanytojas M. Kavaliauskas ir įteikia mums šiuolaikinio fotografijos pasaulio kompasą.

Platūs tapybos peizažai

Audronė MEŠKAUSKAITĖ

Rugsėjis taip pat yra naujieji metai, tik truputėlį vėsius apsirengę. Tačiau pradžią juose nė kiek ne mažiau nei sausio 1-ają, kuri užklumpa vos ižemojos. Todėl apie savo žiņą sezono uždarymą ir atidarymą galime kalbėti net vizualiųjų menų kontekste. Pavasariui baignantis šventėme Vilniaus dailės akademijos Kauno dailės fakulteto devyniasdešimtmetį ir palydėjome ji retrospektyvine šios mokyklos pedagogų bei studentų darbų paroda. O dabar jau rudenį sutinkame labai panašiomis gaidomis. Rugsėjo 30 d. Nacionalinio M. K. Čiurlionio dailės muziejaus Paveikslų galerijoje atidaryta parodos „Jauja Kauno tapyba 2012“, pristatanti VDA KDF tapybos absolventus. Parodos kuratorė Aušra Barzdulkaitė-Vaitkūnienė teigia, jog tai bandymas parodioti šiuolaikinės Kauno tapybos kontekstą, apibréžti bent preliminarius jos gaires ir tendencijas. Kaip miestui duoda dar tik pradedančių kurti menininkų darbų paroda? „Eksponuojame nors jaunu, tačiau jau prieš kelerius metus studijas baigusiu mūsų absolventų, kurių daugelis yra surengę ne vieną personalinę parodą ne tik Lietuvoje, bet ir užsienyje, kūriinius. Tik nedidelė dalis autorų vis dar mokosi ir ieško savo raiškos. Jaujems kūrėjams tokios parodos labai reikalingos, nes darbai pasiekia auditoriją, jie įvertina save. Tačiau jos ne mažiau reikšmingos ir miestui. Tai bent mažas žingsnelis siekiant jaunuosius tapytojus sulaikyti Kaune, iš kurio išvažiuoja tiek daug gabiu žmonių. Niekam ne pašlapstis, jog čia nėra pakankamai sklaidos, erdvės raiškai. Miestas

Milda STANINIENĖ. „La vie en rose“. 2011.

privalo juos pritraukti - galbūt su teiki geresnes darbo sąlygas, steigti dirbtuvės. Apskritai skatinti idėjinius judėjimus, iniciatyvas“, - minėtimis dalijosi A. Barzdulkaitė-Vaitkūnienė.

Žinoma, kiekvienas menininkas savo darbus pateikia kaip individuaus stiliaus paieškos rezultatą, bet toks bendras visų projektas yra ir institucijos prisistatymas. Siaisiai laikais, kai kiekvieną iš mūsų pasiekia pati įvairiausia informacija, sunku kalbėti apie mokyklas, stilius ir bangas. Vargu ar galėtume įvardyti bendras visų eksponuojamų autorų darbų tendencijas, tačiau pedagogų, senosios Kauno tapybos mokyklos kartos patirtis vis dėlto palieka pėdsakus. Jų darbuose įmanoma atsekti tradicijų ir įtaikų dengiamą sluoksni.

Rengti tokio pobūdžio parodas, kurios padėtū ir jauniesiems menininkams, ir miesto vizualiųjų menų tendencijų kaitai, 2005 m. sumanė minėtosios aukštosios mokyklos pedagogas, tapytojas Arūnas Vaitkūnas. Deja, neilgai trukus jis pasitraukė iš gyvenimo, todėl ankstesnėje planai atidėti ateicių. Dabar pagaliau vėl puoselėjamos viltys rengti parodas kaip testinių projektą, kuris nuolat atsinaujintų, vėliau virstu bendru su Vilniaus autoriais, o gal net išsiplėstę įki viso Baltijos regiono.

„Parodoje jaunieji menininkai pateikia spektrą šiuolaikinės tapybos, kuri, praturtinta naujų technologijų, netikėtū plastinių sprendimų, socialinių ar labai individualių temų, įsilieja į tarptautinį tapybos kontekstą“, - teigiamoji pristatant parodą. O jos kuratorė pridu-

Milda GAILIŪTĖ. „Tuštuma“. 2011.

ria, jog tendencijos yra savotiškai aiškios, nes jų apskritai nėra. „Jokio bendro stiliaus nebėra ir būti negali, todėl vyrauja absoluti įvairovė. Ribos nepaliaujamai plečiasi, tad plečiasi ir diskursas, formų spektras. Sakyčiau, čia įdomiausia - technologijų, tapybinio paviršiaus analizė, eksperimentai ir ieškojimai. Mūsų jaunieji autoriai įsilieja į bendrą tarptautinį kontekstą ir viisiškai prilygsta jo meniniams lygiui“, - džiaugėsi tapytoja.

Parodos erdvė užpildyta gana didelio formato, tačiau labai plataus raiškos spektrės darbais. Nuo plastinių, tūrių objektų - L. Leonaičio „Oro balionas“ bei P. Ramanauskio „Introspekcija“ - iki tradicines tapybos tendencijas tēsinčių kūrinių. Ypač įdomu stebeti technologines subtilybes, kurios kartais prilygsta

optinės apgaulės efektui arba labai priartina prie empiriško suvokimo ribos. Arčiausiai jos yra J. Klevinskaitės tapybos darbai smėlio, žemų paviršių. Tačiau aiškiausią takoskyrą galime brėžti tarp itin meditatyvių, beveik jokių tikrovės objektų nebeprimačios, „išplautos“ tapybos darbų bei itin ryškaus, įvairojančio kolorito, skirtinges „kilmės“ dėmių derinius atrandančios tapybos. Konceptualizmas, idėjos svarba, fikcijų formavimas, „klaidinančios“ stilistikos būdingos daugeliui VDA KDF auklėtinėi.

Jei retai kada lankotės užsienio šalių galerijose, tačiau norite sužinoti pasaulines šiuolaikinės tapybos tendencijas, puikiausiai tikis ir Kaune esanti galerija. Jaunieji autoriai pasauli atveria čia ir dar prideda nepakartojamą savastį.

Jutta NOAK

Petitio

Autorės asmeninio archyvo nuotrauka

*Iš viso to, kas parašyta,
patinka man tik tai,
ką rašo autorius krauju savuoju.*

Friedrich Nietzsche

Negalėjau atskiratytis minties, jog mano vystymasis prasidėjo tikriausiai jau gemalinėje ir post-gemalinėje stadijose.

Jei mamyytė būtų galėjusi skaityti mano mintis, greičiausiai būtų išsiirutulojusi rimta diskusija apie heterogenezę, kuria ji užbaigta aukštais, labai proziškais tonais:

„Ir iš kur tu tokia išlindai?“

„Iš ten pat, iš ten pat!“ – būčiau nedvejodama atsakiusi, nes zoologija, išammoninusi žmogaus panašumą su gyvūnija, buvo mane supažindinus su kai kuriomis atsiradimo sioje žemėje paslaptimis bei teorijomis.

Viena jų, ypač artima mano gimimui, kalba apie „išvykusį stebuklą“ – savaiminių procesą, nepriklausantį nuo išorinių sąlygų, kai akivaizdžiai tolstama nuo tévynainių formų. Tačiau kuo arčiau priartėdavau prie savo besiformuojančios individualybės, tuo labiau suabejodavau savaiminių procesu, įtardama, jog manuoju atveju išyko provokacija.

Kuo toliau, tuo labiau ši idėja brendo.

Spėjau, jog didysis provokatorius – slaptas agentas – turėjo būti vyriškos lyties atstovas: mano tėvas, kurio nepažinojau, bet žinojau iš mamyytės pasakojimų, kad būtent jis pastumėjo ją kenksminiem veiksmams.

Įiskverbės į dar ne visai pasirošusi jos organizmą, pasėjo sėklą, kuri labai staigiai sudygė, tik jos augimas iki gryvybės atsiradimo nusitešė mėnesiais.

Štai čia gal tiktų manieji jaustukai, bet išsprūdo vos trumpas, duslus nuo vijoje cha, cha, cha, nes mano atsiradimas buvo nelabai palaimingas, o zoologija ne viska paaikino. Ji geriau nušvietė mano vėlesni – individualybės kaip visumos – formavimasi, priklausomą nuo išorinių sąlygų. O iki-gemalinis, gemalinis ir po-gemalinis vys-

tymasis, veikiamas stipriaus vidaus nei išorės, mažiau pažinus.

Trumpa prieistorė paauskintų, bet sugrąžinti laiką ir atkurti tokias pačias sąlygas bei aplinkybes, kurios darė itaką embrioniniams ir postembrioniniams vystymuisi, nėra lengva, tuo labiau nuosekliai aprašyti procesą iki naujos rūšies atsiradimo.

Jeigu būčiau patekusi ant eksperimentatoriaus stalos ir jis būtu galėjęs to laiko tēkmėje ir tomis sąlygomis stebėti tokį reiškinį, tai embriologija būtų pasipildžiusi ne vien naujais atradimais – gal net būčiau tapusi įdomiu eksponatu, plaukiojančiu stikliniame inde su formalinėmis anatomijos muziejue.

Juokiausi, ranka pridengusi virpančias lūpas, tartum vaizduotės nupieštas procesas iš tiesų būtų realus.

Tragi-komedija

Mano mamyytės – vištelės, kaip ją vadino jos brolis, didžiausias jos gynėjas ir priesas – draugystės su didžiuoju provokatoriumi kapituliaciją galima būtų paauskinti tik tuo, jog anuo metu mano būsimas tėvas turėjo didelę galia. Už trukdymus jis net pasodino mano dėdė į daboklę.

Mamyytės gimdytojai nedrįso prieštarauti, tylėjo ir visi kiti šeimos nariai. Gimė skirtingose to krašto vietose, sunkiu darbu užsidirobu duoną, kurios didelei šeimai ne visada pakako. O rusų kilmės provokatorius, šešiolika metų vyresnis už mergaitę, besitarkančią jo namuose (būsimą mano mamyytę), tuo metu – mėsos parduotuvės savininkas, galingas ne tik kapitalu, valdžia, bet ir raudona mėsa, pasinaudojo nepalankiomis svetimoje žemėje gyvenančių „flukų“ (pabégėlių) aplinkybėmis, ir aš tapau tokios hetero-lytinės hibridacijos produktu – palikuone – dviejų priešiškų tautų hibrider – tikra „H“.

Hi...hi...hi, hi...hi...hi, hi...hi...hi, hi...hi...hi... – sprūdo, bet buvo visai nejuokinga.

Mano raidos procese hibridinė jėga buvo tokia galinga, kad aš savo gryvybingumu ir produktyvumu

iš tiesų pralenkiau pradines tévo formas, tik tolesnė tarp-rūsinė ir tarpgentinė hibridizacija kiek sutriko, nes provokatorius – tėvas – dinga už horizonto, o iširus porai paveldimuoju pagrindu tapo tik nesubrendusis moteriškosios lyties astrovė – mano mamyytė – grynakraujė vokietė.

Kai ant balta paklode užkloto stalo kankinosi palikta jauna trapi būtybė, savanoriškai, o gal prievarata atsikandusi nuodėmės obuolio ir išvyta iš rojaus, gamta nesumažino jos gimdymo skausmą.

Jos nuodėmė, jos ir kančios!

Nelabai palankus laikas, brandinės gemalą, susilpnino ir mano išsiveržimą į pasaulį, bet gimdymas užsitenė ne dėl mano kaltės ir niekuo nesiskyrė nuo kitų gyvybių atsiradimo. Perėjau vienas stadijas: kryžminimo, mišrinimo ir šiek tiek trumpesnį – 8 ½ mėnesio trukusį gemalinį procesą, kuris pasibaigė tyliu atėjimu.

Keli svetimos rankos pliaukštėlejimai lengvai išliejo gyvybės, taip įteisindami mano gryną būtį, o išgąstingi oro siurbtelėjimai kartu su gyvasties klyktelėjimais leido legalizuoti naujų pasauli.

Mūsų pažintis, anot mamyytės, buvo tragikomiška.

Ši istorija, kaskart ją pasakojant, pasipildydavo vis naujais elementais, iš kurių ji dažniausiai viena kvatodavo iki ašarų, tuo mane labai žeisdama.

Jos pasakojimo tragišumas pamažu blėso ir virto vos ne komedija.

Žinoma, jeigu visa tai būtų buvę ne tiek tragiška, kiek juokinė, ne tiek linksma, kiek liūdna, mano emocijos gal būtų seniai apriusios, bet man, viso to nepatyrusiai, tuomet atlikusiai aklo kačuko vaidmenį, daug kas buvo nesuprantama.

Jos kuriamas vaizdas, nukeliai vės iki centrų, sugrždavo kitokiu atspindžiu ir net atrodė, jog mano atsiradimas sioje žemėje laiko, viešos ir būdo atžvilgiu buvo ne tik komplikuotas, bet ir necenzūriškas. Buvo tikra, jog kontrastinė medžiaga, naudojama užrašant encefalogramą, mokančiąjam ją skaita.

ti būtų išryškinusi mokslui dar ne pažinius kladus.

Mamyytės atsiminimai buvo neišsemiami...

Nežinau, kiek kartu ji teigė, jog mano atėjimas jai buvo pati didžiausia Viešpaties dovana, apie kurią ji tik ir svajojo. Tuo metu dar nebuvu aparato, nustantančio vaisius lyti, bet ji sau išbūrė nešiojanti po krūtinę mergytę. Ji tai kartojavo vos ne kiekvienam sutiktajam ir dar negimusią mane vadino vienos populiariausią ir gražiausią vokiečių aktorių vardu.

– Aš žinojau, – tarė ji, šypsodamas iš laimės aksuerei, kuri, abejingai reagavusi į jos „žinojau“ ir šypsena, skubiai išneše mane – naujaginię, o ją pačią nuvežė į palatą, kur jau gulėjo dvi gimdyvės.

Anuomet buvo išsigalėjusi nežmoniškai žiauri nuostata: naujaginių buvo atskiriami nuo motinų ir atnešami maitinti kas tris su puse valandos. Kai kurioms motinoms tai tapdavo didžiausia katastrofa. Jos šokinėdavo iš lovų su kiekviečio vaiko klyktelėjimu ir lėkdamo prie langų, pro kuriuos norėdavo išvysti savo verkiančius kūdikius.

Mano mamyytė niekad neužmiršdavo pasipuikuoti, kad ji iš tolo atskirdavo savo mažylės balsą. Po tų žodžių priartėdavo antra, svarbiausioji pasakojimo dalis – kita diena po gimdymo, antroji mano būties diena šiame svetimame, man nepažiniame pasauli.

Nuo ankstyvo ryto mamyytė buvo kupina nekantraus laukimo, o jos krūtys – pieno. Kai pro plati atvertas duris ižengė gana stambaus gymio seselę, prie krūtinės prispaudusi stipriai suvystytus du naujagimius, mamyytė pasivertė ant šono, laukdama savo mažylęs.

Sešelė, atidavusį vienai vaiką iš dešinės, o mamyytei – iš kairės, nuskubėjo trečio vaiklio. Ji atnešusi, nusiypsojo dešinėje maitinančiai vaikelį motinai ir buvo beinanti pro duris, kai pastebėjo tylių verkiančią ir nemaitinančią kūdikio jaunąją mamą. Išgirdusi verkšlenančios mamyytės atsakyti, kad tai – ne jos mergytė, sesutė neteko žado.

Atsipeikėjusi gana griežtai sudrausmino:

– Ką jūs čia išsigalvotė, prasau maitinti kūdikį.

– Tai ne mano mergytė, tai – ne mergytė, – sušniurkštė dar garsiau nelaimingojo gimdytoja – mano mamyytė.

Sesutė karingai susikišo rankas į chalato kišenes ir, kilstelėjusi aukštyn pečius, priartėjo. Grėžda ma žvilgsniu be žodžių reikalavo pamaitinti klykiantį vaiką. Neišlaiķiusi mestelėjo:

– Ne vaikams vaikus gimdyti!

Sesutė, pasak mamyytės, buvo rimtai išsižiedusi, o moterys gana pašaipiai ir smerkiamai skersakiavo į jaunelę, nes ji be gailesčio buvo atsitraukusi nuo kūdikio per visą lovą plotį ir net prigludusi prie sieños.

Nesugebėjusi nei geruoju, nei piktuoju priversti mamyytę pamaitinti klykiantį naujaginių, seselė išsikvietė vyresniją, kad padėtų išspręsti konfliktą. Vyresnijos, ne kartą patyrusi panašių nuotykių, santūriai šypsos.

Sutartinai mirktelėjusi kitoms gimdyvėms, kurios ilsejosi šalia savo sočių atžalų, patarė pavaldinei irodyti jaunėlei jos klaidą.

Kai sesutė pradėjo tiksliais, skubiai judesiais vartyti naujaginių, norėdama kuo greičiau išvysti ir irodyti savo tiesą, mamyytė iš kartoto aprimo.

„Išsilaisvinus kojytėms, išsi-pūtė nuo verksmo pilvukas ir iššoko spyruoklytė vietoj gražios sagės“, – visad sakydavo mano mamyytė, kikendama iš savo sąmojo ir braukdama ašarą iš juoko ar graudulio, sunku buvo išpėti.

Vyresnijoji tyliai šypsos, o piktoji sesutė visą pyktį nukreipė į motiną, kuri prieš keletą dienų pagimdė sūnų, o dabar prie savo stambios krūtinės glaudė mane – svetimą mergytę.

Vos ne kiekvienam pasakodama šią linksmą istoriją, mamyytė višada atkreipdavo dėmesį į savo stiprų motinystės jausmą jau ankstyvoje jaunystėje.

Vis karto jama ši istorija tapo vos ne groteskiška, ir man keldavo ne juoką, o greičiau pasipiktinimą; kartais net abejojau jos motinika intuicija, galvodama, jog didis mergaitės troškimas galėjo ją ir paklaidinti.

Tokios akimirkos susiurbdavo visą mano gyvenimo džiaugsmą, neišsprūsdavo joks jaustukas, o pašamoniniai tamsūs išlydžiai klampino į apmąstymus, kuriais su niekuo nenorėjau dalytis, nes mano šuolis į suaugusį pasaulį buvo nelengvas, kaip ir užsišesusi branda, kurios neįmanoma nei metrais, nei centimetrais pamatuoti.

Neišrastas toks matuoklis.

O mamyytės dažnas pasityciojimas iš mano berniokiškumo vis primindavo tragikomišką kūdikių sumaišymo istoriją.

Mintis, kad mano mamyytė – gal visai ne mano mamyytė ir aš – ne mergaitė, o – berniukas, ilgam apnuodydavo mano sąmonę.

Laikui bėgant spalvos savaime šiek tiek pabluko, šis įvykis tapo net banalus, absurdūškas. Tačiau karta būdavo nelengva išsiuadoti iš dvilytiškumo, į paviršių išniurios giliai užslaptintos gimimo peripetijos sukeldavo minčių net apie heteromorfoz, suaktyvėjus vaizduotei vykdavos sunkiai sustabdomas procesas – regeneracija: keičiantis formai, atsinaujindavo prastastieji ir pažeistieji organai, o tai išprovokuodavo nelabai tinkamą mano elgesį.

Savaime aišku, jog tokia lyties organų regeneracija artindavo prie kito būvio, o jų lydintys vokiškieji ha, ha išplukdydavo ir tévo – provokatorius – šešelį, kuris tikruoju pavidalu buvo kartą, man gimus, pasirodės, tik téviškas jo proto nušvitimas truko nelabai ilgai. Mylimoji – vokietė ir vaikas – ne itin parankus hibridas, sukelęs baltų meškių vizijas, paskubino apsispressti: vedé rusę į susilaikę grynakratų palikuonių.

„Xa, xa...“ Didysis pasaulio parapsichologas Hitleris, tikėjė savo ir tautos dvasios jégomis bei siekės rasės grynumo, mamyytę, užauginusių svetimos tautos sėklą savo kūne, vadino tautos išdavike, o mane – mišrūnę – pasmerkė, pasėjės savo idėjas ilgiems dešimtmeciams į ateitį.

Autorės
asmeninio
archyvo
nuotrauka

Ineza Juzefa JANONĖ

šulinys
kaip tas kibiras
tuščias
galvotrūkčiais
garmu žemyn

o Tu tolsti
tolyn ir tollyn
šioj bedugnėj
kaip vanduo
man esi

juodsdabriam
dangaus
debėsy

peleninė klumpės pavidalo
pelenai iš to laiko
jsiskverbė medienon
juodu luobu ant dugno
bei ant sienų nusėdė
be Tavęs pasilikę
jie negali pasveikti
viens ant kito sukritę
liukas lipdo
amžių dienai sulipę
man makaulėje netelpa
šitoks triukas
susiklostęs per laiką
nors i sopulių dėk

veidą rūdys éda
kūnq laikas griaužia
vis mergaitės ieškau
girioje kaip aido
ji visa iš krauso
ji visa iš pieno
sukas apie žiedą
nežingsniuoja skrenda
verkia, rodos, šypsos
šypsos, rodos, verkia
bet giria sutemo
užgulė šešėliais
staučia šiaurūs véjai
akys pilnos smėlio
su raudonu burbulu
kojom priekin klumpinu
lig devinto prakaito
Lipniaus arklį paikinu

kraujas plūsta i galvą
tolyn gyslomis slysta

jis ne atbulas stumiasi
bet ganétinai tiksliai
vis i priekį
arterijom
jli i žodij ilieju

glébyje jli myluoju
ausin tykiai šnabždédama
tuo pati patikédama:

nebijok
viskas
baigsis
gerai

liūtis nesibaigia
pervérē kiaurai
savo smaigais
geležiniai
kojas supančiojo
šuo pro vartų
apačią smaugiasi
kaip galvą
perdaužtas
sprunka
tolyn

stoviu
kaip stulpas
nepasijudinu

nieko
nėra
man
per daug

iš visų pusiu
sienos ir sienos
tarp šitų sienų
ir aš kitoniška
po vienu stogu
mes poteriaujame
ne tik su dievu
pačiu šétonu
palaidi posmai
smaugia galugerklį
niekaip
o niekaip
aš jli nesuveržiu
sienos ir sienos
man tarp tu sienų
spira užlūžo
triūbiju skausmą
triūbiju liūdesi

ant viso svieto
nerimq būgniju
bet sienos nuolat
išmaišo skudurus
man žiaunas užriša
riečia i kobinj

kiek siela sveria
apleidus kūnq
gal ji kaip grūdas
lengva kaip pūkas
kur jos buveiné:
kur lūžta bangos
dausas pasiekusios
o gal ant delno
suklusus guli

man
gélés žiedas esi
uz jūrų marių
Dievo
Aky

pralaimėjimo pojūtis
jis su metais stipréja
pralaimėjai jaunystę
ir brandžiausius metus
bei vienintel meilę
jli taip pat pralaimėjai
kuri rodës palaiminta
kaip šviesiausias dangus
pralaimėjimo pojūtis
kulkom vidu išvarpę
sproginėja po kaukole
jis be galio kraupus
o paguodos surasti
savyje nejmanoma
jeigu ką ir laimësi
tai po žemém kapus

ir taip kas nakti
kiekvienq nakti
vienatvėj savo
bijau prašapti
dvigulę lovą
be Tavo kvapo

galas nuo galos
per kirvius primu
ir pasisavinu
iš savo sąmonės
bet kokią mintį
stengiuos išguiti
o iš pasąmonės
jaukų kokoną
bandau suvyti
lizdą savotišką
rodos jau ciepsi
miklinia balsą
gal išperéjau
jei ne paukštyt
tai save pačią
naują kitonišką
lašas i lašą
i jli panašią

visai suglamžyta
ar susiglamžiusi
keliuos iš ryto
kiaukutq sraigės
primena kaukolę
kažką kramsonoju
nei šiaip nei taip
Tave palaidojus
Nepasikarsiu
toliau gyvensiu
gal sumautai
pro šonus lisiu
gal ir ilisiu
tuo nesidžiaugsiu
nebus gerai
išlauksiu gongo
tuomet jau pliekiuos
su kuo?
su oru?
gal su Šétonu?
kažkaip gyvensiu
gal neprastai

niekas manęs nelanko
nieko ir aš nelankau
vienatvė vienatvė vienatvė
gal taip ir geriau
gal šitaip darausi tauresnė
iš atminties iškapstyta
išgrynta ir išardytą
vėl sudėliota iš naujo
lyg sakinyb be kablelių taškų
smogiantis dvasion lyg proveržis
gal paskutinis
tegu

Ričardo DAILIDĖS nuotrauka

Algimantas MIKUTA

Mes vadinome jį Knygumi, nors jis visiems prisistatinėjo Algį Antanu. Daug kas Lietuvoje turi du vardus, bet antrojo paprastai nevaroto, leidžia jam pelyti pase. Tik ne Algis Antanas Ignatavičius Knygius, Nijolės Tallat Kelpšaitės vyras. Be abejo, visus jo vardus, titulus ir pareigas aš sužinojau ne iš skylio, o pamažu, gal per kokius metus. Su Knygumi mane supažindino Juozas Marcinkevičius, tada dar studentas biofizikas ir jaunas poetas. Dėl pravardės reikia pasakyti šit ką – taip jis buvo pramintas višiskai ne dėl to, kad daug knygelių skaitė, o todėl, kad dirbo knygynę, ir ne bet kur, o pačiuose jo viduriuose – sandėlyje, kasdien nešiojo, skirstė, sklaidė knygas. Jos tiesiogine to žodžio prasme griuvė jam ant galvos. Tais laikais, kai knygos, ypač naujos, buvo didelis deficitas, mums, rašytojams, tokis žmogus atrodė kaip likimo dovana. Juolab kad tada jis savo išmanymu, ko gera, buvo pranašesnis už visus Kauno knygų prekybininkus, išskyrus nebent Centrinio knygyno vedėją Landmoną, bet šis netrukus emigravo į Izraelį. Antikvariatas, suprantama, kita teritorija, kita kalba, ten ir žinovai kiti. Ivardytu jį sandėlininku, kad ir knygų, liežuvės neapsiverčia, mažų mažiausiai reikėtų vadinti dispečeriu. Nežinau, kiek tai priklausė nuo knygyno vedėjos, kiek nuo jo, bet dalis knygų, ypač atkeliausiu iš Maskvos ir Kijovo leidyklų, ant prekystalo nepatekdavo, būdavo bemat paskirstomos. Mediciniškos – daktarams, dailės albumai – dailininkams, o mums, rašytojams, tarkime, prancūzų šiuolaikinės poezijos vertimai. Algis Antanas griežtai laikėsi tarkos ir subordinacijos. Kartą, pamenu, atėmė iš manęs pasirinktą knygą apie Le Corbusier, paaškinęs, kad Kaune yra žmonių, kuriems ji reikalingesnė. Teko sutikti. Knygų sandėlis, kuriame jis seimininkavo, buvo tarsi klubas. Užsukdavau tenai dažnokai, kartą per savaitę tai tikrai. Ne visada jis išleisdavo, kartais būdavo labai užsiėmęs, priimėdavo iš bazės atvežtas knygas, derėdavosi su revizoriais, bet kitais rasdavai jį ne vieną, pasinėrusi į karštą ginčą su kokiu nors aktoriumi, dailininku ar kitu meno brolijos atstovu. Galinio kambariuko kampe stovėjo sena pliušų trauktė sofa, kurią buvo galima pasiekti peržengus keliais knygų rietuvės. Čia vykdavo mūsų diskusijos, meninės ir politinės, bet trukdavo neilgai. Kiekvienas gavės išvyniotą ar portfeliukan įgrūstą jam skirtą knygę greit dingdavo, nes ir vietas tenai nebuvvo, ir didelės lankytų kompanijos Algį Antanas vengė. Kas be ko, pasitaikydavo ir megėjų kokį leidinėlį nugvelbtį. Tiesa, nepasakiau, kad tasai ketvirtasis knygynas buvo Laisvės alėjoje prie pat soboro. O šalia teatro name su memorialine lenta Tallat Kelpšai Knygius gyveno. Žodžiu, Laisvės žmogus. Žinojo viską, kas dedasi teatruse, restoranuose, centro gatvėse. Tokios informacijos galėjai gauti ant alėjos suoliuko, pro buto langą, nemažai jos suplaukdavo ir į knygyną, esantį puikiuoje strateginėje vietoje. Taigi iš jo galėjai sužinoti ką nors nauja apie neoficialų centro gyvenimą. Sandėlis taip pat atrodė įdomus, bent jau žiūrint iš atstumo, iš šių dienų. Tai ne vien-tisa patalpa su stelažais, tame buvo visokiausiu užkaborių, kamarėlių, su durimis ir be jų. Vienas tokis užkampus vadinosi raudonasis kamperis. Aišku, ten dulkėjo propagandinė literatūra, partinių bonžų raš-

tai, kuriuos Algis Antanas mėgda-vavo pavartyti ir paskui links-mums, vengiantiems tokią skaitinių, cituodavo. Šviesdavo ir stebédavosi, kad mes tokie apolitiški, pagaulūs tiktais politiniams anekdotams, už kuriuos, tiesą sakant, aštuntame dešimtmetyje jau nebesodino. Beje, ką tai reiškia – pasėdėti Mordovijos lageriuose kartu su rusų disidentais – Knygius žinojo ne iš pasakojimų, tačiau apie tai vėliau. Keista, kartą ir mes, jauni literatai, pasinaudojome raudonuoju kampeliu. Tiksliai nežinau dėl ko, bet tuo metu sovietijoje kilo smarkus triukšmas prieš prancūzų komunistą Roger Garaudy. Gal netgi dėl jo propaguojamo „realizmo be krantų“, kuris soclageryje buvo smagiai aptarinėjamas. Vieną grąžią dieną R. Garaudy Kremliaus ideologų buvo paskelbtas pavoju-giu revizionistu ir pagal tų laikų pa-procius visus jo kūrinius privalėta

jeiktų: leidyklos, spaustuvės, knygų bazės. Jau daug vėliau, dirbdamas „Nemuno“ redaktoriumi, todėl verčiamas nuolat lankytis spaustuvėse, mačiau, kokius bitučių šokių priversti šokti leidyklų išleidėjai, idant spaustuvės laiku atiduotų ko-rektūras, išspausdintų tiražą, kad ko nors nepridirbtų, tarkime, nesumai-šytų popieriaus. Žodžiu, darbas ne kabinetinis, judrus, reikalaujantis bendravimo su įvairaus rango žmo-nėmis gudrybių. Vėlgi dėl Knygos. Aišku, mums, jo bičiuiliams, apsi-rūpinti deficitinėmis knygomis ta-po sunkiau, bet užtat informacija turėjome kuo patikimiausią, žino-jome, kokia leidykla kurią dieną kokią knygą išsivežė iš spaustuvės. Atsimen, per Algį Antano ryšius vienu metu knygas gaudavau tie-siai iš knygų bazikės Donelaičio gatvėje. Tuo būtų galima ir užbaigt kalbą apie knyginius, taigi dalykinius, nors ir neoficialius mūsų san-

gias, nors, kaip supratau, nuteisė jį vieną. Tie, kurie 1958 m. mokėsi Kauno Komjaunimo vidurinėje mo-kykloje (dabar „Aušros“ gimnazija), matyt, galėtų išsamiu papasa-koti apie šį įvykį, už kokius veiks-mus, už kokius lapelius į saugumo nagus įkliuvi Algis Antanas. Aš smulkiai neklausinėjau, tokį žmo-nių pažinojau nemažai ir žinojau, kad bet koks kamantinėjimas jiems nemalonus, primena tardymą. To-dėl visada laikiausi taktikos – kiek tau papasakoja, tiek ir gerai. Tikiuosi, si istorija dar bus atskleista pla-čiau. O aš žinau tik tiek. Dar girdė-jau, bet čia jau iš Nijolės, kad pa-leistas iš lagerio Algis Antanas su-gebėjo išnešti rūkomajame popie-riuje surašytą kažkokio rusų disi-dento rankraštį, kuris vėliau buvo išleistas atskira knyga. Aišku, Brež-nevo laikais apie tokį savo poelgį Knygius niekam neprasižiojo. Ra-sė Algis Antanas ir lietuviškai, esu-

sustabdydamas eismą. Kad prieš po-rą dienų tame sodelyje susidegino devyniolikmetis jaunuolis, aš, aiš-ku, žinojau, bet kad dėl to Kauno jaunimas gali suruošti tokį pasiprie-šinimo sovietų valdziai maišta, ne-nujauciau. Taigi einu aš tvirtai už rankos vėsdamas sūnaitį, idant anas nepasimestu minioje. Maž-daug toje vietoje, kur šiandien sto-vi Vytauto paminklas, išvystu Algį Antaną. Akiniai blykčioja, išsiše-pęs iki ausų. „Kas čia vyksta?“ – klausiu jo, už manė aukštėsnio ir dar ištempusio kaklą, bandančio kažką įžiūrėti už Muzikinio teatro sodo medžių. Knygiaus atsakymas, kuri prisimenu ligi šiol: „Tai, kas vieną sykį turėjo įvykti.“ Paskui pa-silenkė prie ausies ir jau tyliau pa-aškino man, žioplui: „Sukilimas.“ – „O man sakė, kad filmavimas.“ „Filmavimas taip pat, jeigu norit nusifilmoti, eikit link teatro. Bet tu su vaiku. Ne, geriau nekit. Ap-skritai judvieni čia nėra kas veikti. Keliaukit namo“, – pasakė jau rūs-čiai, o truputį pagalvojės pridūrė: „Aš jus palydésiu. Ir man čia nėra kas veikti.“ Ir mes trise, šešiametis Darius vidury, stumdamiesi pro mi-nią iki pat „Tulpės“ pėsti pasiekē-me mano buveinę prie Geležinke-lio stoties. Grįžė ēmėme pasakoti, kas vyksta Kaune, mano žmona netiki, palieka mudvieni prižiūrėti dar ir mažiuką, metę nesulaukus Vilių ir išvažiuoja išsitinkinti, kokį triukš-mą sukėlė R. Kalantos susidegini-mas. Po valandos grįžta guosdamasi, kad iš Laisvę prasibrauti jai ne-pavyko, nors ir aiškino, kad einanti pas draugę būtinu reikalu – pasi-skolinti kūdikinių čiulptuko, – draugę iš tikrujų gyveno bemaž priesais teatro sodeli. Bandė eiti Sapiegos (tada Tolstojaus) gatvę, mėgino per kiemus iš Donelaičio gatvės, bandė iš senamiesčio pusės, niekaip. Vi-sur kordonai, užstumti skersai gat-vių autobusai, taip ir grįžo nieko nepamačiusi. Algis Antanas džiū-gavo, nusileido į pirmą aukštą, par-nešė iš gastronomo butelių gero vy-no. Namų, į triukšmingą Laisvę, išėjo tik gerokai po vidurnakčio, prieš tai kažkam, matyt, kaimynui, paskambinės ir išklausinėjės jo, kas dedasi gatvėje. Iki šiol vis galvoju, kad, matyt, turėjo rimtą priežastį baimintis.

Tuo epizodu turbūt ir turėčiau pasakojimą baigti, nes po „Vagos“ Knygius pakeitė amplua, jiedu su Nijole keleriems metams persikelė į Vilnių ir buvęs Knygius tapo Ad-ministratoriumi, važinėjo su leng-vosios muzikos ansambliais ir pa-vieniais atlikėjais po Lietuvėl bei kaimyninius kraštus. Sako, buvo puikus administratorius, vienas ge-riaušių Lietuvos filharmonijoje. Bet apie tai tegul pasakoja kiti, tai išmanantys liudininkai. Sutikda-vau Algį Antaną ir paskutiniaisiais jo gyvenimo metais, jau XXI a. Kaip sensais laikais vis tempdavo didžiulį portfelį, bet ar jis vis tebebuvo prigrūstas knygų, nežinau. Jis ei-damas dusdavo, aš klibinkščiavau. Sustojo gatvėje pasikalbėdavome. Jiedu su Nijole buvo sugrižę gy-venti į Kauną, abu ištojė į Social-demokratų partiją. Tad ir pasako-davo man Algį Antanas Ignatavičius ne apie knygas, ne apie dai-nas, o apie partijų programas, rin-kininę taktiką ir panašius dalykus, kurie nuo manęs lyg nuo žąsies vanduo... Kai jis mirė, atsimenu, Nijolė pasakė: „Ant jo laikėsi mū-sų namai. Aš net nežinau, kaip mo-kami komunaliniai mokesčiai, nė karto nesu to dariusi.“

2010-11-30

Knygius, laisvės žmogus

likviduoti. Ką tokiai atvejais da-rydavo bibliotekos, jau esame skai-tę. O kaip pasielgė Algis Antanas? Raudonajame kampelyje neišpirk-to R. Garaudy „Marksistinio huma-nizmo“ buvo, matyt, nemažai, nes po egzempliorių gavome visi jo draugai ir klientai. Tik be titulinio puslapio. Buvo tokia tvarka – knygynas uždrausti knygų negalėjo pardavinėti, privalėjo sunaikinti, o aktą apie sunaikinimą su prisegtais prie jo tituliniais puslapiais prista-yti valdžiai, tikriausiai Glavlitui. Pastabėlė jaunimui – jeigu pas ką nors rasite šią knygą be titulinio puslapio, žinokit, savininkas jos nepirkो, išgelbėjo nuo ugnies ar peilių. Tarp kitko, tasai R. Garaudy įdomi persona – atstumtas mylimų marksistų, aštuntame dešimtmetyje perėjo į islamą, ēmė neigti holokaustą ir užsitraukė jau ne vien komunistų, bet ir pasaulio žydų rūstybę, jam apie šimtas metų, tebéra gyvas.

Negalui girtis, kad buvau dažnas svečias įžudviejų su Nijole na-muose, bet retkarčiais užsukdavau. Galų gale ir jie netupėjo savo liz-de: Nijolė nuolat gastrolėse, Knygius savo sandėly. O kai Nijolė va-karais dainuodavo Kauno restora-nuose, Algis Antanas ten ją lydė-davo ir netgi talkindavo kaip garso operatorius. Porą kartų į tas restora-nines programas nusivedė ir mane, bet ne itin sekmingai, nes jos prasi-dėdavo labai vėlai, taigi jų laukda-mas aš gerokai užkaušdavau ir sun-kiai galėdavau įvertinti meninį pro-gramų lygi. Smagiau buvo juos su-sitiki vasarą gastroliuojančius kur nors Palangoje, Liepojoje ar Drus-kininkuose. O kartą jie mane nusi-vežė į Minską, į Duke'o Ellingtono koncertą. Tiesiog Filharmonijos autobuse atsirado vieta ir atlieka-mas bilietas, ir aš su muzikantų kompanija gavau progą išvysti žy-miausią Amerikos džiazo meistrą. Dabar snobelių kompanijoje tuomi net pasigiriui.

Is knygyno sandėlio Algis Antanas po kelerių metų persikraustė į kitą knygynę teritoriją, įsidarino „Vagos“ leidyklas Kauno skyriuje. Vėl teko tamptysi su knygomis, jo pareigos vadinosi – išleidėjas. Taigi jis nuolat siuvo tarp trijų ob-

tykius. Tačiau juk užsiminiau apie Mordoviją, atidėjės šneką vėles-niam laikui, ničnieko nepasakiau apie kūrybos reikalus, nieko ir apie žvejybą. O be tų dalykų Algį An-tano paveikslas, glūdintis mano są-monėje, liktų gana sausas, faneri-nis. Kad Algis Antanas yra aistringas žvejys, supratau iš to, jog užsukęs pas jį su alaus ar vyno buteliu už-kandai gaudavau džiovintų žuve-lių. Jų jis turėjo visada, kartais pa-siūlydavo ir ką nors rimtesnio, tar-kime, keptą žiobrį. Sudarėme tarsi sajungą, aš turėjau žiguliuką, mė-gau lankytis nematytose vietose, o jam magėjo išbandyti įvairius eže-rus kaip žvejui. Paprastai jis žvejybą plaukiojo naftimis su šautu-vu, prie galvos prisirišęs prozekto-rių. Mano akyse kartą parvilkė kokių penkių kilogramų sazaną. Ži-noma, literatūrines aktualijas ir per-sonalijas su juo nuolatos aptarinė-jome, kartais ir politines.

Na, o vienas mudviejų susitiki-mas man iki šiol tebéra mīsingas. Taigi, 1972 m. gegužės vidury, sekadmienis. Is kažkur parvykę mu-du su šešiametiu sūnumi Dariumi pastatėme automobilį nuomoja-mame garaže Kęstutio gatvėje, o patys nusprendėme Laisvės alėja grįžta namo. Deja, kažkokie jauni vyrai neleidžia mudvieni praeiti pro Muzikinių teatrą į Laisvę, nei pro vie-ną pusę, nei pro kitą. Mégini klausiti, kodėl negalima. Vieni sako – ne-galima ir tiek, bet atsiranda ir toks, kuris paaškina: „Vyksta filmavimas.“ Filmavimas tai filmavimas, taip laikas Kaune dažnai filmuoda-vo, ypač rusai, vaizduodami Vaka-rų Europos miestus. Bet mudvieni, ypač mano berniukui, rūpi ką ten filmuoja. Truputį paėjė pirmyn Maironio gatvę įsukame į Laisvės alėją. O joje minios žmonių, tiek čioniai nebuvau niekada matęs. Pri-sipažiūstu, nesupratau, kas vyksta. Laisvės alėja jau tada buvo pėsčių-jų gatvė, tačiau ja paleistas trans-portas, važiuoja nuo senamiesčio virtinės automobilių, tarp jų – kas penkta vandens laistymo mašina, purškia ant žmonių vandenį. Kaž-kokas jaunuolis iškėlęs baltą lazde-lę, taigi apsimetęs neregiu, eina per gatvę, mašinos stabtelį, pulkas žmo-nių puola Muzikinio teatro link, dar po akimirkos tas pats jaunuolis su ta pačia lazdele grįžta atgal vėl

Bandymas atsagstyti

Petras BRAŽENAS

Apie įvairiausius reklamos ir prekės neatitikimo variantus šiandien kalbama taip dažnai, kad išleisti šią temą dar ir iš literatūros kritikų būtų rizikingai banalu. Bet ką daryti, kai užkietęs reklamos nekentejas pakimba ant reklamos (arba antireklamos) kabliuko ir turi bent sau išsi-aiškinti, kaipgi čia atsitiko. O atsitiko taip, kad tarp dešimčių knygų pamatęs viršelį su pečius apnuoginusių ir nugara skaitytojui atskusia moterimi bei kaligrafinių pretenzijų neturinčiu pavadinimu „Užsagstyk mane“, buvau benuslystas per ją (knygą) ar jį (viršeli) neužkimbančiu žvilgsniu. Pasamonė, matyt, bus pakuždėjusi, kad tai eilinis reklamos agento pareigas prisiemusio dailininko triukas. Reklamos, kaip prispažinu, nekenčiu, o knygų su intriguojančiais viršeliais neskaitau – neturui tam laiko. Nedaug betrūko, kad sutikęs pažystamą ir gerbiamą rašytoją būčiau neišnirnėjės net formalus pasveikinimo naujos knygos pasirodymo proga. Dar gerai, kad paskutinę akimirka, be moters ir pavadinimo (ir be savo akių), ižiūrėjau 12 Word'o šriftu užrašytą autore's pavarde: Birutė Jonuškaitė. Nuo šios akimirkos prasidėjo jau intriguojantis, nors ir negundantis reklamos poveikis. Jonuškaitė?! Ta pati? Birutė? Vadinasi, ir ta, kurios talentas patraukė žvilgsnį nuo jo apsieškimo literatūroje, bus išmokusi rinkos ekonomikos, reklamos gudrybių... Mintyse taip ir nuleidau rankas, bet fiziškai vis dėlto jas ištiesiau į knygą, atsidurdamas tarp DEJA ir O GAL: nemalonus įtarumas vis dėlto buvo likęs. Jam išsklaidyt, laimei, užteko pirmo perskaitymo. Po jo kitaip ėmiau žiūrėti ir į knygos viršelį bei jos pavadinimą: pasirodo, čia ne tai, ko galėjo tikėtis koks smaguris. Po to ir pavadinimą perfrazavau sa-vaip: kaip provokaciją ar užduot kri-

tukui – atsagstyk mane. Tokia jau ne tik kritiko, bet ir kiekvieno (bent jau dažno) skaitytojo dalia: *atsagstyti*, kitais žodžiais tariant, savo profesine kalba atskleisti, atidengti, apnuoginti tai, ką autorai paprastai pri-dengia, paslepija po īvaizdžiais, metaforomis, vaizdais, istoriomis, siu-zetais, o senesniais laikais – dar ir po ezopine kalba.

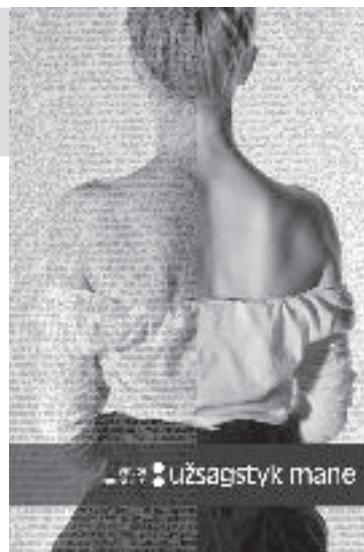
Kai kalbi ne apie vientisą kūrinį romaną, o apie novelių rinkinį, vi-sada išykla dvi galimybės: ieškoti arba kokių nors tas noveles siejančių jungčių, arba prasmės jų semantinėje bei stilistinėje įvairovėje. B. Jonuškaitės rinkinys, atrodo, suteikia laisvę pasirinkti abu variantus: iš dešimties rinkinio kūrinėlių galėtum surinkti beveik tiek pat novelių (ir ne tik novelių) modelių, pa-sidžiaugdamas žanriinių ir stilistinių autorės ieškojimų intensyvumu; kita vertus, semantikos atžvilgiu tuos pačius kūrinius (vėl – beveik visus) galima apgaubti, pasiskolinant J. Marcinkevičiaus metafora, viena – paslaptingo moters pa-saulio – skra.

Ilgai nesvarstydamas, renkuosi antrajį kelią, iš galimo pirmojo pakelės užfiksudamas tik vieną apibendrinantį pastebėjimą ir vieną kri-tiską pastabą. Žanriinių ir stilistinių ieškojimų diapazonas – nuo siužeto beveik neturinčios psichologinės būsenos („Beribė erdvė“, „Nežiurėk į mane“) iki tradicinės novelės ryškiai charakterių, įdomiai intriga, griežta kompozicija, noveliškai netikėta pabaiga („Gaisras“, „Šokis ant Stalo kalno“), nuo lyriškos savyjau-tos ir brutalios gyvenimo tikrovės dramatiškos priešpriesos („Vandens postilė“) iki žaismingo kelionės nuotygio („Lokio seilė“), nuo skaudžiai šviesios ar šviesiai skaudžios prisiminimų grandinės („Užsagstyk mane“) iki netikėtai gimstančios keistokos meilės („Saldūs iplysi-mai“), nuo painiai susiklosčiusių sei-

mos santi kių („Dangaus dekolte“) iki nelauktai prasiveržusių erotiškai nuspalvintų jausmų tos pačios lyties asmeniui („Kordilina“). Bet žanrinę stilistinę įvairovę galima trak-tuoti ne tik kaip menininko sugebė-jimų diapazoną (tai būna aktualu ver-tinant pradedančiųjų autorų knygas), bet ir kaip eklektiškumą, kuris paprastai nėra konotuojamas teigiamai. Tiesa, vidinį prieštaravimą savye slepiantį teiginį dar galima bus ir pakoreguti, nes apeiti ar nutylėti stilistinius B. Jonuškaitės prozos bruožus reikštų skriaudą ne tik autorei, bet ir pačiam prozos menui.

Vis dėlto plėčiau sustoti ryžtuosi prie to, kas man, kaip skaitytojui, suteikė daugiausia meninės informacijos, kas tvirčiausiai susiejo visas rinkinio noveles, kas paliko stipriau-siai išpūdį, – ties *paslaptingu moters pasauliu*. Iš dešimties paminėtų rinkinio novelių šiuo aspektu galima surinkti ne mažiau, o gal net daugiau moters būsenų, nuotaikų, iwykių, situacijų, svajonių, pažinčių, išsiskyrimų, netekcių, išgyvenimų, iš-bandymų ir kitokijų patircių, kurias priimi ne tik kaip pažystamas, bet ir kaip naujas, nepakartojuamas, tau, skaitytojui (ne skaitytojai) iš viso neprarieinamas, negalimas.

Pirmosios rinkinio novelės „Beribė erdvė“, laikydamasis griežtes-nės terminologijos, net novele ne-pavadins. Tai – impresija, gimdy-vės būsena po itin sunksus gimdy-mo. Žmogaus atėjimas į pasauli – visada mažas stebuklas, apgaubtas paslaptingos skraiste. Kiek to atėjimo pavyzdžiu, epizodu, situacijų prisi-meni iš literatūros, kino filmų... Ir iš gyvenimo. Prisimeni, kaip prieš daug dešimtmeciu dar nedidelis vairas visai ne laiku buvai išsiūstas pa-žaisti su kaimynų vaikais, o grįžes namo atradai gandro atneštą sesutę; prisimeni savo atžalų gimimo die-nas ir iki šiol neva juokais, bet iš tiesų labai nuosirdžiai pasidžiaugiai,

Užsagstyk mane

kad tai buvo tais laikais, kai vyrai dar nedalyvaudavo šito švento akto metu. Gėda prisipažinti, bet tikriau-siai būtum neatlaikės. O moterys at-laiko. Kartais ant gyvenimo ir mirties ribos. Bet ne sugraudinti ar su-gedyti vyrus norėta rašant šią nove-le, – jie iš viso joje pamiršti, išsky-rus chirurgą, energingai besidarbu-jantį su adata. Beje, per tą chirurgą, man rodos, prasprūdo viena abejo-tina detalė: niekaip negaliu vienu metu išsivaizduoti aukštyn žemyn šokinėjančios adatos ir „išsistebiliu-sio į tavo intymumą“ daktaro. Sun-kių išsivaizduoju ir moterį, kuri bū-dama tokios būsenos pastebi ar jau-cia tokį žvilgsnį. Net vienintelė abe-jotina detalė mažame ir apskritai subtiliame kūrinėlyje neprasprūs kaip kelių šimtų puslapių romane. O jeigu dar ir ne ta vienintelė? Vis dėlto ne gimdymo fizika, o gimimo metafizika lemia novelės esmę. Nors joje ne žodžiu neužsimenama apie pasakotojų tapatybę, nesunku nu-manysti, kad tai intelektuali, neabe-jotinai meninio žodžio dovaną turin-ti moteris, iš fizinio skausmo būse-nos sklandžiai pereinanti į filosofi- nių būties klausimų erdvę: „Papras-tai visa, kas nesuvokiam, ka nesu-gebame aprépti protu ir pojūčiais, lieka tamsoje. Tamsa kelia baimę. Kas gali nuo jos apsaugoti? Meilė? O kas apsaugos meilę?“

Apie meilę ir antroji novelė – „Dangaus dekolte“. Pirmiausia tenka kad ir labai trumpai nusakyti jos siužetą. Pasakotojos draugė, kaip galima suprasti, Kanadoje, Toronte, gi-musi Vida, važiuoja aplankyti provincijoje gyvenančių dėdžių ir pakeliui savo viešniai papasakoja tokią istoriją (sutrumpinti jos nejama-noma): „Dėdės – mano tėvo broliai, dvynukai. (...) Seneliai gyveno Kau-ne, buvo mokytojai, ten leido vai-kus į aukštąsias mokyklas, dėdės jau mokėjo ir vokiečių, ir prancūzų, ir anglų kalbą, kai po karą atvyko į Kanadą... Visi trys išimylio vieną ir tą pačią merginą. Tokią pat pabė-gėlę. Vadino ją dangaus dekolte.“ Po pusantro puslapio randame šios istorijos tėsinį: „Jie traukė burtus. Mergina atiteko mano tėvui. Daugiau mylimų nesurado. Anglakalbės netiko, o gal jie netiko anglakal-bėms. Jie nusipirkė gabalą žemės, pasistatė namą ir... niekada negrižo į Torontą. Tėvas kartais juos aplankydavo. Motina – niekada.“

Istorija, įdomi pati savaimė, dar verta dėmesio ir dėl jos perteikimo lakoniskumo, tuo labiau kad visa, kas ją apgaubė, bus ir ne taip skaidru, ir ne taip lakoniška – greičiau paslaptinja, mišlinga, baugu. Nepamatysime nei pasakotojos atmintyje užsilikusio, o mums laukę platybėje (iš tolo) ir šabakstyna virtusia-mie kieme (iš arčiau) paskendusio na-mo, nei gąsdinančioje amžinoje prieblandoje ir pelėsais atsiduodančioje tvankumoje gyvenančių bro-lių, neigirsiame jokio dėdžių ir duk-terėčios pokalbio, išskyrus dvi replikas: „Labaaaas, Vida atvažiau!“ ir „Alaus atvežiau! Ir knygų!“

Visa kita – tik pasakotojos išpu-džiai, jos šiurpinančios pajautos, bai-mė, kai piktū šunimi suurzgia kam-pe išsraustas šaldytuvas arba kai siurrealistiškas „šešėlis atsiplėšia nuo kėdės“, o dar siurrealistiškiau „iš prieblando išnyra blyski ilga-pirštė vyro ranka“.

Skiriamasis šitos B. Jonuškaitės knygos bruožas – išgyvenimų, nu-jautų, būsenų pirmenybė prieš iwykių, siužetą, net kitą žmogų, kuris daž-nai lieka ne tik neparodytas, neat-skleistas, bet net kažkaip pavydžiai

sime su humoru, kvatodami, be tra-giškos išraiškos, kaip esame įprate, ar toji prasmė išgarsuo? Ar dar labiau išryškés? O gal kaip iki ausų galiukų susireikšminęs skai-tytojas ūmai ims ir suvokus, kad ge-riau apskritai negalvoti, o tik par-kristi ant žolės ir susirietus kvato-ti, net ir tuomet, jei besijuokdamas išsivoliosi šiltuje karvės bandoje?

Šalia daugybės paradoksaus nu-spalvintų posmų aptinkame ir skausmingų eilucių, niekuo, net ir humoru, neužmaskuotų – jomis poetas „minko“ savo likimą: „Juk ne-buvau nei kerdžius, nei prelatas, / tiktais „krapščiau“ Maironių iš gra-nito...“ (p. 75), „Dar norisi girdēt... / ką sako tau ausin, / nešiot giliai šir-dy / kažkaip kažkažin“ (p. 72).

Margu R. Kluso minčių rezu-mė būtų tokia: visos tos didingos giliamintiškos šnekos apie gimi-mą, mirtį ir prasmę nėra nei didin-gos, nei kuo nors ypatinges, jos tie-siog normalios, ir nėra nė vieno pi-liecio, kuris būtų didingesnis už kitą. Rimantas tik poetiškai stebisi: „Iš kur tiek daug rūko / žemiau debesų?..“ (p. 109).

Skaitytojas kartu su poetu jau-čia liūdesi, sumišusį su ironija, – dvigalyvį slibiną, kuris iš karto pakelia galvą, kai tik poetas praveria lūpas ir vertina tai, ką mato: „Lie-zuvio vietoje regėjau ylą.“ (p. 110).

Arba štai – „Iš Antikos ataplau-kiai balėja...“ (p. 111): Ezopo kalba pasakojama apie gyvenimo ke-lionių per įvairiausią svetimų ide-ologijų srautus. Poetas pats visus juos išbandė ir perbrido, prieš skai-tytojo akis atskleidžia kintanti

Kibirkščiuojanti ironija

Liudas GUSTAINIS

Rimanto Petro Kluso* ironija ypatina – autorius, užsidėjęs šau-naus linksmumo kaukę, tarsi jau-nas kumeliukas smagiai laigo po gyvenimo pievas. Kaukę stropiai slepia retsykiai prasiveržianti liū-desę ir sutrikimą. Tai būsena žmo-gaus, kuris suvokia, kad sukasi ab-surdo dėlei, ištiesės nežino, tačiau pasiduoti taip pat neketina.

Skaitytojas, patikėjės R. Kluso ironiškų blyksnių tiesa, regi save tar-si veidrodje – ir mato, ir atpažista: gilių pasamonėje žino, kad yra ne toks, bet kasdienybėje, deja, toks.

Kaip čia yra? – nesusigaudy-damas mąsto žmogus, narsto R. Kluso minčių raizginius ir kilno-ją antakius.

Atsiverčiu pirmajį knygos sky-rių „Fizio(a)loginės improvizacijos“. Pro eilucių kraštus kapsi ironija, kiekviena strofa kyšeli vis kitojų prasmui, kurias poetas lukš-tena iš banalios kasdienybės, ir tuomet netikėtai aptinku eilėraštį „Išvynioji save“ (p. 27).

Jis truputį skiriasi nuo kitų tek-stų, nes čia autorius nesislėpdamas prabyla apie save. Patraukia spal-vingais ironiškos išpažinties at-svaitais: epigramomis R. Klusas

tarsi fortepijono klavišais žaismin-gai perbėga per savo gyvenimą ir skaitytojai įkaitina nuoširdžiai at-sivérimas: „Nuo „šalčio“ užkaitęs déjaus protinges, / kitiemis buvau miręs, / sau – nemirtingas“ (p. 27).

Gebėjimas juoktis iš save – kil-niausia, gal net vertingiausia žmogaus savybė, jeigu tik jis nevirsta pa-nieka sau ir savo gyvenimui. Jei tik žmogus nesusimenkina iki nemato-mo nulio. Riba tarp šių dvių būse-nų labai subtili, jos lengvai perteka iš vienos į kitą, ir jei viena padeda išgyventi, kita gali sunaikinti.

Vis dėlto dažniausiai satyro dė-mesi patraukia visuomenės ydos. Štai kad ir tokia mediko mastyse-na: „Va, vėžinė kasa lėtai ateina, / fu, kad ją kur – / vėl su dėže sal-dainiu...“ (p. 20).

Tačiau poetui skaudu, kad skai-tytojas mato ir vertina tik jo klou-no kaukę: „Užrašas (net lengviau alsuot) – / kviečiam užeti: / linksmas šuo!“

Antrasis skyrius: „Rubironijos“. Priskaičiavau jų 76. Taip jas įvar-dija pats autorius, nors nenuiskal-sime kūrinėlius pavadine epigra-momis ar, jeigu moderniau, trum-pomis SMS – tai lyg užkoduo-tos Smagių Minčių Smiltelės.

Trumpųjų *rubironijų* daug, tad sunku išsirinkti strofą, kuri taikliausiai apibūdintų R. Kluso māsty-mo kryptį ir būdą. Tam pade-

monstruoti tinkta bet kuri iš jų, vi-sose atpažinsi R. Klusa, bet aš ieš-kojau tokios, kuri būtų geresnė, taiklesnė ir už patį autorų.

Tarkim, štai ši absurdio būsena: „Dabar kas netikra – tikrovė. / Kaip vėl tikra netikras apkrove! / Ar iš-lijis, išsilaisvins tikrasis? – / surištos rankos tikrovės rankovėm...“ (p. 48).

Ar tai satyrinė, o gal humoris-tinio pobūdžio kūrinys? Vargu. Ši posmelį tikriau reikėtų dėti į filo-sofinių minčių lentynėlę, nors iš tiesų nesvarbu, kuriame jis skyre-lyje – visuomenės absurdo būsena tarytum išskalta ant uolos.

Radau ir kitokį ketureilių: „Ir ēmė lyti, pasiūtiškai lyti – / asfaltas pra-žydo sidabro gėlytėm. / Galėčiau – per gatvę ir – į namus, / bet kaip gražu, kaip smagu negaléti!“ (p. 48).

Nuotaika lyrinė, bet gilumoje gali nujausti glūdint ir filosofinį akmenuką.

Autorius māstyto krypciai su-vokti dviejų posmelių pakanka. Li-kusios 74 strofos įtaigumo požiū-riui nėra lygiavertės, vienos papras-testinės, kitos labiau užkoduo-tos, bet jas tegu studijuoja sąžininga-sis skaitytojas, tegu kiekvienas at-sirenka tuos posmelius, kurie jai ar jam artimesni.

Kituose skyriuose „Išvirksti pos-mai“ (p. 55) ir „Štai taip, bet kitaip“ (p. 107) eilėraštiai ilgesni, tad įdomu pasvarstyti, apie ką jie. Pasirink-

siu keletą. Kalbėsiu ne tiek apie vi-sumą, kiek apie atskiras mane pri-traukusias mintis, nes kiekvienoje atskirybėje glūdi visuma.

Štai viena iš daugelio daugiaprasmių eilucių: „Ir kelias paspru-ko / nuo mūsų visų...“ – eilėraštis „I didži kelia“ (p. 109). Ši mintis ir visas eilėraštis – ironiška aliužija į politinį gyvenimą, bet drauge tai ir sara apie gyvenimo kelio minan-tį vyrą, kuris taip ir nesuvokė, kur link keliauja... Kažkur ding-o gyvenimo prasmę.

<p

slepiamas, tarsi nenorint su niekuo dalytis tuo, kas priklauso tau vienai - pasakotojai. Tokiuose kūrinėliuose (sunku juos vadinti novelėmis) poezijos, lyrikos daug daugiau už rupių gyvenimo prozą, ir kartais i galvą lenda įkyroka mintis, kad rašytojai kartkartėmis reikėtų imtis poezijos, jeigu ir neatrandant (o gal ir atrandant?) giliai slypintį dar vieną talentą, tai bent nuleidžiant rizikingą spaudimo lygi pasiekusį lyrikos gara. Ryškiausias tokio rizikingo spaudimo pavyzdys galėtų būti novelė „Nežiurėk į mane“. Kaip ir viso rinkinio, taip ir šios novelės pavadinimas kūrinio dar neskaiciusiajam dvelktelių švelnios erotikos, žaismingo koketavimo vilione. Tai - eilinis apgaulingas išpudis: jokios erotikos ir jokio koketavimo čia nebus. „Nežiurėk į mane“ taps tik leitmotyvu, pasikartojančiu kiekvienam iš penkių trumpų minimaliai trumpos novelės skyrelį. Žaismingą autoriaus apgaulelapse skritai reikėtų laikyti teigiamu bruožu. Bet kai iš novelės pabaigos jau žinai, kad šitaip prašoma ne gyvo, o nesenai netekto brandaus žmogaus, imi galvoti, ar pasakotoja (o gal autorė?) nebus netycia apgavusi pati savęs. Kas kelia tokią abejonę? Novelėje, kaip ir kituose šios knygos tekstuose, pasakotoja - ne tik intelektuali, bet ir ypač jautri, net dirgli, egzaltuota, poetinio įkvėpimo pilna asmenybė. Intelekto orbitą liudija ir cituojančios Koheletas, ir pagalvojimas, kad „Bethovenas niekada nenubudo nuo būgnelių virpesio, jo ausų kriauklelėse gaudė amžina jūros tyla“, ir savo linkstancių kelių, trupančių ir subyrančių sąnarių palyginimas su Niujorko *Dviniais*. Poetišką prigimtį nesunku pažusti kai kuriuose įvaizdžiuose ir vaizduose, kuriems iki poetinės strofos, rodos, tetrüksta atitinkamos grafinės formos: „Girdžiu paskutinę vasaros simfoniją: groja savo gyvybę prarandantys rugių stiebeliai, gros iki aštarių metalo kircių, iki paskutinio dirigento mosto: atlikta.“ O dirglumą, egzaltaciją išduoda gal net per placiai tokiam trumpame kūrinėlyje plėtojama moters ir žuvies paralelė. Trumpai tariant, visa tai užgožia kreipinio adresatą, o jo auto-

rė, pasakotoja, atsiduria kiek dvi-prasmiškoje situacijoje: skaitytojas (bent tokis sugedės kaip šių eliucijų autorius) vienu metu mato ir kenčiančią neeilinę, įdomią moterį ir moterį, akivaizdžiai besimėgaujančią sugebėjimais taip originaliai pertekinti savo kančią. Per visą kūrinių (skaitydamas ne pirmą kartą) jausdamas psychologinio autentiškumo stoką, visišką prasilenkimą su juo pajuntu, kai pasakotoja išrežia tokią pirmojo skyrellio pabaigos kadenciją:

„Tai kodėl tau maga žvilgterėti į mano braškančios smegeninės vidurius?

Išskrosta moteris nėra graži. Kur kas patrauklesnė – mieganti.“

Tiesiog gali stebėtis, kaip pasakotoja, galinti išgirsti Bethoveno aušų kriaulelės gaudžiančią amžinąjūros tylą, taip apmaudžiai neišgirsta tarpusavyje besipjaunačių savo žodžių ir vaizdų. O gal ir išgirsta? Bent taip aš interpretuoju ketvirtąjo skyrellio pabaigą:

„Ir toje klaikijoje tyloje vėl kas nors neišvers ir ištars:

- Liaukitės, ponia, jis miręs. Liaukitės jį kankinusi ir save.“

Suprantu, jog neproporcingai daug vietos paskyriau šiai penkių puslapių novelytei. Prisimenu ir liaudies išmintį, kad į žvirblį netinka šaudyti iš patrankos. Bet ne į novelę čia ir taikiaus, o į tendenciją, kuri mažų mažiausiai galėtų ir turėtų būti aptarta. Tą tendenciją įvardyciau kaip netaupų talento svaidymą, nors speciali jo taupymo programą ir nėra niekur paskelbta.

Ištari tokį kritiškesnį žodį ir susizgrimbį: o gal ir nereikia agituoti už taupumą, jei kūrėja dosnai dalijasi tuo, kuo pati gausiai apdovanoja. Kelinta jau B. Jonuškaitės knyga, o jokių emocinio nuovargio ženklių. Priešingai, emocinė novelių įtampa, rodos, tik intensyviaja, dramatiškos, net tragiškos moters patirties ribos plateja, o žodis tampa vis paklusnesnis ir plastiškesnis. Autorė, rodos, nė nebando slėptis už kokios išgalvotos herojės pečių, ką, tiesą sakant, ne kartą yra dariusi ankstesnėse savo knygose. Esu gimusi rašyti, girdžiu, rodos, niekur neištartą prisipažinimą,

man leista matyti, jausti ir perteikti pasaulį taip, kaip daugeliui nei matyti, nei jausti, nei juo labiau perteikti neleista. Priimkite mane tokią. Kaip atvirą autobiografišką išpažintį skaičiau novelę „Šokis ant Stalo kalvos“. Novelės herojė, tieša, ne Birutė, bet Goda, tačiau pagundos tapatinti jas man nepavyko įveikti. Visi iš paauglystės metų esame išsaugoję ypatingų vienos ar kitos knygos sukeltą išpūdžių, bet tokia jausmą audra, kokią išgyvena Goda, klausydamasi pasakojimo apie Pamela Lindon Travers, o vėliau ir pati skaitydama nepamirštamą knygą, tegali kilti tik ypatingos prigimties paauglės sieloje. Kompozicijos atžvilgiu ekspozicija, arba ižanga į novelę, yra pastebimai atitrūkusi nuo pagrindinio siužeto, bet tradicinių siužetų šioje knygoje greitai atpranti ieškoti. Tačiau ne ieškodamas to, ko autorė nė nesiulo, turiu stabtelėti prie trijų eilucių, tapusių viena iš prielaidų pavadinčių novelę autobiografišką: „Moteris apie moterį su didele simpatija“. Paprastai taip būna po vienos iš jų mirties. Gyvos moterys viena apie kitą su meile rašo retai. Greičiau su ironija, panieka ar rafinuotu šalčiu.“

Nenoriu absolutizuoti ir pačiam autorei priskirti šių minčių, bet eiliu niam skaitytojui (kaip ir veikėjui) jos yra aiskiai per sunkios. Tokiam pastebėjimui (jeigu ir ne apibendrinimui) išsakyti vis dėlto reikia literatūros žmogaus. Tik kam ta žavi infantazijos nestokojanti mergaitė, atrodo, dar nesušokusi išleistuvį valso, taip negailestingai stumtelėta po automobilio ratais? Nejaugi tik tam, kad būtų dar kartą akcentuotas moters paslaustingumas, nenuspėjamumas, nepakartojamumas? Gal kai kada derėtų ir rūpestingiau pasverti tokio siekio meninę kainą?

Tobuliausiai subalansuota rinkinio novelė man pasirodė „Gaisras“. Kai kuo ji harmoningai dera prie kitų: lyrišku pasakojimu, plastiškais peizažais, netikėtai pažadintu talento atskleidimu, išgyvenimui paslaustingumu. Bet čia grįztama į prie to, kas autorės sėkmingai išbandyta ankstesnėse knygose,

prie tvirtai suręsto siužeto, charakterio tapybos, prie netikėtų kompozicijos vingių. Liežuvius neapsiverčia detaliai pasakoti siužeto: taip rodos, atimtum iš novelės dar neskaičiusio skaitytojo savarankiškai netikėto atradimo džiaugsmą. Ir ne vieno atradimo. Pirmiausia pajunti, kaip jautrią kaimo vaiko (autorés ir kaimynų vaikiu vadinamo) sieļą užpildo iš priešgaistrinės miško apžvalgos bokšto atsivérusi miško iš dangaus erdvė, kaip jo sąmonė ima ieškoti patirtų išpuolių išraiškos formos. Paskui vaikis nueina pas nusigėrusį kaimo dievdirbį, ir iš šiurkštukos jų susitikimo scenos niekan nešaus į galvą, kad tą pagiriota seniūnija ir vaikį sieja ne vienam jau neberekalinti, o kitam mirtinai reikalingo drožėjo instrumentai, o daug svarbesni, esmingesni, dramatiškesni dalykai, kurių dėl ką tik minėtos priežasties čia nešifruosi. Novelė taip ir sukomponuota: buitinis vaizdas – dvaisinis nušvitimas – kūrybos aistros prasiveržimas – netikėtas dvaisinis žmogaus atsivérimas – paslapties išsiaiškinimas – netikėtas detektyvinis elementas – efektingesnė pabaiga be pabaigos.

Pabaigos be pabaigos formulė man norisi pabrėžti ir anksčiau pa- stebėtą, bet šioje knygoje ypač iš ryškėjusi B. Jonuškaitės novelių sa- vitumą. „Gaisras“ baigiasi ne tik at- siskleidusiu senojo drožėjo ir vai- kio krauju rysiu (gal ir genetiniu me- nininko paveldu), netikėta seniūnijos mirtimi ir efektingu jo pašarvojimu bet ir skaitytojui paliekamu klausiniu, kaip pagaliau visa tai baigsis. „Vandens postilė“, patraukusi išitraukusi į save stipriu, romantišku gamtos ir žmogaus vienybės pertei- kimui, baigiasi sukrečiančiu nužmo- gėjimo proveržiu. Apskritai beveil- visų kūrinių pabaigos labai netikėtos, skaitytojo nelauktos, bet meniš- kai iškinamos.

Kai kalbame apie pripažintą ke- lių knygų autorę, akcentuoti jos stiliums savitumą reikštų veržtis pro atviras duris. Vis dėlto negaliu nepa- sakyti, kad B. Jonuškaitė ir ši syk- žavi, o neretai ir nustebina meniniu žodžio taupumu ir intensyvumu, jų spalvingumu ir plastiškumu. Isskir-

ti reikėtų jos peizažą, ypač gimtinės aplinką. Trečdali „Šokio ant Stalo kalno“ galima būtų cituoti kaip iliustraciją ar teiginio pagrindą. Išpudingų peizažo, gamtos vaizdų rasiame vos ne kiekvienoje novelėje. Ir tai – ne priedas prie siužeto, ne pagražinimas, ne stilistinė puošmena, o neatskiriama gyvenimo ir išgyvenimų dalis. Miesto aplinkoje išauge prozininkai tokį sąlyti su gamta, su tėviškės aplinka gal ir pajaučia, bet meninių jo iprasminimą šiandieninėje prozoje aptinkame vis rečiau. Dažnas skaitytojas jo gal jau nė nepasigenda, bet mano kartos žmogui tai vis dar skamba kaip atsidūsėjimas klasikinės literatūros tradicijų dvasia.

Kiek netikėta, bet labai graži man pasirodė dzūkų tarmės inkrustacija novelėje „Kordilina“. Jei lygintume su Leonardo Gutausko „Šunų dainomis“, kuriose dzūkų tarmeit atiduota specialios interpretacijos verta vieta, B. Jonuškaitės novelėje tai iš tiesų yra tik graži inkrustacija, tačiau pasitaikius tinkamai progai norisi pasakyti, kad ne vien tarmių nykimo ir niveliavimosi, bet ir pačios literatūrinės kalbos išgyvenamų pavojų amžiuje tokius bandymus reikėtų laikyti sveikintiniais ir prasmingais.

Dėdamas paskutinį tašką B. Jonuškaitės novelių rinkinio „Užsagstyk mane“ recenzijoje, primenu nuostataj, su kuria ją pradėjau, – vyrišku žvilgsniu atsagstyti prasmes, kurias gali įkūnyti tik menininkė moteris. Gal ir per drąsus tai buvo užmojis, ypač kai gerokai pavėlavęs, galima sakyti, paskutinį kartą sklaidydamas knygos lapus, aptinki tokius žodžius: „Ji šoko tik pagal jai vienai girdimą ritmą, pagal muziką, kurios nieks nesugebėjo ir niekada nesugebės užrašyti jokiais ženklais, pagal melodiją, kurią nuo Ievos laikų išgirsti sugeba tik moterys.“ Anksčiau išiklausės į šiuos išspėjančius žodžius, gal net savo užmojo būčiau atsisakęs. Dabar jau – šaukštai po pietu...

* Birutė Jonuškaitė, *Užsagstyk mane.* – Vilnius: Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla, 2012.

politinių spalvų paletė, nudažyta sarkastiškomis spalvomis. Nors eilėraščio pabaigoje ironiškasis filosofas *Zaratuska* lyg ir pats tampa žaliai raudonas, tačiau nemanau, kad poetas norėjo pareikšti, kad jis arba jo *Zaratuska* ilgisi kurios nors išnykusios politinės spalvos, jégos ar nusiteikimo – joks blaiviai mąstantis pilietis neims lieti griaudžių ašarų dėl kadaise pro šalį pravažavusio autobuso. Visa, kas praplaukė pro šalį, tiek ir teturi vertės, kiek praužęs ar prakriokęs autobusas, nesvarbu, ar jis vadinosi Ezopu, ar Ivanžopu ar Kati Šiki.

Pamiršė išnykusias ideologijas ir visa, kas praėjo pro šalį, pasine-riame į eilėraštį „Manęs nereikia akinti...“ (p. 116). Kokį veikėjo portretą priešia poetas? Žmogų, ku-rio atmintyje nėra nieko tikra, vien abejotini gandai, kuriais ir gyve-nama. Jis alsuoja vien ambicija, dėl kurios duodama į aki, o jeigu rastume trumposios klušiškos filo-sofinės žinutės (Kluso SMS) kodą ir perskaitytume jau atpažįstamą tekstą, tai būtų pamąstymai apie prarastąjį kartą – tokią, kokią apa-rašė ir E. Hemingway'us. Nors, ki-ta vertus, visos save gerbiančios kartos skelbiasi prarastosiomis, taip bent jos save tituluoją, nes jei-gu ne prarastojį, tai jau ir apskritai ne karta, o velniai žino kas, ir jei-gu jau Kluso *Zaratuska* tiki smū-giu, juk ižiūri ir atpažista mėlynę pa-akyje, kaip nepatikėsi, kad R. Kluso eilėraščio veikėjas yra ne tik „iš-maukta, bet ir sudaužyta tara“. Jei ir ne visai sudaužyta, tai iškilusi ir namėlynauysis.

Taigi koks tai kūrėnys? Eiliuota humoreska, filosofinė SMS ar tiesiog žmogaus pokalbis su žmogumi prie Žaliakalnio turgaus tvoros?

Pasuku galvą į kitą pusę. Iš ten taip pat pasigirsta R. Kluso šūksnis.

„Ar jūs matėte, koks niekis?“ (p. 117): tai eilutės apie egzistenciją sąmoningai (nors dažniausiai dėl visiško neišmanymo) pamynus etikos dėsnius. Lyg ir paprastutis kasdieniškas dalykas, sakytum, kam dėl tokų niekų kaip etika aušinti burną, juk jeigu jau žmogelis prisdirbo, tegu sau neria kilpą ant kaklo, tegu miega girtas rudens purvynė, jokiai tai ne paslapčias, tiesiog nuobodi banalybė, tačiau šis reiškinys seniai tapo visuotinis, todėl jį tenka vadinti ne tik tautos ar valstybės, bet ir visos Vakarų civilizacijos saulėlydžiu.

Pilietinė R. Kluso pozicija aki-vaizdi.
Dabar kitas opusas: „Susisemsiu save į butelį...“ (p. 122). Iš pirmo žvilgsnio atrodo, kad autorius, pasigriebęs viskio taurę, šaiposi iš būdistinės minties, teigiančios, jog gebėjimas panirti į esamajį laiką ir susilieti su dabarties momentu kaip tik ir leidžia aptemusiai sąmonei patirti palaimos būseną. Tačiau kai tokią mintį R. Klusas sugretina su ketinimu „susisemti save į butelį iš užsikasti po obelim...“ (p. 122), širdyje gimsta graudulys – betgi orus graudulys, ironiška lyrika, kuri ne-pavaldi jokioms filosofijoms, tik J. Didenybei Nuoširdumui.

Tekstuose esti ir kitokiu sažinini-gu prisipažinimų: „...pats né velnio nežinau, / kas meilė, laimė ar garbė,

/ O lovoj išmalta duobė...“ (p. 133).
Retsykiai persąsi ir kitokiai,
prieštarinė mintis: dingojasi, lyg
autorius pats save kritikuotų ar pa-
rodijuotų.
Nesąmoningai, to nenoredamas
daugelyje posmų satyrikas kimba į
atlapus tiems, kurie be pagrindo su-
sireikšmina kaip eiléraštyje „Taip
meniškai iš lėto rąžės...“ (p. 124) ar-
ba, tarkim: „Beveik visi neūžaugos,
/ absolūciai be talentų... ir gimsta
iš to „reiškinio“ / fain tautinius pei-
zažas“ (p. 127). Tačiau aptinkame
ir tokiu eiliavimui, kuriuose auto-
rius aštrišias satyros ietis lažo be-
reikalo, dėl nereikšmingo nieknie-
kio arba démesį nukreipia į dramų
priežastis, kurios netgi visai nėra
priežastys: „Negaliu žiūrėti į bobas
/ Visas miestas pilnas ju... vargsams
vyrams galvas krimst...“ (p. 131).

Žinoma, rinkinyje aptinkame ītokių opusų, kurių prasmės kodai atrodo neįveikiami arba tokie pa- prasti, kad lieka tik mirksėti – jie tarsi plūduriuoja tvenkinio paviršiuje kaip varlių kurkulai, iš kurių anksčiau ar vėliau išsirita varlytės (minčių uodegystės). Jų beveik ne- simato, ir tik nuo skaitytojo atkaklumo priklauso, kada ir kaip išryškės. Kita galbūt atrodys bergždžia, bet ir tai – gamtos dėsnis.

poetas neturėtū būti suvokiamas kaip eilinės mirtingasis, nes jeigu ši tokios eilės pasirodo viešumoje, tačiau ne atskiro asmens drama, o reiškinys, barometras – R. Kluso barometras – ir ne todėl, kad jis kuo nors ypatingas, išskirtinės, dėl kurio liūdesio reikia visiems griebtis už širdies. Ne, jis tik įvardija tai, kas kankina daugybę žmonių – absolutiui vienatvė, ir niekas iu „nei mato, ne

Viešavėje išleido „Lietuvos žemėlapis“ (1922), kuris buvo išskaito „jie netgi neturi galimybės parašyti apie tai į laikraštį, jie tik niekam nieko nesakydami gali „vėjinių“ ti šiltai prieš veją“ (p. 135). Ar ta juokinga? Manyciau, skaudu, bet išsuildo. Paguodžia.

gyvu valstybės barometru, kurio liudijimai verčia žiopčioti ir gauti orą: kalbama apie visuomenę, kurioje niekas nieko nemato ir neskaito, kurioje apstu savęs arba kitų niekinimo, o kai šitaip, tai iš barometro parodymai pranašauja ne ką kita, o viesulus. Vis dėlto poetas troksta šviesos: „Kaip sąmonę išgrynint, / kaip, pagal kokią testą, / kad ji – karšta, ledinė – / nesąmones nušvestų?“ (p. 137). Jis regi pranašiškus vaizdus apie pasaulį ir save: „...jau pelenus neša, / jau stovim žili...“ (p. 138), „Kai iš manes išeis metanas... ieji nusiplausite

neč išcis metėnas... / jei nuspaudus
rankas, / nei šunys, nei draugai ne-
kąs..." (p. 139), „Uždūsta tik kūnas
o siela, tai ne... / Ją gaubs amžiu-
amžiaus tautinė skrynia..." (p. 140)
„...tik Zarat... (mano vardo) / ne-
grūskite į Grūtą..." (p. 141). Vaiz-
deliai liūdnai ironiški, bet tikri.

mės“ (p. 80). Atskirai, nes tai ne mažosios strofos ar eileraščiai, o vien-tisa poemėlė. Taip, tai siužetinis kūriny, turintis pradžią ir pabaigą, ri-mą bei ritmą – šis, beje, ypatingas, lyg ir trūkčiojantis, klusiskas; toks pasakojimo būdas randasi tuomet, kai visa istorija veriama ant siūliuko iš minčių, kurios lyg epigramos ar miško uogos. Būtent atskiro uo-gos, o ne vandenų srautai.

„Iš poemos eilučių sklinda ironiškas liūdesys, bet ne verkšenimas – skaičiau gal penkis kartus ir vis nesupratau, kas ten tokio smaugaus, bet kad nenusibodo, tai tikrai. Kokia R. Kluso pasakojimo pa-slaptis? Poemą galėtume vadinti mūsų žemiškojo ir dangiškojo gyvenimo kokteiliu, dauguma detailių tarytum girdėtos, bet skamba, sakyčiau, naujai. Sąmojo pobūdį ir išmonę sunku apibrėžti – tiesiog smagi klusiška nuotaika dėl nieko, dėl paradoksalų situacijų, visai nesvarbu, jog kitiems tai galbūt atrodė ar atrodo banalu.

„Rašinėjų vien todėl, kad man smagu“, - taip telefonu man pareiškė autorius. O aš vis paskaitinėjų, nes man taip pat, kaip ir potetui, smagu - lyg ir nieko įsimintino, bet patrauklu, sakytm, kibirkščiuojanti ironijos tékmę.

Kas tikra, tai ir teka. Nesvarbu, vanduo ar miško uogos.

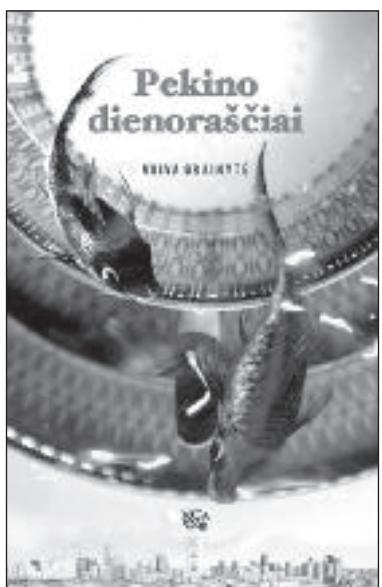
*Rimantas Klusas, *Nepremijuotas – ne žmogus*. – Vilnius: „Žuvėdra“, 2012.

Pekinas, hipiai ir ateitis

Jurga TUMASONYTĖ

Vaiva Grinytė „Pekino dienoraščiai“: ese. – „Vaga“, Vilnius, 2012.

Pirmais Vaivos Grinytės knyga „Pekino dienoraščiai“ knygynuose pasirodė tuo laiku, kai ap link lauž šoko Jonai ir Janinos – taigi tada, kai žmonės lepinosi ilgiausiomis dienomis ir vienas po kito gulė ant smėlio ar hamako skaityti seniai nusižūrėtų knygų. Vos 800 egzempliorių tiražu išleisti „Pekino dienoraščiai“ beringini išgraibstyt, tad „Vagos“ leidyklai prisiėjo išleisti dar viena knygelį partiją.

Skaitydama „Pekino dienoraščius“, lanksčiai pirštų sąnarius skaičiuodama knygos apžvalgas ir autorės interviu internete: apžvalgininkai plojo iš susižavėjimo, o žurnalistai domėjos Pekinu bei Vaivos talento ir humoro jausmo mišlėmis. To ir buvo galima tikėtis – juk ir anksciai „Šiaurės Atėnuose“ publikuoti ką tik iš Pekino atsiųsti Vaivos dienoraščiai daugelį traukė traukdavo kuo greičiau atsiversti paskutinių laikraščio puslapį, visi laukdavo jos naujų tekstų kaip dar vienos intriguojančios serijos. Knyga verta dėmesio ir yra talpi – tinka tiek nuotykių, egzotiškų kraštų gerbėjams, tiek gyvos, aštrios dokumentikos mėgėjams, tiek gero stiliums, absurdo ir metaforų smaguriams.

Niekada neskaiciusiesiems V. Grinytės tekštui apie Pekiną turėčiau pasakyti, kad čia pasakojama vienerių metų laikotarpio istorija, prasidedant tada, kai kau nietė iš Kinijos sostinės gauna laiską, kurime iškilmingai pranešama, jog 2010–2011 m. ji galės studijuoti Pekino universitete, gyventi bendrabutyje, gauti stipendiją ir mokytis pažinti hieroglifus. Lyg ir turėtume orientuotis į autobiografinę kelionių žanro knygą, tačiau tiek forma su ištaigingais skyrių pavadinimais, tiek santykis bei autorės kalba surukia ne standartinio teksto išpuštį.

Skaitant „dienoraščius“ iš kartoto i akis krinta V. Grinytės kultuvojama bjaurumo estetika: „Užsukau į susmukusią, chloru ir šutiniai troskiančią valgyklą (indai, manau, čia plaunami senais apatiniais). Norejau užsisakyti to, kas man atrodo nemalonius ir pavojingiausia: šnicelį arba kitą mėsos ir pamazgų hibridą (...) Užsisakiau grikių porciją, apipiltą taukais. Radau tris bobos plaukus, nusipurčiau, bet pastūmusi šią triju – svetimos galvos ūglis – į

lékštės pakraštį, sukirtau taukinias kruopas“ (p. 9). Tai šiek tiek primena barokinį stilių – daug išraiymų, natūralistiškai pateikiamas bjaurasties, apipiltos metaforų bližučiai. Vaiva rašo, kad riba tarp surrealizmo ir kičo yra menka. I autorės akiratį pakliūva tamsiausiai svetimos šalies užkabariai, keistuoliai ir egzotika, kurių ji apvelia savo pačios patirtimi, todėl tekstas paveikesnis negu fikcija.

Nuo pat knygos atsiradimo pradžios V. Grinytė gavo „anekdotų karaliaus“ titulą – taip ir klausyk, kiek juoko ašarų į jos puslapius pribarstė skaitytojai. Juoko išpuštį, mano galva, kelia surrealinių arba absurdžių objektų sukergimai su kita objektais, ironijos dozė ir nestandartinis žvelgimo kampas. Pavyzdžiui: „Chaosas prasidėjo į automobilių išlipus kinų porelei – suktasis vairuotojas paėmė juos nuo kelio. Mergina – zylės ir „Mis pasauly“ dukra (t. y. labai mažutė ir nepaprastai graži) – ir jos vaikinas, primenantis bebrą iš „Colgate“ reklamos, émė mane kabinti angliskai“ (p. 219).

Be dienoraščių, knygoje dar yra keletas filmų apžvalgų, eksperimentu užrašytas interviu apie teatrą, tokia ējimo prie Kinijos mentaliteto per kultūrinius ženklius interpretacija. Autorė pati dalyvauja visose kinų pažinimo atrakcijose, siūkštū neprisileidama artystų trafaretinių turinių motyvų. Apskritai – dar sykį pverčiau „Pekino dienoraščius“ ir galiu konstatuoti, kad ten nėra né vieno banalaus saknio.

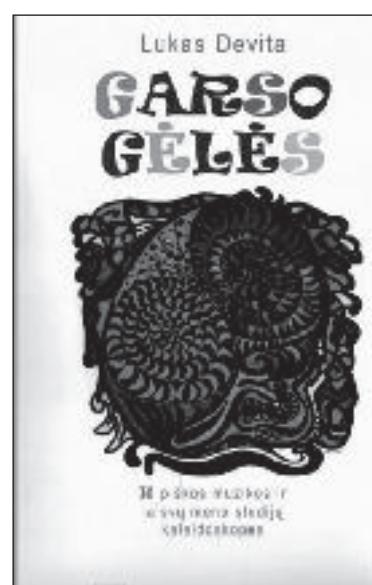
Dienoraščiai pasižymi ne tik puikiu stiliumi, nuoširdžiu sąmonju ir gyvu siužetu, juose juntamas ir V. Grinytės pasilinksminimas traukiant savo sutiktus žmones per dantį. Daugiausia Vaivos strėlių sulaukia iš Vakarų pasaulyo globalizacijos gyslomis atitekėjęs „popsas“, buitinis absurdas. Kai kada jos pasakojimas primena bambėjimą: „Bendrabučio kaimynės visą naktį kėlė siaubingas dramas: lakstė pirmyn ir atgal, trankė durimus ir vieną kitą koneveikė. Iki saulės patekėjimo amerikono ir Kinės dukra nesiliove kūkčiojusi. Gal susipešė dėl kosmetikos? Nervai pašlijo? Gal pėdkelnes susiplėsė? Nagas nulžo?“ (p. 78).

Tai veikiausiai irgi vienės iš būdų išjausti į kartais sūsierzinančią Vaivos sąmonę, kuri, vargselė, privalo ne tik aprašyti aplinką, bet ir savo kailių ją patirti.

Nors nemiegstu giedoti ditiramby, ši knyga tikrai verta didelio susidomėjimo: pradedant stilinėmis moterytėmis, skaitančiomis moteriškus žurnalus, dėdais profesionalais, baigiant Kauno bohemai ir paprastais studentais. Telieka laukti dar vieno Vaivos smūgio, nes negali žinoti, ką šiakart ims ir iškrės šis avangardinių užmačių talentas.

Lukas Devita „Garso gélés. Hipiskos muzikos ir laisvų meno studijų kaleidoskopas“. – „Mintis“, Vilnius, 2012.

Roko muzika nėra kupranugaris, kuris turėtų landžioti pro siauras akademizmo skylutes. Taigi ir Lukas Devita – savamokslis melomanas, ankstyvojo roko muziką pirmiausia suprantantis kaip jos mylėtojas bei interpretatorius. Šis muzikinis stilius, atsiradęs Amerikoje ir Anglijoje, kaip ugnikalnis išsiveržė į pasiekė tolimum šalių krantus. Laisvė, kurią tei-

gė nauja muzika, bei gyvenimo būdas, halucinogeninis pasaulyo matymas, visiškai pasikeitusios kartos vertybės gali būti pritai-komos ir šiemis laikams: „Hipizmas šiandien vieniems gali būti suprantamas ir kaip istoriskai baigtinis, nesugrąžinamas laimečio reiškinys, o kitiems – labiau kaip sielos būsena, adaptuojama bet kurioje epochoje ir vietoje. Tačiau abu pripažinimai gyvuoja greta ir papildo vienas kitą“ (p. 21).

Knygoje „Garso gélés“ publicuojami neprilausomybės laikotarpiai spausdinti straipsniai, kurių pasirodė visuomenėje tada, kai informacijos apie Vakarų pasaulyo muzikos ikonas bei reiškinius lietuviškai beveik nebuvo. L. Devita turėjo galimybę prieiti prie informacijos lobynui, nes dirbo Martyno Mažvydo bibliotekoje. Ši medžiaga, iki tol atrodžiusi tiesiog auksu vertės, dabar, kai interneto gelmėse galima atrasti visokios dominančios informacijos, senų vaizdo įrašų ar net parašyti laišką savo žilaplaukiui guru, patekusi į knygą, īgauna antrajį kvėpavimą.

Pats autorius užsimenama, kad knygoje nesiekiamai pateikti ankstyvojo roko istorijos ar surašyti sistemingą trumpą kroniką. Tai koks gi tokio leidinio tikslas? Šią straipsnių rinktinę visų pirmą laikyčiau draugišku psychodelinės kelionės vedliu įsiplaukant į muziką ir artėjant katarsio link. Autorius, kalbdamas apie grupes bei atlikėjus, tikina, jog labai svarbūs dainų žodžiai, kurie pakylėja poezią į naują menų sintezės lygį. Cia pat kai kurias angliskas dainas L. Devita skaitytojams išverčia. Dažnai užsimenama, jog anglų kalba turėjo ypatingą reikšmę roko muzikos paplitimui pasaulyje, taip pat lietuviams, gyvenusiems už geležinės sienos. Taigi tiek aiškinamam dainų prasmę ir muzikinį gylį, tiek nušviesdamas biografinius atlikėjų faktus L. Devita žadina skaitytojo smalsumą ir norą kuo greičiau ta kūrinių, apie kurį kalbama, išgirsti, naujai suprasti.

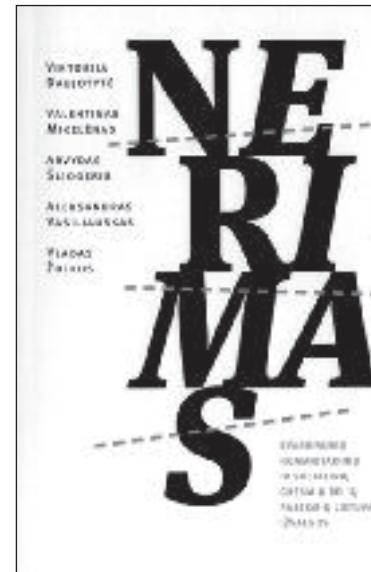
Knyga pradedama nuo straipsnio apie hipiskos subkultūros susikūrimo prieštaravimą, plačiu žvilgsniu mėginiama aprépti jos įtaką ir padarinius šiuolaikiniams pasaulyui. Atskiri, įvairiu laikotarpiu rašyti L. Devitos straipsniai sugula į knygą organiškai, tarsi vientiso pasakojimo gija. Laisvų menų studija apie roko muzikos atsiradimą įtraukia ir paralelinius reiškinius – paveikius bytnikų kertos rašytojus, sasaivas su sovietine Lietuva, Indija ir kt. Iliustracijos, puošiančios „Garso gélés“, o di-

džiausią jų dalį išmoningai iš gar sruosčių sukurė Erika Iris Simmons, paties L. Devitos piešiniai prideda dar vieną knygos perskai tymo ir atvėrimo raktą – kūrybiškumą. Roko muzika negali būti suvokiamą moksliškai ar institucionalizuotai, jis įsimelkia į klau sytoj, kuris ją supratina bei interpretuoja, kuris yra kūrybiškai.

Tiesa, kartais kyla klausimas, kodėl vienai grupei skiriami net trys straipsniai, o kitai, taip pat įtakingai, atseikėjami vos keli puslapėliai? Kodėl paminėti tik tokie autoriai, kodėl muzikantų moterų gete (joms skirtas paskutinis skyrius) nėra, pavyzdžiu, Janis Joplin? Tikiu, kad seniems dinozaurams, „oldskūlo“ gerbėjams, galėtų kilti dar daugiau širdž draskancių klausimų. Tačiau užvertu si knygą pagalvojau, kad matuoti liniuote parašytas eilutes apie vieną ar kitą menininką nėra tikslas. Juk nuo pat pradžių, prieš paimant „Garso gélés“ į rankas, vertėtų turėti omenyje, jog subjektyvios L. Devitos mintys ir interpretacijos nepretenduoja į akademines tiesas bei baigtinių momen tą. Roko muzika čia, jis gyva, ji vis dar skamba – žodžiai téra ramsciai.

Skaityti knygą, jeigu nesate nusistatę prieš subjektyvumą ir aistringą melomaniją, verta. Rekomenduočiau tiems, kurie norėtų (vėl) sužadinti savoje norą do mėtis laikotarpiu, kai po pasauli laigė gėlių vaikai, taip pat klausytis nesenstančios muzikos, išau ginusios daugybę dabartinių reiškinių. Čia rasite ir įdomių kabliukų, nežinotų dalykų, negirdėtų grupių. O pabaigai: ar numanėte, kas bendra tarp „Grateful Dead“ ir Lietuvos krepšinio rinktinės?

Autorių kolektyvas „Nerimas. Svarbiausių humanitarinių ir socialinių grėsmių bei jų pasekmų Lietuvai įžvalgos“. – „Tyto alba“, Vilnius, 2012.

Straipsnių rinkinys „Nerimas“ atsirado tada, kai Lietuvos Seimo nutarimu buvo patvirtintas planas „Lietuva 2030“. Kadangi planas apie ateities Lietuvą skamba pa-

našiai kaip A. Huxley’aus sugalvotos visuomenės utopijos, moks lininkai ēmė nerimauti ir paraše savo apmąstymus apie tévynės stigmas. Tai tarsi turėtų būti tēstinių projektas, siekiantis inicijuoti tolesnius moksliinius tyrimus, skirtus nuolatinei Lietuvos strateginės situacijos analizei.

Grėmingai ryškūs viršeliai slepija nuogą Lietuvą. Penki intelektualai – literatūrologė Viktorija Daujotytė, filosofas Arvydas Šliogeris, teisininkas Valentinas Mikėlėnas, ekonomistas Aleksandras Vasiliauskas ir archeologas Vladas Žulkus – negailestingai baksnoja pirstais į pūvančias visuomenės žaizdas, svarsto jų gydymo būdus.

Knygos įvade užsimenama, jog straipsnių paskirtis – atpažinti humanitarines ir socialines grėsmes, taip pat pateikti rekomendacijas būsimoms kompleksinėms Lietuvos strateginės situacijos analizės tarpdisciplininėms studijoms. Taigi galima ir pasiskaityti kuo, pavyzdžiu, ydingi Lietuvos teismai, kiek senių ir kiek bambilių kiekvienais metais suskaičiuojama šalyje, kokie emigracijos, o kokie migracijos mastai, nuo kotonka Lietuvos verslininkai ir taip toliau. Greta šio demaskavimo pateikiama situacijos pagerinimo patarimų.

Profesorė V. Daujotytė, kalbėdama apie šaliai gresiančius pavojus, dažnai užsimena apie jaunimą, mėgina išjausti į jo pasaulėvaizdi, tekste pasijunta ne viena nostalgijos gaidelė tradicijoms, kuriomis jaunimas turėtų sekti, išrasti naują patriotizmo savivoką. Autorė neigiamai žiūri į seksualinių mažumų įėjimą į viešumą, vienos lyties šeimų kūrimą – jos nuomone, tai ideologinis verslas. Profesorė džiaugiasi jauni mu, gebančiu iš naujo perinterpretuoti lietuvių klasikus, semtis iš jų išminties. Gaila, bet, būdama šiandienos jaunimo atstovė, išėties tradicinalistiniame diskurse nemata – matyt, esu paveikta globalizacijos.

Apokalipsinius vaizdinėlius apie šiuolaikinę visuomenę tamsiaisiais potėpiais vaizduoja profesorius A. Šliogeris, kuris jautriai dėlioja sakinius apie televizinius „čiaustuškininkus“ bei kitas visiems jau gerai žinomas blogybes. Dantiškasis pragaras, įsikūnijęs plebėjikoje lietuvių visuomenėje, kažkodėl neįtikina – viskas atrodo jau girdėta ir šimtus kartų perkalbėta...

Kadangi jūs, dabar skaitantys šią apžvalgą, be abejonių, nesate turtingi verslininkai ar politikai, knyga „Nerimas“ veikiausiai bus vertināta kaip istorinius reliktus, jaukiai dulkėsiantis jūsų lentynose. Po daugelio metų, kurie taip pat bus sunkūs, pranašaujančių grėsmę ir išnykimą, atsiversite seną, 2012 m. leistą knygą ir pamatysite, kad tikriausiai maža kas tepasikeitė.

Mylinti moteris visada geba nustebti. Ir ne vien todėl, kad koks nors vyro niekutis keltų jai pasaulinę nuostabą. Paprasčiausiai šitaip ji duoda intuityvų ženklą: aš tame myliu. Dar myliu. Arba – jau.

Ir poezija su savo kankiniais, išsišokeliais ir šventais kvaileliais, su savo pasileidėliais ir kvazimodais elgiasi labai panašiai.

Kol myli.

Tapytojas Samuelis Bakas nusipirko solidžią knygą apie simbolijų reikšmes pasaulinėje tapyboje.

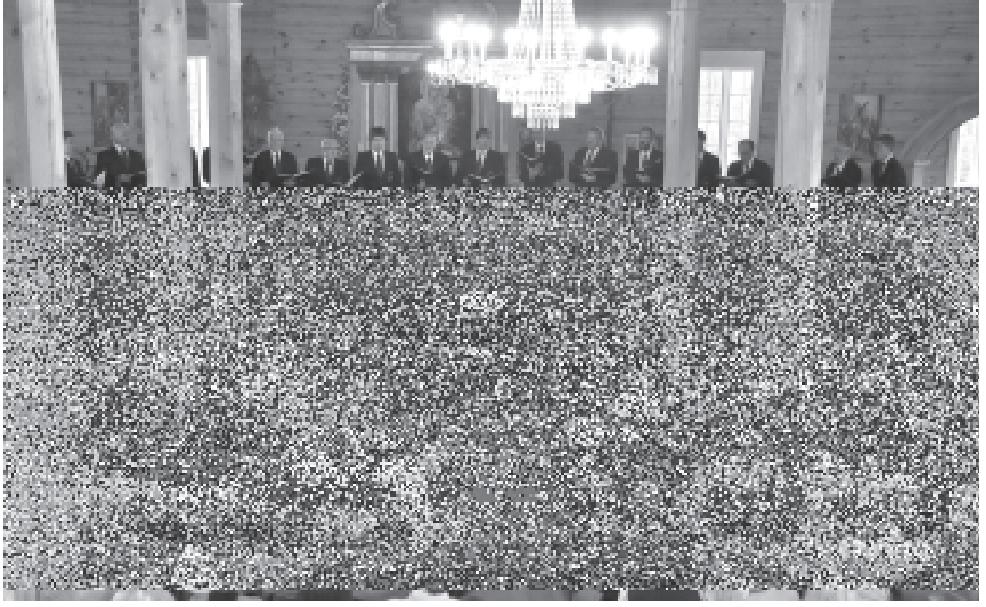
Kadangi pats mėgo tapti kriausės, pirmiausia atsivertė puslapį, kur aiškinama kriausės simbolika.

O ten buvo parašyta tiek: kriausė – simbolis, dažnai pasitaikantis tapytojo Samuelio Bako kūryboje.

Būna tokų gudrių knygų, kurios vertos tik tiek, kad žmogui tampa net. *cave canem*

Lietuvos kamerinis orkestras, Sergejus Krylovas ir Maksimas Rysanovas.

Filadelfijos berniukų choro koncertas Rumšiškių bažnyčioje.

Liepa ir rugpjūtis Pažaislyje

Eugenija ŽAKIENĖ

Pažaislio vasaroe – įprasta tradicijos ir naujovių dermė; tarp žymių Lietuvos muzikos kolektyvų ir solistų smagu aptiki naujų vardų, įdomių užsienio atlikėjų. Kaip ir tikėtasi, liepą ir rugpjūti festivali aplankė daugiau svečių nei birželį, tarp jų – keli chorai, instrumentiniai ansambliai, dirigentai bei solistai.

Chorai

Vėl, kaip ir prieš metus, gérėjomės JAV bernesnių chorinio dainavimo pasiekimais, tik ši kart kolektyvas atvyko iš Filadelfijos (pernai – iš Kalifornijos). Medinės Rumšiškių bažnyčios erdvė nebuvo labai tinkama akustikos požiūriu, užtat ji pasirodė labai palanki įvairiems erdviniams bandymams – solistų, balso grupių ar net viso choro išsklaidymui aplink klausytojus. Nedažnai muzikiniai susitikimai primena didelės šeimos bendravimą, o būtent toks įspūdis susidarė, kai po koncerto įvairaus amžiaus choristai dėkojo publikui už nuoširdumą, šnekėjosi su norintčiaisias juos pakalbinti, fotografovosi. Įdomus kolektyvo repertuaras – nuo F. Schuberto Mišių iki amerikiečių liudies dainų ir spiričiuelių, įtaigiai nuskambėjo lėtoji L. van Beethoveno fortepijoninės sonatos dalis – ištisė jos kantileninė melodija tiesiog prašesi padainuoja. Šį opusą chorui pritaikė dirigentas Jeffrey's R. Smithas, beje, dažniau vadovavęs dainininkams akompanuodamas prie pianino. Pastaroji detalė geriausiai iliustruoja chorų pajėgumą ir drausmę, susikaupimą koncerto metu.

Su kitaais dvieim svečių chorais susipažino me liepos vidury – atvykę į Paulo McCartney'aus oratorijos „Ecce Cor Meum“ lietuvišką premjerą, jie surengė ir tradicinės liturginės muzikos koncertą Igulos bažnyčioje. Tad turėjome progos išgirsti Kelno (Vokietija)

choro (vadovas Wolfgangas Siegenbrinkas) ir Niurnbergo (Vokietija) filharmonijos choro (vadovas Gerhardas Rillingas) dainavimą; beje, varak metu abu vadovai pasidalijo veikla – vienas dirigavo, o kitas vargonavo. Profesionalūs ir neprofesionalūs dainininkai atliko įvairių autorų muzikos programą, lyg derindami skambesi, lyg besiruošdami premjerai. Be abejonių, ji buvo skelbiama kaip viena svarbiausių festivalio intrigų. Tačiau, manyčiau, P. McCartney'aus opuso atlikimas dideliu kultūriniu įvykiu netapo, o tik iliustravo žymaus roko muzikos autoriaus bandymą pasakyti reikšmingą žodį kitokia muzikine kalba. Kūrinį atliko didžiulės jėgos – keturi chorai (prie anksčiau minėtų vokiečių prisidėjo Kauno valstybinis choras, vadovaujamas Petro Bingelio, ir bernesnių choras „Varpelis“, diriguojamas Ksavero Plančūno), Kauno simfoninius orkestrus, solistė Lauryna Bendžiūnaitė (sopranas) ir dirigentas Jurijus Serovas (Rusija). Beje, pastaras – ne tik dirigentas, o ir pianistas, muzikologas, kompaktinių plokštelių leidejas, muzikos populiarintojas, tarptautinio kamerinės muzikos festivalio „Šiaurės žiedai“ Sankt Peterburge meno direktorius. Akivaizdu, jog dirigavimas tėra vienai jo plataus diapazono veiklos barų, beje, ne pats stipriausias. Galbūt dėl to kūrinio interpretavimasis „neuzkabino“, nebuvo ryškus ar nuoširdus; o gal neįprasta stilistika sukaustė autorius kūrybingumą, neleido paireikšti jo melodinei ir harmoninei išmonei...

„Laudate pueri Dominum“ programos atlikėjai (vadovai: Darius Stabinskas (sėdi pirmas iš kairės), Marija Skiba (stovi pirma iš kairės), Gintautas Venislovas (stovi trečias iš dešinės).

Žanrų paletė

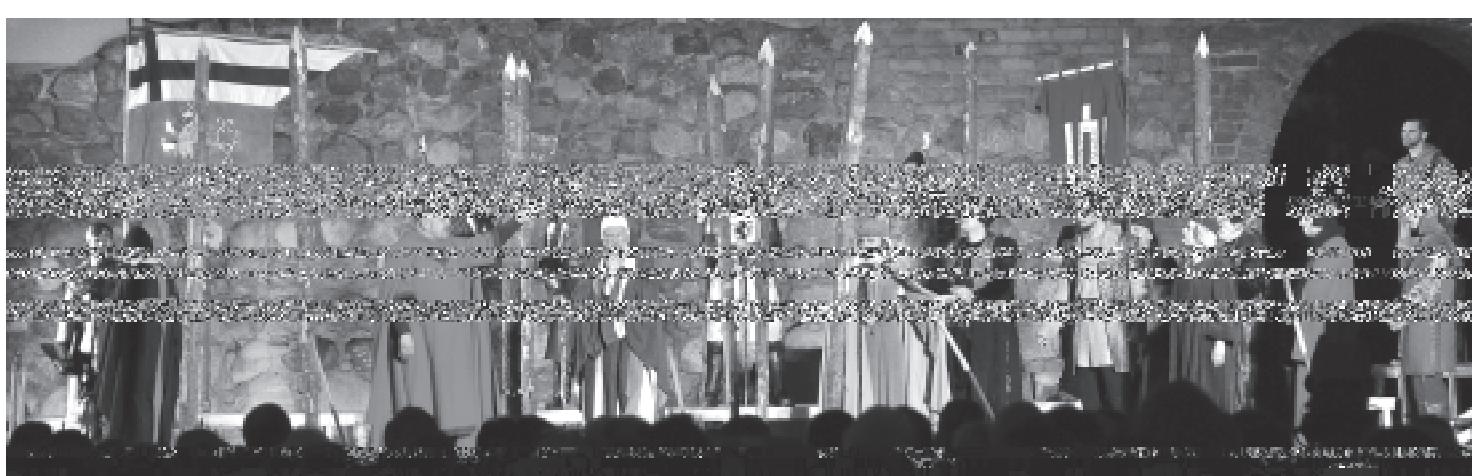
Kaip įprasta, festivalio klausytojai galėjo rinkitis įvairių žanrų renginius – nuo rimties iki pramogos. Pirmojo liepos vakaro publiką išvydo kruopstaus ilgamečio darbo rezultatus, o atlikėjai prisiėmė kantrijų muziejininkų, istorijos tyrinėtojų ir drauge muzikos interpretatorių vaidmenis. Dariaus Stabinsko veikla plėtia žinoma Lietuvoje, siemet vasarą jis su bendraminciais parodė bažnytinės muzikos programą „Laudate pueri Dominum“. XVI–XVII a. sandūros mišparų rekonstrukcija Zigmanto III Vazos rūmų koplycioje“. Dalyvaujant chorui ir konsortui „Brevi“ (vadovai Gintautas Venislovas ir D. Stabinskas) kartu su senosios muzikos eksperte, lenkų soliste Maria Skiba, ši istorinė programa atlikti Kruonyje, Pažaislyje, Taujėnuose, Marijampolėje, o rugpjūtį ją numatoma pristatyti Vilniuje, XXII senosios muzikos festivalyje „Banchetto Musicale“. Klausytojams pateikta Zigmanto Vazos koplycioje skambėjusių autoriių liturginė muzika leido spręsti

apie aukštą tuometinį muzikinės kultūros lygi ir net susimąstyti apie dabarties kultūrą...

Pramoginės muzikos gerbėjai Žemaitkiemyje klausėsi kauniečių menininkų Gintaro Patacko ir Kęstučio Lušo „bendros produkcijos“. I programos „Gervė – siela mano“ premjerą buvo sukvesti įvairių sričių muzikai: styginių kvartetas „Collegium“, džiazo atlikėjų kompanija „Luch-band“, solistai Žilvinas Brazauskas, Saulius Bareikis, Ana Gerasimova-Umka iš Rusijos, Monika ir Marius Jampolskis. Regėjome pastangas sudainuoti G. Patacko eiles; ir nors melodijos buvo gražios, o atlikėjai išjautė, išsitikinau, kad poetiniai tekstai prasosi glaudesnio kontakto su skaitytoju, išigilinimo į jų kuriamą pasaulį. Bet jeigu vienas šio koncerto tikslų buvo priversti publiką susirasti G. Patacko eilių tomą – manyčiau, jis tikrai pasiektas...

Orkestrai

Klausėmės kelių lietuviškų orkestrių – simfoninių ir kamerinių. Kokybiskas, nuotaikinges ir uždegantis buvo ne pirmus metus vasaros pabaigoje vykstantis koncertas „Johanno Strausso muzika ant vandens“ Kauno jachtklube; operečių ištraukas griežė Lietuvos nacionalinės simfoninės orkestras, dirigavo Juozas Domarkas, dainavo solistė Irena Zelenauskaitė, apie kompozitoriaus gyvenimą ir kūrybą pasakojo Viktoras Gerulaitis. Beje, jis pabandė sujungti pramoginę muziką su šiemet minima Maironio sukaktimi ir pasirodė nauju amplua – skaitė, jo manymu, progai tikusius eilėraščius. Tradiciškai į šį koncertą tarsi palydėti vasaros renkasi daug klausytojų – tokios publikos ir transporto gausos, ko gero, prie Kauno marių dar neteko matyti.

Dramos spektaklio akimirka.

Nukelta i 10 p.

P. McCartney'aus oratorijos dirigentas Jurijus Serovas, solistė Lauryna Bendžiūnaitė.

Kauno styginių kvartetas Raudondvario pilyje.

Koncerto Žemaitkiemėje „kaltininkai“ Kęstutis Lušas ir Gintaras Patackas.

Liepa ir rugpjūtis Pažaislyje

Atkelta iš 9 p.

Pociūnų oro uoste pirmą kartą festivalio klausytojams prisistatė VDU Muzikos akademijos kamerinis orkestras „Avanti“. Programos „Mano širdis dainuoja tau“ partnerėmis tapo Asta Krikščiūnaitė (sopranas), Rita Novikaitė (mecosoprana), o įkvėpimo šaltiniu – puiki muzika. Manau, jaunųjų styginių ansamblis, vadovaujamas Roberto Bliškevičiaus, nusipelnė pagyrimo žodžių dėl susiklausymo, ambicingo ir gyvo muzikavimo.

Prieš metus susibūrusių kolektyvui palinkėčiai siekti tokų profesinių aukštumų, kokių jau pasiekės kitas kamerinis orkestras, atsiradęs greta festivalio programoje. Ko gero, vienas sėkmingiausių šiometės muzikinės šventės renginių – Lietuvos kamerinio orkestro pasirodymas su meno vadovu Sergejum Krylovu (smuikas, Italija) ir altininku Maksimu Rysanovu (Didžioji Britanija). Po didžilių ovacijų sulaukusio koncerto kalbinau solistus.

– Kokia buvo ši vasara jums ir orkestrui?

S. Krylovas: Ne tik vasarą, bet ir visa koncertų sezoną orkestras dalyvavo įvairiausiuose festivaliuose. Ypač norėčiau pažymėti didžiulį mūsų kolektyvo sėkmę Andrejui Sacharovui skirtame festivalyje jo gimtajame N. Novgorode. Be LKO, dalyvavo dar V. Spivakovo vadovaujami „Maskvos virtuozi“ ir „Maskvos solistai“ (vadovas J. Bašmetas), žymūs atlikėjai instrumentininkai. Tai buvo labai atsakingos gastrolės, juolab kad orkestras daug metų nekoncertavę Rusijoje; LKO artistai pasirodė puikiai. Tai buvo pirmas žingsnis ruošiantis, mano manymu, labai įdomiems artimiausios ateities projektams. Gruodžio pradžioje vyksime į didelį festivalį, skirtą Mstislavo Rostropovičiaus atminimui – į jo giuntąjį miestą Baku (Azerbaidžanas). Kiek anksčiau vyko koncertai Miunchene (Vokietija), Stambule (Turkija), kituose miestuose; esu įsitikines, jog LKO yra puikios formos, viskas klostosi pozityviai, galiu drąsiai sakyti, jog mūsų rezultatų neteks ilgai laukti – jau dabar jie ryškūs.

– Kaip šiemet sudarėte programą? Ar W. A. Mozartas ir F. Schubertas pasirinkti neatsitiktinai?

S. K.: Manau, koncertų programose reikėtų įvairių stilų, žanrų ir muzikinių idėjų – ne tik mums, atlikėjams, bet ir klausytojams. Šios dienos koncerte buvo daug išmystytų ir išjaustų muzikinių atradimų. Iš publikos reakcijos manome, kad jie rado atgarsį, malonu, jog klausytojai džiaugėsi mūsų programa.

– Taip, sprendžiant iš ovacijų, atrodė, jog publiką galėtų klausyti jūsų muzikavimo dar valandą kita... Paklausiau apie muzikos autorius, nes,

kiek žinau, Maksimas rengiasi išleisti F. Schubertui skirtą kompaktinę plokštelynę. Kaip sekasi ši veikla?

M. Rysanovas: Plokštelynė „Išskant Schuberto“, be abejonių, bus leidžiama. Internetu pakviečiau kompozitorius prisidėti ją rengiant, iš visų atsiųstų kūrinių jau atrinkau keletą tinkamų. Plokštelynė įsivaizduojau kaip „Hommage Schubert“ (pagerbimo – E. Z.) žanro, manau, įrašyse ne tik šio kompozitoriaus muzikos, bet ir šiuolaikinių autorų kūrinių, kokiui nors aspektui su juo susijusiui – F. Schuberto inspiruotu, naudojant jo citatas, monogramas, nuotaikas, etc. Matyt, jau esu pasiekęs tam tikro amžiaus ir tam tikros sampratos – itin branginu šį autorių: jo muzikos gelmė, slypinti po paprastumu, mane ne-paprastai žavi. Todėl norėčiau tą pasigérējimą įamžinti, savotiškai, „už-antspauduoti laike“. Šiandien atlakta opusas „Arpeggione“ (bulgarų kompozitorė Dobrinkos Tabakovos orkestruotė) jau įrašytas; svajoju apie panašiai styginių orkestriui pritaikytą fortepijoninę Fantaziją f-moll – man šis kūrinių visada „girdėjosi“ orkestriniu variantu.

– Vis dėlto neapsirkau manydamas, kad F. Schuberto kūrinių atlakmas pirmoje koncerto dalyje nebuvu atsiskirtinės. O gal Lietuvos kamerinio orkestras taip pat dalyvaus įrašinėjant plokštelynę?

M. R.: Imanomas dalykas...
– Ar anksčiau jums yra tekę griežti drauge? Kada?

M. R.: Su šiuo orkestru groju ne pirmą kartą, tačiau mūsų „orkestrinio dueto“ (kai griežiamė kartu su Sergejumi ir su orkestru) premjera įvyko šiandien Kaune, Pažaislio festivalio publikai. Prieš tai mes buvome susitikę tik kartą kamerinės muzikos programoje Londone, Wigmore Hall'e. Esu daug girdėjės apie S. Krylovo griežimą, džiaugiuosi mūsų bendru muzikavimu. Mano koncerto partneris pasirodė „kibirkščiuojantis“ gyvenimui ir scenoje; groti su juo dide lis malonumas, puikūs energijos mai nai, savotiškas idėjų „ping pongas“.

Iš tiesų žaižaruojantis idėjų žais mas ir azartas muzikuojant su pagarbos vertu partneriu buvo įdomiausias vakaro potyris. S. Krylovo smuiko interpretacijose vyravo intelektualumas, intrigų, net šioks tokis nervas. Jam svarbu muzikinės minties ryšumas, originalumas, netradicinės pateiki mas. M. Rysanovas – melodinio prado, kantilenos meistras. Styginių vyrusai papildė vienas kitą, jiems akivaizdžiai malonu griežti kartu, o publikai – su nesenkančiu susidomėjimu stebėti jų muzikinį „pokalbi“. Bisu atlakta G. F. Handelio Pasakalija (J. Halvorseno versija) demonstravo nuostabų duetinį susiklausymą,

girdėjome smulkiausių detalių tapatumą ir drauge kiekvieno instrumento išskirtinumą. Lieka palinkėti, kad tokiu muzikinių aukštumų pasiekusiu virtuozų susitikimaiaptų dažnesni Kauno scenoje...

Ansambliai ir solistai

Programą „Barock'n'Roll“ pristatė tarptautinis varinių pučiamujų kvintetas. Willy Huppertzas (trimitas, Nyderlandai), Waldemaras Jankus (trimitas, Lietuva), Wilhelmus Junkeiris (valtorna, Vokietija), Thomas Lindtas (trombones, Vokietija) ir Bernhardas Petzas (tuba, Austrija) kile iš keturių Europos šalių, tačiau šiuo metu gyvena ir dirba Vokietijoje. Lietuva ir jos vasaros festivalius šie atlikėjai aplankė ne pirmą kartą, tad iš jų buvo tikimasi įprasto rimtumo ir humorio balanso, aukšto profesionalumo ir kartu pramogos. Užsienyje jie atstovauja gana populiariam žaisminiam koncertiniam žanru, kai lengvai ir be įtampos atliekami ypatinios precizijos ir technikos reikalaujantys opusai. Šią vasarą jų programoje dominavo barokas – J. S. Bachas, G. F. Handelis, A. Vivaldi.

Priešingai, vakaras M. K. Čiurlionio galerijoje buvo paženklintas ypatingo susikaupimo; Nadežda Chadževa (mecosoprana) ir pianistas Vasilius Bykovas iš Sankt Peterburgo savo pasirodymą dedikavo kompozitoriaus

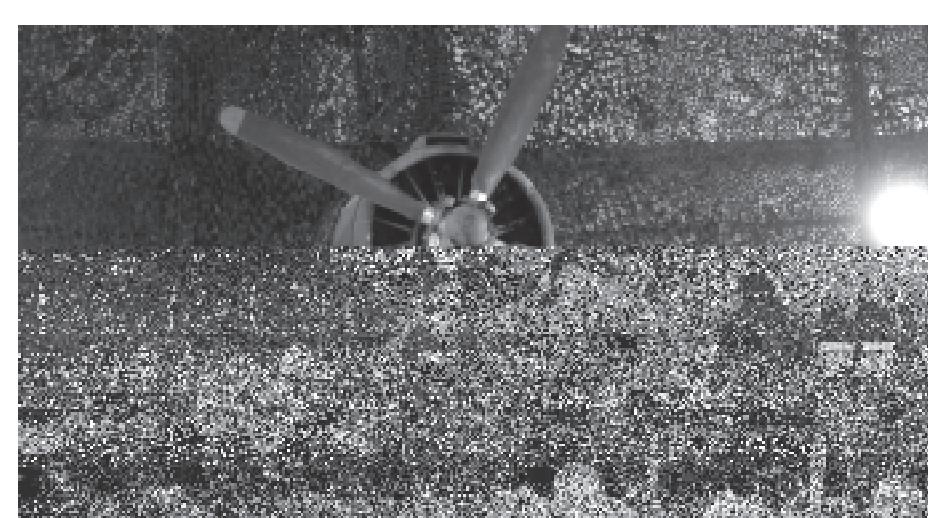
Claude'o Debussy 150-ies metų sukčiai. Turėtume padėkoti svečiams už išsamų pažintį su koncertu estradose retais prancūzų impresionisto vokaliniais perlais. O juk vienas svarbių muzikinių C. Debussy interesų – ballo galimybės; kompozitorius dar jau nystėje pradėjo kurti vokalines kompozicijas, pasirinko kantatos žanrą Romos premijai (kartu ir tolesnių studijų salygai) gauti, griždavo prie romansų visais kūrybos laikotarpiais. Dirbdamas su tokiu poetu kaip Ch. Baudelaire'as, P. Verlaine'as, S. Mallarmé ir M. Maeterlinckas tekstais, C. Debussy plėtojo savią muzikinę poetiką, siekė muzika išsakyti tai, ko negali žodžiai – poeto svajonę, idėją, nuo jauta... Atlikėjai iš Sankt Peterburgo puikiai suvoko ypatingą žodžio ir muzikos rysi, nes pianistas yra diplomuotas ne tik fortepijono, bet ir prancūzų kalbos specialistas. Vis dėlto manau, kad jų programa buvo įdomi veikiau pažintine nei menine prasme. Visi kūriniai dainuoja itin atsargiai, beveik „perregimai“, neatrastos individualios kiekvienam opusui skirtos priemonės. Ko gero, pritrūko tikrojo prancūzisko rafinuotumo, prasmingumo ir temperamento...

Fortepijono virtuozas Miroslavas Kultyševas (Rusija) mūsų scenoje skambina gana dažnai, tačiau festivalio programoje jo pasirodymą ženklinio dvi naujienos. Prieš pat koncertą jam sukako dvidešimt septyneri; prieš du mėnesius jis laimėjo prestižinį Monte Carlo (Monakas) Piano Master Series konkursą.

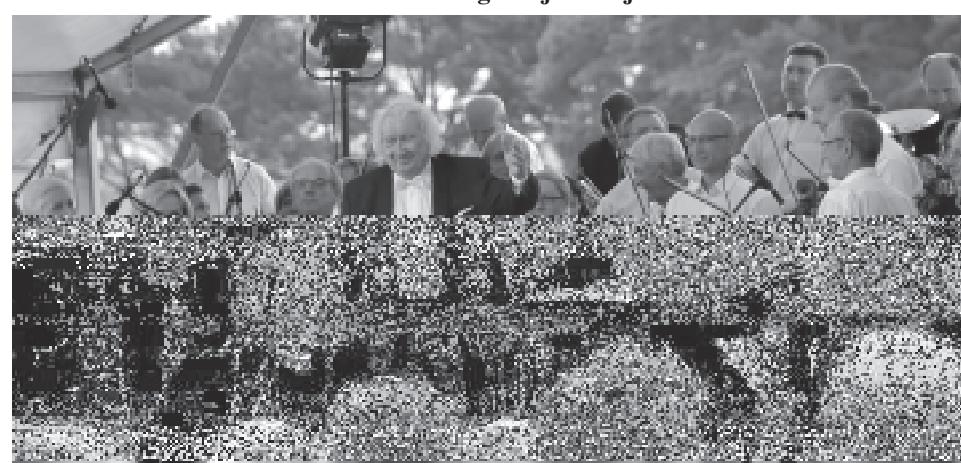
Nukelta į 13 p.

Nadežda Chadževa ir Vasilius Bykovas M. K. Čiurlionio galerijos salėje.

Kamerinio orkestro „Avanti“ vakaras Pociūnų oro uoste; solistės Asta Krikščiūnaitė, Rita Novikaitė, diriguojant Robertas Bliškevičius.

Lietuvos nacionalinis simfoninis orkestras ir Juozas Domarkas Kauno jachtklube.

Pianist Miroslavas Kultyševas.

Protėvių šauksmas subtilioje akvarelės mozaikoje

Aldona ŽEMAITYTĖ

Mes ateinam iš savo vaikystės, – sakrali frazė, kurią kartoja viso pa-saulio menininkai. Kiekvienas žino „vaikystės žemės“ traukos dėsnį, bet, paskendęs kasdienybės rutinoje, dažnai ji užmiršta, kaip ir tai, kad esam mirtingi kūnu, bet ne siela. Jautriausiai „vaikystės žemės“ sindromą išgyvena tie menininkai, kurie iš šio tarpsnio atsineša šviesos ir gėrio kibirkščių. Dailininkės Vijos Tarabildienės vaikystės žemė – Domantų kaimas už Kuplės upelio, tekančio pro garsųjų Jurgaičių piliakalnį, kuris jau kelių kartų atmintyje ištvirtinės kaip stebuklingas Kryžių kalnas, daugelio piligrimų (tarp jų ir didžiojo piligrimo popiežiaus Jono Paulius II) traukos vieta. Mergaitė Vija, savo vaikystės vasaras leisdama pas močiutę Domantuose, juto, anot jos, „kažkokią kalno paslapči“. O paaguusi intuityviai suvokė „neapčiuopiamą rysį su senaisiais baltų protėviais“. Tik 2011 m. archeologai čia, šalia Jurgaičių piliakalnio-Kryžių kalno, atkės I–XIV a. žiemgalį gyvenvietę.

Protėvių žemės šauksmas V. Tarabildienės kūryboje stipriausiai prasimės gana vėlai, aštuntajame devintajame praejusio amžiaus dešimtmeciuose, kai ji ėmėsi akvarelės, bene sunkiausiai dailininkams įveikiamos meno rūšies dėl atlirkimo technikos subtilumo, taigi ir sudėtingumo. Iki akvareles brandos ji nuėjo tradicinį dailininko profesionalų kelią: vidurinėje mokykloje labai mėgo piešti, svajojo apie tapybos studijas, nes ypač traukė spalvos; Kauno meno mokykloje, deja, teko mokytis skulptūros, Vilniaus dailės

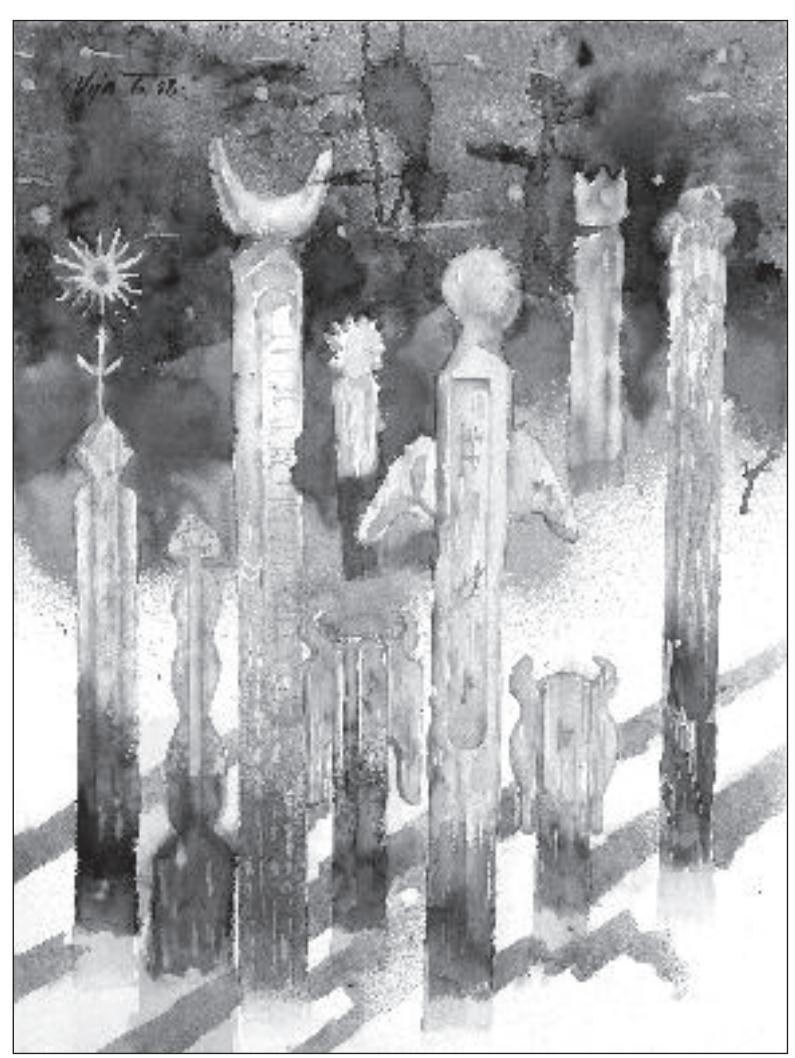
Vija ir Rimantas Tarabildės su vaikaičiu Jonu.
Gintaro ŽILIO nuotrauka

institute pateko ne į molbertinės tapybos, o į freskos-mozaikos specialybę.

Kaune lieti akvareles ją skatinė mokytojas – tapytojas ir akvarelininkas Algirdas Lukšas. Čia ji susipažino ir savo gyvenimą ilgiems dešimtmeciams susiejo su garsios dailininkų Tarabildų šeimos atstovu Rimtu Tarabilda, vėliau tapusiu puikiu grafiku. O anuomet abu jaunuoliai traukdavo į M. K. Čiurlionio dailės muziejų, Liaudies meno skyrių, kur piešdavo medžio skulptūrėles, žavėdavosi subtiliais liaudiškų audių spalvų deriniais. Tai Rimantas „sukonstravo“ vardą Vija (iš Violetos ir Valerijos), o Vija Tarabildų giminėje grindė savo keilius į pašaukimo tobulinimą.

Baigusi sienų tapybą (freskomozaiką), kuri tuo metu buvo populiarinama, nes prasidėjo archi-

tekūros ir dailės sintezės era (beje, gana ideologizuotas menas netik Sovietų Sajungoje), Vija sėkmingai darbavosi sioje srityje, net ją pamilo. („Institute studijavau freską ir buvau labai įsimylėjusi šią monumentaliosios tapybos sritį. Kai nebeturėjau galimybės kurti freskę, atradau akvarelę. Baltas grublėtas popierius lapas man primena balto tinko sieną, ant kurios tapoma *al fresco*“, – ši dailininkė mintis, kurią, kaip jos parodė *motto* pasigavo rašantieji kritikai ir žurnalistai, tikriausiai yra padidinta nuoširdaus jausmo.) Taigi ji per kelis dešimtmecius sukurė daug darbų vaikų darželiuose, mokyklose, ligoninių vaikų skyriuose. Jai iki šiol skauda širdį, kad 1976 m. freskos-grafito technika sukurtas kompozicijas „Miškas. Žvėrys“ ir „Miškas. Paukščiai“ (abi po 250 x 500 cm) Vilniaus miesto ligoninėje, kuri buvo Subačiaus gatvėje, baigia sunaikinti šiam menui nepalankus laikas, neaiškuas plauku privatiatoriui ir... alkoholikai, pasidare tuose pastatuose išgėrimų buveinės. „Kiemas atviras, langai išdažyti, durų nėra. Prieš pusmetį freskos dar nebuvvo sunaikintos. Bet tai laikina, nes ten lankosi asociatūs asmenys“, – apgailestauja darbų autorė V. Tarabildienė. Tačiau gilia nieko negelbės kūrėjós apgailestavimas – tokia yra meno pa-

„Žemaičių alka“. 2008 m.

veldo „apsaugos“ padėtis mūsų sostinėje, kurios senamiestis – UNESCO pripažintas pasaulio paveldo objektas. Tai tiesiog nusikalimas, už kurį atsakomybė turėtų prisiminti ir mūsų valstybės paveldosaugininkai, ir Vilniaus savivaldybės valdininkai.

„Nieko ideologizuoto nesu sukurusi“, – atsako į klausimą, ar parvykdavo išvengti užsakovų reikalavimų ir kuriniui sutekti savo individualybės žymių. Tačiau prisimena epizodą, kai patyrė buvusio Dailės kombinato vyriausiojo dailininko spaudimą, kad vaikų darželyje nutapytų freską, pavadinimu „Leninas su vaikučiais“.

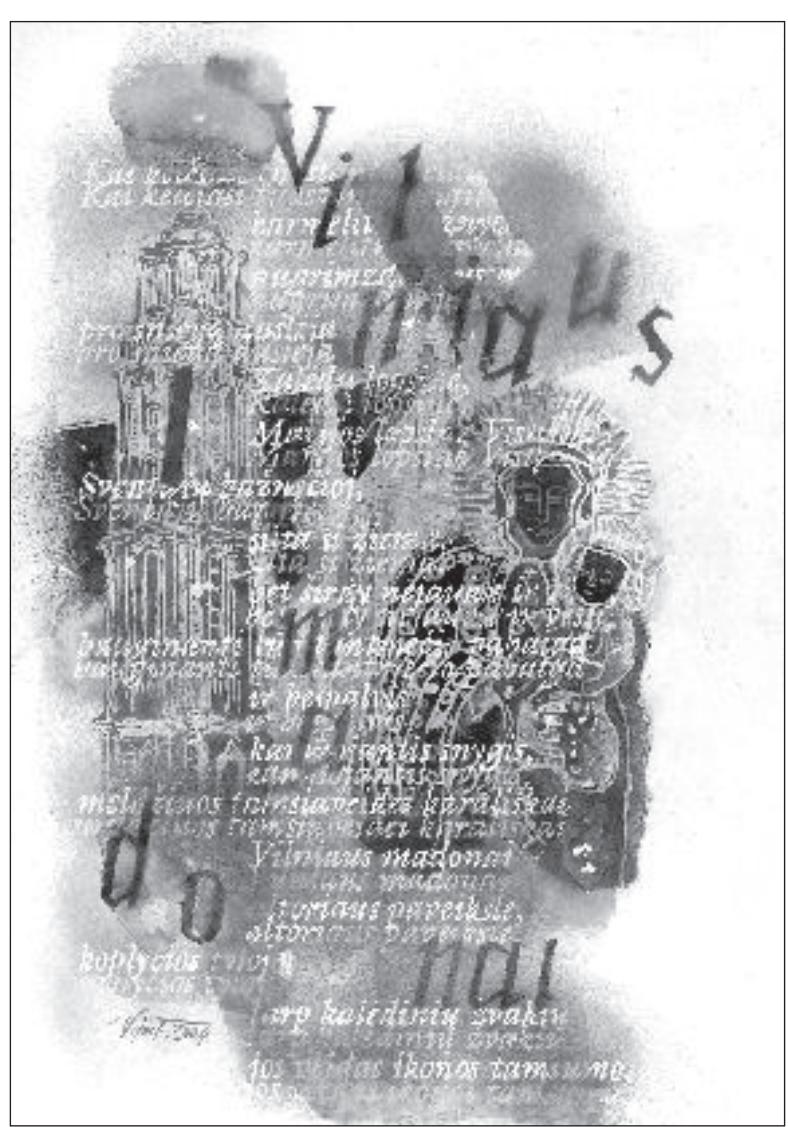
„Maniau, kad užsakovas juokauja, nes jau buvo aštuntas dešimtmetis. Kai vietoj „Lenino“ nutapiau „Pasaką“, užsakymas buvo anuliotas, o aš likau be honararo...“

Šiaisiai metais, kovo balandžio ir birželio liepos mėnesiais, V. Tarabildienė Vilniuje, Nacionalinės UNESCO komisijos galerijoje, ir Druskininkuose, V. K. Jonyno galerijoje, surengė akvareles parodas „Tapatybės mozaika. Fragmentai“. Tai jos jubiliejinės pa-

rodos, kuri metų gale bus eksponuojama Vilniaus rotušėje, ižanga. Akvarelei menininkė atsidėjo, kaip jau pati minėjo, baigusi sienų tapybos kūrybinį etapą. Vis dėlto akvarelė, o ne sienų tapyba yra stiprioji dailininkės kūrybinių gyvenimo pusė. V. Tarabildienės akvareles stebina, pribloškia atlirkimo meistriškumu, dailininkės patriotiniu idealizmu, kurio taip maža mūsų laikais, gilumine minties branda ir žavėjimus protėvių istorijos pėdsakais, kurių pavyksta aptikti mitologijoje, senosios Lietuvos valstybės istorijoje, gamtos ir senųjų baltų (prūsų, žemaičių, kuršių, lietuvių aukštaičių, latvių) sugyvenimo santravėj.

Tai nėra klasikinė akvarelė, kai vandeninis dažas liejamas ant popieriaus išgaunant efektą skaidriais jo nutekėjimais per baltą lakštą. Juntama valinga menininkės ranka – į klasikinę akvarelę įspina daugelis kitų dailės rūšių elementų: ne tik spalva, linija, bet ir tapybos potėpis, grafikiniai šriftų fragmentai. Visa tai galima vadinti autoriene, labai individualizuota atlirkimo technika. Štai ką apie V. Tarabildienės kūrybą sako dr. Vaida Ščiglienė leidinyje „Baltų menas“: „Didelis estetinio poveikio krūvis Vijos Tarabildienės kūryboje skiriamas spalvai ir linijai. Jos skverbiasi į darbo struktūrą, neleidžiamos akvarelei spontaniškai liečti ir nutekėti. Viename kūrinyje ir smulkios, kone grafiškos linijos, subtilūs simboliai išraižymai, ir drąsūs tapybiški potėpių, ir skambios, intensyvios spalvos. Visuma īgauna nepakartojamo žaismo, jėgos, emocinio stiprumo.“ Jai antrino ir atidžiai į Vijos kūrybą įsigilinus mūsų menotyros grandė Nijolė Tumėnienė, aptardama atmosferą, kurioje augo, brendo, sėmėsi kūrybinių impulsų dailininkų (apskritai – menininkų, rašytojų) karta, jau ištrūkusi iš socializatinio realizmo primestų kanonų ir besiveržianti pažinti savo tautos ir valstybės šaknis.

Nukelta į 13 p.

Iš ciklo „Juditos laiškai Vilniui“. „Vilniaus madonai“.

Šiek tiek faktų iš dailininkės kūrybinės biografijos

Skaitytojui įdomesnės personalinės parodos

- 1988 – Čiurlionio galerija, Čikaga, JAV (akvarelė, tapyba, grafika)
- 1993 – „Arkos“, galerija, Vilnius
- 1994 – Mulheim/Ruhr, Rhein Ruhr Zentrum, Vokietija (akvarelė ir grafika)

1996 – Žemaičių dailės muziejus, Plungė

2001 – Lietuvos dailės muziejaus ir Žemaičių kultūros fondo parodų salė, Vilnius

2012 – „Tapatybės mozaika. Fragmentai“, Lietuvos nacionalinės UNESCO komisijos galerija, Vilnius; V. K. Jonyno galerija, Druskininkai

Ivertinimai

1997 – LDS premija – parodoje „Lietuvos peizažas“

1998 – Diplomas – Lietuvos neprisklausomybės 80-mečiui skirtose dailės parodoje, Kauno paveikslų galerijoje

2001 – Diplomas ir LDS prizas – tarptautinėje Baltijos akvareles trienale

2005 – 3-ioji Teofilio Petraičio premija – Vilniaus dailės muziejaus ir Čiurlionio galerijos (Čikaga) konkurse „Lietuvos kelias“

Darbų yra Lietuvos dailės muziejuje, Žemaičių dailės muziejuje, Vilniaus dailės akademijos muziejuje, Paryžiaus nacionalinio universiteto bibliotekoje ir privačiose kolekcijose JAV, Vokietijoje, Lenkijoje, Italijoje, Norvegijoje, Švedijoje, PAR, Kanadoje.

Apie suviliotą aktoriaus širdį

Oskaro Koršunovo teatro gastrolės... Viešbučio vestibulis. Su akto Rasa SAMUOLYTE kalbamės apie „Istabąja ir graudžiąjį Romeo ir Džuljetos istoriją“, ką tik vaidintą Rumunijoje, Krajobrėje. Ir dar – apie nuolat greta besisukančius Rasos vaidmenis, kurie aktorei (o ir man) yra tapę dväsine realybe. Apie visa tai, kas šioje profesijoje degina, kelia abejonių, drasko, bet ir – ramina.

– Rasa, kiek metų „Romeo ir Džuljetos“ spektakliui?

– Mūsų „Romeo ir Džuljetai“ jau aštuoneri... Aišku, jis kitoks nei prieš aštuonerius metus, nors ir struktūra, ir mizanscenos tos pačios.

– Koks buvo šis spektaklis, kuri vekar vaidinote Krajobrėje?

– Nesinori vertinti ar rašyti kam nors „pažymiu“, tuo labiau kad aš pati nesu savimi patenkinta. Bet juk viskas keičiasi ir yra labai traupu, asmeniška... Vieną dieną – toks spektaklis, kitą dieną – jau visai kitas. „Romeo ir Džuljetą“ prieš dvi savaites rodėme Vilniuje, ir jis įvyko, buvo suvaidintas ypatingai! Nuo ko tai priklauso? Nuo aibės dalykų. Nuo partnerių, nusiteikimo, nuo tavęs paties. Išskirtinis spektaklis „nueina paruošimo kelią“: tą dieną, kai jis „īvyksta“ iš tikrujų, ir savijauta yra tokia, kuri tave lengvai pakelia į Džuljetos balkoną, tau nėra sunku nusileisti į požemius ir laikyti rankose nuodus. Tiesiog ne reikia dėti pastangų, kad nugrimztumei į neviltį, – viskas įvyksta savaime. Pasieki tokią būseną, kai sau neįsakinėji, pavyzdžiu: „Dabar tu turi pajusti, kad tai paskutinis pasimatymas... O va dabar – kad tai pirmas pasimatymas.“ Man nepatinka, kai scenoje reikia daug pastangų, tada suprantu, jog nėra įkvėpimo ar tiesiog prastesnė savijauta. O laikui bégant pastebiu, kad vidus vis labiau priešinasi nurodymams.

– Kūnas?

– Ne, ne kūnas. Tai susiję su emocijomis, su išgyvenimais. Juk aktorius yra kaip šuo, gaudantis savo uodegą. Kai suprantu, kad vienoj ar kitoj scenoje privalai nugrimzti į neviltį, privalai taip stipriai tą kulminaciją padaryti, nes tau režisierius sakė, kad ji nuo tavęs priklauso... Ir tiek daug

baimių atsiranda: o gal man tą akimirką bus bloga, juk ruošiuosi požemiu mirti! O gal mane išdavė? Taip, gali būti, kad mane išdavė... Pereini visas Džuljetos būsenas, mintis. Nedera sau kelti užduoties, kad vienoje ar kitoje scenoje privalai bijoti. Arba – verkti... Tai rezultatas, kuris atima procesą. Juk žinai veiksmių liniją, žinai scenos ir spektaklio kulminaciją. Dažnai pakiša koją perdetos atsakomybės jaunesmas ar mokinio sindromas: reikia „īvykdysti“ vieną ar kitą būseną. O širdis nesileidžia, ji kersija...

– Aktorius pats verčia save kentėti...

– Man tokia prievarta sau nepavyksta, tai profesionalumas pačia blogaja to žodžio prasme. Yra aktorių, kurie matu save iš šalies ir įvertina įspūdį, kurį jie daro: „Klausyk, bet aš nebilogai čia toj scenoje dirbau, ar ne? Man net ašaros ištryško!..“ Man nepatinka, kai dirbama taip tiksliai, kad aktorius gali apie save pasakyti: „Aš esu pats sau instrumentas.“ Netikiu tuo. Man įdomiau, kai aš „nati“, kurias reikės tą vakarą pagruti, nežinau. Juk gali ir stiga nutrūkti. Kai liauniesi sau įsakinėti arba kai tavyje nustoja tikslėti pri minimas, kad štai toj scenoje tu tu-

ri taip gerai suvaidinti, jog visi žado netekėti, ar kad tu pats apsi verkum, va tada ir įvyksta! Stai ga suvoki, kad tie nurodymai sau, kaip turėtumei jaustis, neturi galios. Jie manęs nebeveikia. Ir ne todėl, kad būčiau neklusni. Aš esu labai paklusni aktorių. Pradedu manyt, jog daug svarbiau neprarasti paties veiksmo kūrybinio proceso. Michailas Čechovas sakė, kad jei tu įsakysi savo širdžiai kentėti, tai ji ginsis, nes tokia yra psichofizika. Aktoriui reikia suvilioti savo širdį! Tu negali jai duoti užduoties: eik, juokis!

– O ar nepasidaro gaila save „suviliotos“ ir kankinamos širdies?

– Ne, man negaila... (Rasa trumparam nutyla). Tik kartais apima tok... bergždumo jausmas. Ypač kai spektaklis tau pačiam kaip ir neįvyksta. Ši jausmą dar paskatinė abejonių, kam viso to reikia?..

– Kada aktorius pajunta satisfakciją už „išplėštą širdį“? Man visqalai atrodo, kad duodama daugiau, negu gaunama.

– Tai nepasveriami dalykai, negali sakyti, kad atiduodu žiūrovams tiek, kiek gaunu grąžos. Aš pasiūliu net kokioms trimis dienomis! Gali būti, jog spektaklis bus net ir nepavykęs – kai prasilenksi

su žiūrovu, kai atrodys, kad jam siulai viena, o jis „nepaima“...

– Bet yra ir numanomų žiūrovo reakcijų tam tikrose spektaklio vietose?

– Gali atsitikti ir taip, kad iprasatos žiūrovo reakcijos tam tikruose epizoduose tave, aktorių, išlepinia. Atrodo, jei nėra laukiamos reakcijos, tai jos apskritai nėra. Mokausto nesureikšminti. Spektaklio metu stengiuosi akcentus dėti vis kitose vietoje, kad išvengčiau nuspėjamumo, kitaip sakant, kad pati save suvedžiočiau. Bėgu nuo pasikartojimų. Bet kartais tu augi net ir nuo to sunkaus susikalbėjimo su žiūrovais spektaklio. Tarkim, „Fundamentalistai“ (J. Jokela, rež. J. Vaitkus). Esu ir savo partneriu Povilui (Budriui, – aut. past.) sakusi, kad iš vaidinimą einu kaip į bausmę ar į ešafotą... Kaip čia paaiškinti... Vilkiu striukę, į jos kišenes susikišu rankas, o kumščiai tušti. Žengiu į sceną tik su „oru“, manęs daugiau nėra: vien vidinis tikėjimas. Einu ir jaudinuosi – ar jis taps „kūnū“, tasai oras... Ir po šio spektaklio, net jei jis nepavyksta, nejaučiu to bergždumo. „Fundamentalistų“ metu nueinu tokius kelius, kad ir nesėkmės atveju tuo pat norisi pakartoti dar kartą. Nors ir dabar, Rumunijoje, po pirmojo „Romeo ir Džuljetos“ veiksmo, kai tik prasidėjo antrasis, pagalvojau: va dabar norėčiau iš naujo pirmajį suvaidinti, būtų visai kitaip.

– Tartum juodraštį perrašytum į švarraštį?

– Aha. Būtent.

– Dar keletą žodžių apie „Fundamentalistus“...

– Jūratė (Paulėkaitė, scenografe, – aut. past.) gebėjo įžvelgti žmogaus, personažo esmę. Ji padėjo susivokti, kad Heidi, mano heroinė, nuėjo siaubingai sunku dvasinių kelią, todėl ir žengia į sceną su visiškai tvirtu tikėjimu Jézumi, tuo, ką atrado. O tu, sako, taip vaidini, kad jei dabar tau kas nors paikištų koją, tai ir griūtum. Jos patastbos praplėtė Heidi personažą, supratau, kad mano heroinės santykis su Dievu iš tiesų labai žmogiškas ir asmeniškas. Buvo svarbu jai surasti tinkamą drabužį... Ne suknelė – plati kelnės! Striukė iš „Humanos“, žmogus – kelyje. Toks, koks „parašytas“, Heidi personažas sufleruoja lengvą sprendimą: pasukti schematišku keliu: žiūrovams bus juokinga ir svetima, jie nieko netapatins su savo patirtimi ir tiesiog liks abejingi.

Kai filmavausi „Nuodėmės užkalbėjime“, bendravau su Jurga Ivanauskaitė. Teko atrasti, koks

skausmingas jos tikėjimo kelias, Dievo ieškojimas... Ji norėjo Jį rasti. Anksčiau to nesupratau: tiki – tiki, netiki – tai netiki. O dabar pradedu suvokti ir jausti dvasis alkį, tampantį netgi kančia. Kai ieškai, į ką atsiremti, nes viskas pernelyg dūžta. Tu negali griebtis iliuzijos...

– Rasa, ar aš teisingai supratau, kad Džuljetos tema yra beapeiliacinis maksimalizmas? Pažiūrėjau festivalio „Romeo ir Džuljetos“ baletu nuotraukas buklet – ten regėti tiek erotizmo! O Koršunovo pastatyme erotizmas skleidžiasi visoje spektaklio atmosferoje, tačiau konkretus – Romeo ir Džuljetos personažai – dega likimiskiu degimu.

– Niekam nėra laiko! Romeo ir Džuljeta jo visiškai spaudžiami. Oskaras (Koršunovas, – aut. past.) vis pabrėžia, kad tai nekantrumo istorija. Nėra sąvokos „rytoj“, tik nuogas „dabar“. Tiesioji be jokių viražų, abiem nėra jokio pasirinkimo!

– Taip atpažįstama judviejų gyvenimo aistra: greičiau, greičiau! Tu, regis, Auklę net pertai, kad tik ji veiktu greitesniais apsisukimais. Atrodo, scenoj ją ir primušti galėtum už tą lėtumą ir trepejimą...

– Užmuškit auklę! (Rasa juokiasi).

– Scenoje paprasti „vaikai“ – Romeo ir Džuljeta – yra auksčiau visų kitų, peržengę būtinį lygmenį, nors ir veikiantys toje pačioje picerijų kasdienybėje...

– Taip, manau, toks režisūrinis sprendimas. Spektaklio pradžioje mes abu, Romeo ir Džuljeta, stovime skirtingose scenos pusėse, užlipę ant suoliukų, ir žiūrime tolyn. Režisieriaus sumanymas: mes tuo metu regime visa, kas dar įvyks, žvelgiame „i priekį“, į savo likimą. Man dar atrisa rankas, dūsią, t. y. improvizacija prasideda, kai balkono scenoje leidžiu sau įsiuaviduoti, kokia Džuljeta tada buvo... Ji sėdejo balkone ir baisiai liūdėjo, ir buvo labai nusivylusi, ir nagus graužė, kad taip įvyko. Juk ji ką tik įsimylėjo... Ir tuo pat supratu, ką įsimylėjo, – prieš prieš prieš! Tas atstumas įsivaizduojant, kokia buvo Džuljeta, kaip tik ją ir priartina. Tau nereikia stengtis būti labai organiškai. Bet patyrimus scenoje, kaip Džuljetai buvo blogai, yra tarsi meškerės metimas į tolį, kad galėtum tą „žuvį“ pagauti.

– Kiek režisieriaus jums leista „Romeo ir Džuljetos“ būti dviese arti ir kartu, tik vienam su kitu, o kiek – išorinį ir vidinį veiksmą transliuoti salei, žiūrovui?

Liepa ir rugpjūtis Pažaislyje

Atkelta iš 10 p.

Kauno publikai atlikę kompozitoriaus F. Chopino preliudų ciklą ir keturias balades, M. Kultyševas pasirodė kaip miniatiūros ir stambios formos meistras. Neįtikėtina technika, įtaigiai traktuotė, dėmesys formai ir detalei, gérėjimasis kiekvienu garasu ar pauze. Negali neprisiminti jo interviu pasakyti žodžių: „...esu laimingas skambindamas Chopiną.“ Tokie pat laimingi galėjo jaustis ir jo klausytojai. Šis ryškus rečitalis neabejotinai – vienas vasaros programos „deimantu“.

Naujos erdvės ir sarsuela

Šiųmetis festivalis atrado erdvius, kurių dar nebuvvo pasiekęs; valsty-

Nuotaikinių sarsuelos atlikėjai Antonio Torres ir Raminta Vaicekauskaitė.

Žeimių dvare koncertavo trio Miglė Diksaitienė, Aistė Širvinskaitė, Rūta Blaškytė.

binis Vilniaus styginių kvartetas ir solistas Liudas Mikalauskas vyko į Margininkų kaimelį pirmąkart išbandyti originalios medinės bažny-

Aistė Širvinskaitė (sopranas), Rūta Blaškytė (fortepijonas) programa viliojo kamerinės muzikos gerbėjus Žeimių dvare salėje Pažaislio festivalio muzika skambėjo pirmąkart. Trio pasisekė „prijaunkti“ šią naują koncertinę estradą; pradėjusios A. Kačanausko romansu „Neskink žiedų“, jos iškart „pataikė“ į dvaro diktuojamą nuotaiką. Trys muzikės kartu koncertuoja jau ne pirmus metus, Pažaislio festivalio publikos pritarimo sulaukė pernai, o siemet atnaujino ir pakoregavo programą.

Paskutinis vasaros sekmadienis jau buvo kupinas rudens – lietaus, krintančių lapų kvapo ir žvarbaus vėjo. Tačiau publiką įrodė savo pašišventimą ir gana gausiai susirinko paklausyti ispaniškos operetės (sarsuelos) meistrų. Tokie pasirodė Kauno simfoninius orkestras, choras, dirigentas Modestas Pitrenas, solistai Raminta Vaicekauskaitė ir svečiai iš Ispanijos, Andalūzijos lyriino teatro Tenorų trio: Luisas Pacetti, Antonio Torres, Pablo Prados. Nuotaikinės ispaniškos melodijos ir dainininkų temperamentas buvo

Apie suviliotą aktoriaus širdį

Oskaro Koršunovo teatro gasterol... Viešbučio vestibulis. Su aktore Rasa SAMUOLYTE kalbamės apie „Istabaijų ir graudžiąj Romeo ir Džuljetos istoriją“, ką tik vaidintą Rumunijoje, Krajovuje. Ir dar – apie nuolat greta besiskančius Rasos vaidmenis, kurie aktorei (o ir man) yra tapę dvaine realybė. Apie visa tai, kas šioje profesijoje degina, kelia abejonių, drasko, bet ir – ramina.

– Rasa, kiek metų „Romeo ir Džuljetos“ spektaklui?

– Mūsų „Romeo ir Džuljetai“ jau aštuoneri... Aišku, jis kitoks nei prieš aštuonius metus, nors ir struktūra, ir mizansenos tos pačios.

– Koks buvo šis spektaklis, kuri vaidinote Krajovuje, vakar?

– Nesinori vertinti ar rašyti kam nors „pažymiu“, tuo labiau kad aš pati nesu savimi ir yra labai trupu, asmeniška... Vieną dieną – toks spektaklis, kitą dieną – jau visai kitas. „Romeo ir Džuljetą“ prieš dvi savaites rodėme Vilniuje, ir jis įvyko, buvo suvaidintas ypatingai! Nuo ko tai priklauso? Nuo aibės dalykų. Nuo partnerių, nusiteikimo, nuo tavęs paties tą dieną. Išskirtinis spektaklis „nueina paruošimo kelią“: tą dieną, kai jis „jvyksta“ iš tikrųjų, ir savijauta yra tokia, kuri tave lengvai pakelia į Džuljetos balkoną, tau néra sunku nusileisti į pozemius ir laikyti rankose nuodus. Tiesiog nereikia dėti pastangu, kad nugrimztumei į neviltį, – viskas įvyksta savaimė. Pasieki tokią būseną, kai sau neįsakinių, pavyzdžiui: „Dabar tu turi pajusti, kad tai paskutinis pasimatymas... O va dabar – kad tai pirmas pasimatymas.“ Man nepatinka, kai scenoje reikia daug pastangų, tada suprantu, jog nera įkvėpimo ar tiesiog prastesnė savijauta. O laikui bégant pastebiu, kad vidus vis labiau priešinasi nurodymams.

– Kūnas?

– Ne, ne kūnas. Tai susiję su emocijomis, su išgyvenimais. Juk aktorius yra kaip šuo, gaudantis savo uodegą. Kai suprantu, kad vienoj ar kitoj scenoje privalai nugrimzti į neviltį, privalai taip stipriai tą kulminaciją padaryt, nes tau

režisierius sakė, kad ji nuo tavęs priklauso, toji kulminacija... Ir tiek daug baimių atsiranda: o gal maną akimirką bus bloga, juk ruošiuosi požemy mirti! O gal mane išdavė? Taip, gal būti, kad mane išdavė... Pereini visas Džuljetos būsenas, mintis. Nedera sau kelti užduoties, kad vienoje ar kitoje scenoje privalai bijoti. Arba – verkti... Tai rezultatas, kuris atima procesą. Juk žinai veiksmių liniją, žinai scenos ir spektaklio kulminaciją. Dažnai pakša koja perdėtos atsakomybės jausmas ar mokinio sindromas: reikia „jvykdyti“ vieną ar kitą būseną. O širdis nesileidžia, ji keršija...

– Aktorius pats verčia save kenteti?..

– Man tokia prievara sau nepavyksta, tai profesionalumas pačia blogaja to žodžio prasme. Yra aktorių, kurie matu save iš šalies ir įvertina įspūdį, kurį jie daro: „Klausyk, bet aš nebogai čia toj scenoj dirbau, ar ne? Man net ašaros ištryško!..“ Man nepatinka, kai dirbama taip tiksliai, kad aktorius gali apie save pasakyti: „Aš esu pats sau instrumentas.“ Netikiu tuo. Man jdomiau, kai aš „natū“, kurias reikės tą vakarą pagroti, nežinau. Juk gali ir stytą nutrūkti. Kai liauniesi sau įsaikinėti arba kai tavyje nustoją tikseti priminimas, kad štai toj scenoje turi taip gerai suvaidinti, jog visi žado netekėti, ar kad tu pats apsi-verkutum, va tada ir įvyksta! Staiga suvoki, kad tie nurodymai sau, kaip turėtumei jaustis, neturi galios. Jie manęs nebeveikia. Ir ne todėl, kad būčiau neklusni. Aš esu labai paklusni aktorė. Pradedu manyti, jog daug svarbiau neprarasti paties veiksmo kūrybinio proceso. Michailas Čehovas sakė, kad jei tu įsakysi savo širdžiai kenteti, tai jis ginsis, nes tokia yra psichofizika. Aktoriui reikia suvilioti savo širdį! Tu negali jai duoti užduoties: eik, juokis!

– O ar nepasidaro gaila savo „suviliotos“ ir kankinamos širdies?

– Ne, man negaila... (Rasa trumparam nutyla). Tik kartais apima tok... bergždumo jausmas. Ypač kai spektaklis tau pačiam kaip ir ne įvyksta. Ši jausmą dar paskatina abejonių: kam viso to reikia?..

– Kada aktorius pajunta satisfakciją už „išpleštą širdį“? Man vi-salaik atrodo, kad duodama dau-giau, negu gaunama.

– Tai nepasveriami dalykai, negali sakyt, kad atiduodu žiūrovams tiek, kiek gaunu grąžos. Aš pasiūmu net kokiomis trimis dienomis! Gali būti, jog spektaklis bus net ir ne pavykės – kai prasilenksi su žiūrovu, kai atrodys, kad jam siūlai viene, o jis „nepaima“...

– Bet yra ir numanomų žiūrovo reakcijų tam tikrose spektaklio vietose?

– Gali atsitiktai ir taip, kad ipras-tos žiūrovo reakcijos tam tikruose epizoduose tave, aktorių, išlepinia. Atrodo, jei nėra laukiamos reakcijos, tai jos apskritai nėra. Mokausi to nesureikšminti. Spektaklio metu stengiuosi akcentus dėti vis kitoje vietoje, kad išvengčiau nuspėjamumo, kitaip sakant, kad pati save suvedžiočiau. Bėgu nuo pasikartojimų. Bet kartais tu augi net ir nuo to sunkaus susikalbėjimo su žiūrovais spektaklio. Tarkim, „Fundamentalistai“ (J. Jokela, rež. J. Vaikus). Esu ir savo partneriui Povilui (Budriui, – aut. past.) sakius, kad į ši vaidnimą einu kaip į bausmę ar į ešafotą... Kaip čia paaškinti... Vilkui striukę, į jos kišenes susikišu ran-kas, o kumščiai tušti. Žengiu į sceną tik su „oru“, manęs daugiau nėra: vien vidinis tikėjimas. Einu ir jaudinuosi – ar jis taps „kūnū“, ta-sai oras... Ir po šio spektaklio, net jei jis nepavyksta, nejauciu tobergždumo. „Fundamentalistų“ metu nėinein tokius kelius, kad ir ne sekėmės atveju tuo pat norisi pakartoti dar kartą. Nors ir dabar, Rumunijoje, po pirmojo „Romeo ir Džuljetos“ veiksmo, kai tik prasidėjo antrasis, pagalvojau: va dabar no-rečiau iš naujo pirmajį suvaidinti, būtų visai kitaip.

– Tartum juodraštį perrašytum į švarraštį?

– Aha. Būtent.

– Dar keletą žodžių apie „Fundamentalistus“...

– Jūratė (Paulėkaitė, scenografė, – aut. past.) gebėjo įžvelgti žmo-gaus, personažo esmę. Ji padėjo su-vokti, kad Heidi, mano herojė, nuro-jė siaubingai sunkų dvainių kelią,

todel ir žengia į sceną su visiškai tvirtu tikėjimu Jézumi, tuo, ką atra-do. O tu, sako, taip vaidini, kad jei dabar tau kas nors pakštų koja, tai ir griūtum. Jos pastabos praplėtė Heidi personažą, supratau, kad ma-no herojės santykis su Dievu iš tie-sų labai žmogiškas ir asmeniškas. Buvo svarbu jai surasti tinkamą dra-bužį... Ne suknelė – plačios kelnes! Striukė iš „Humanos“, žmogus – ke-lyje. Toks, koks „parašytas“, Heidi personažas sufleruoja lengvą spren-dimą: pasukti schematišku keliu: žiūrovams bus juokinga ir svetima, jie nieko netapatins su savo patirtimi ir tiesiog liks abejingi.

Kai filmavausi „Nuodémés už-kalbėjime“, bendravau su Jurga Ivanauskaitė. Teko atrasti, koks skaus-mingas jos tikėjimo kelias, Dievo išskojimas... Ji norėjo Jį rasti. Anks-tiau to nesupratau: tiki tai tiki, netiki – tai netiki. O dabar pradedu suvokti ir jausti dviasios alkų, tam-pantį netgi kančia. Kai ieškai, į ką atsiremti, nes viskas pernelyg dūža-ta. Tu negali griebtis iliūzijos...

– Rasa, ar aš teisingai supratau, kad Džuljetos tema yra beapeliacinis maksimalizmas? Pažiūrėjau festivalio „Romeo ir Džuljetos“ ba-leto nuotraukas buklete – ten regėti tiek erotizmo! O. Koršunovo pa-

statyme erotizmas skeleidžiasi visoje spektaklio atmosferoje, tačiau konkretūs – Romeo ir Džuljetos per-sonažai – dega likimiskeniu degimu.

– Niekam nėra laiko! Romeo ir Džuljeta jo visiškai spaudžiami. Oskaras (Koršunovas, – aut. past.) vis pabrėžia, kad tai nekantrumo isto-rija. Nėra savykos „rytoj“, tik nuo-gas „dabar“. Tiesioji be jokių vira-zų, abiem nėra jokio pasirinkimo!

– Taip atpažistama judviejų gy-venimo aistra: greičiau, greičiau! Tu, regis, Auklę net pertai, kad tik ji veiktu greitesnias apsisukimais. Atrodo, scenoj ją ir primušti gal-e-tum už tą létumą ir trepsėjimą...

– Užmuškit auklę! (Rasa juokia-si).

– Scenoje paprasti „vaikai“ – Romeo ir Džuljeta – yra aukščiau visų kitų, perženge būtinį lygme-nį, nors ir veikiantys toje pačioje picerijų kasdinėybėje...

– Taip, manau, tokis režisierius sprendimas. Spektaklio pradžioje mes abu, Romeo ir Džuljeta, stovi-me skirtingose scenos pusėse, užli-pę ant suoliukų, ir žiūrime tolyn. Režisierius sumanymas: mes tuo metu regime visa, kas dar įvyks,

žvelgiamo „iš priekii“, į savo likimą. Man dar atriša rankas, dūsią, t. y. improvizacija prasideda, kai balko-no scenoje leidžiu sau įsivaizduoti, kokia Džuljeta tada buvo... Ji sė-dėjo balkone ir baisiai liudėjo, ir buvo labai nusivylusi, ir nagus graužė, kad taip įvyko. Juk ji ką tik įsimylejo... Ir tuo pat suprato, ką įsimylejo, – priesų priesa! Tas at-stumas įsivaizduojant, kokia buvo Džuljeta, kaip tik ją ir priartina. Tau nereikia stengtis būti labai organiškai. Bet patyrimas scenoje, kaip Džuljetai buvo blogai, yra tarsi meškerės metimas į tolį, kad galē-tum tą „žuvį“ pagauti.

– Kiek režisierius jums leista „Romeo ir Džuljetoje“ būti dviese arti ir kartu, tik vienam su kitu, o kiek – išorinį ir vidinį veiksmą trans-liuoti salei, žiūrovui?

– Tai neskaidoma... Galima pa-siimti sau laiko, pauze ir ištarti Džuljetos žodžiais: „Palauk, neskubék...“ Ir tiesiog pasėdėti kartu su Romeo. Tik pabūti tyloj šalia. Néra tokų užduočių: dabar tu čia, esi su juo, o dabar va – salei, žiūrovams ar tik su savimi.

– Jei aktoriaus-režisieriaus san-tykius apverstume, ir tu, aktorė, ga-lėtumei pasirinkti režisierių – kokie sau linkėtumei?

– Nesinori vardyt pavyzdžiais, pavardėmis. Man labai svarbu, kad režisieriu pačiam mirtinai skaudėtų ir rūpetų tai, ką jis tuo metu daro. Ypač svarbu idėja, tema. Ne įsivaizduojant, kaip galėtai dirbtis spektaklyje, jei nesuprasciau jo temos. Nemanau, jog aktorius turi galėti vaidinti viską, kas tik jam siūloma. Ne-sutikiau su tuo, kad jam reikytė be-salygiškai priimti visus pasiūlymus, nes „tokia aktoriaus duona“.

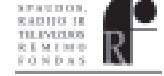
Dar ne taip seniai man apskritai norejosi pasitraukti iš savo veiklos, gal išvažiuoti kur ar pan. Jaučiuosi „išsigrojus“. Kiekvienam kūrėjui reikia atsinaujinti, pasipildyti, vienas darbas po kito manęs nepapild-o.

– Kalbant apie rašymą – tas pat. Manau, naują vaidmenį, kaip ir ra-šomą tekstą, turi „prigivent“. Pri-sisostinti naujos patirties, po kurios atsiranda kita raiška, nauja kalba.

– Yra režisierų, kurie stato spek-taklius vieną po kito, nes negali su-stoti. Ir, matyt, jiems taip reikia – kurti be pauzių. Dar neaišku, ar tokis žmogus, dirbdamas kitu režimu, ap-skritai ką nuveiktu. Juk mes visi skirtingi. Aš tikrai vienu momentu pajautau, kad man dirbtis neįdomu.

Luisas Pacetti, Antonio Torres, Pablo Prados. Nuotaikingos ispaniškos melodijos ir dainininkų temperamentas buvo puiki atsvara rudenėjančiai gamtai, tikiu, koncertas pataisė klausytojų nuotaiką ir „atlyginio“ už ištvermę.

Pabaigai tradiciškai keli skai-čiai. Šią vasarą surengti 36 koncer-tai, dalyvavo atlikėjai iš 10 užsie-nio šalių, „atrastos“ naujosi muзи-kinės erdvės – Margininkai, Rieta-vas, Jiezna, Žeimiai dvaras. Mūsų miesto orkestras griežę penkis kon-certus, choras dainavo aštuonis, pa-statytas ir parodytas jau penkiolik-as dramos spektaklis; pastebėti atlikėjai, dalyvavę keliose programo-se: bosas L. Mikalauskas (kartu su LVSO ir su Valstybiniu Vilniaus kvartetu); Robertas Bliškevičius (griežęs senovinė viola istorinėje „Laudate pueri Dominum“ progra-moje ir dirigavęs kameriniams or-kestrui „Avanti“); pianistas Darius Mažintas (su prancūzų smuikininku Pieru Amoyaliu ir su dainininku Rafailu Karpiu). Kaip ir žadėta, septyniolikas festivalis turėjo Mai-ronio metų žymę – neretai kartu su muzika iš Lietuvos miestų ir mies-telių koncertų estradų skambėdavo Poeto žodis.

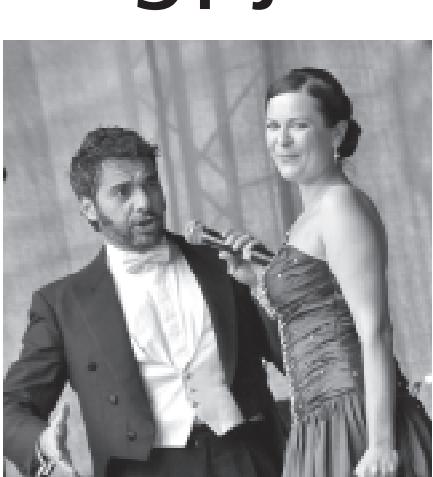
Liepa ir rugpjūtis Pažaislyje

Atkelta iš 11 p.

Kauno publikai atlikę kompo-zitoriaus F. Chopino preliudy ciklą ir keturius balades, M. Kultyšėvas pasirodė kaip miniatiūros ir stambios formos meistras. Neitiukėtina technika, įtaigi traktuotė, dėmesys formai ir detalei, gérējimasis kiekvieno gar-su ar pauze. Negali neprisiminti jo interviu pasakytau žodžiu: „...esu lai-mingas skambindamas Chopiną.“ Tokie pat laimingi galėjo jaustis ir jo klausytojai. Šis ryškus rečitalis neabejotinai – vienas vasaros pro-gramos „deimantų“.

Naujos erdvės ir sarsuela

Šiumetis festivalis atrado erdvį, kurių dar nebuvo pasiekęs; valsty-binius Vilniaus styginių kvartetas ir solistas Liudas Mikalauskas vyko į Margininkų kaimelį pirmąkart iš-bandysti originalios medinės bažny-tėlės akustikos, o jaunų menininkų trio (Miglé Dikšaitienė (smuikas), Aistė Širvinskaitė (sopranas), Rūta Blaškytė (fortepijonas) programa vi-lilio kamerinės muzikos gerbėjus

Nuotaikingi sarsuelos atlikėjai Antonio Torres ir Raminta Vaicekauskaitė.

Žeimių dvare koncertavo trio Miglé Dikšaitienė, Aistė Širvinskaitė, Rūta Blaškytė.

ne pirmus metus, Pažaislio festi-valio festivalio muzika skambėjo pirmąkart. Trio pasisekė „priaukin-ti“ šią naują koncertinę estradą; pra-dėjusios A. Kačanauskio romansu „Neskink žiedų“, jos iškart „patai-ke“ į dvaro diktuojamą nuotaiką. Trys muzikės kartu koncertuoja jau

pasišventinti ir gana gausiai susi-rinko paklausyti ispaniškos ope-retės (sarsuelos) meistrų. Tokie pa-sirodė Kauno simfoninis orkestras, choras, dirigentas Modestas Pitré-nas, solistai Raminta Vaicekauskaitė ir svečiai iš Ispanijos, Andalūzijos lyrinio teatro Tenorų trio.

Dangūs ir dešros

Andrius JAKUČIŪNAS

Žodžiai „lėktuvas“, „paukštis“ paprastam žmogui dažniausiai siejasi su dangumi, erdvė. Skulptorius Andrius Erminas tikriausiai nėra „paprastas žmogus“ – objektus ir instalacijas apie aukštį, dangų, paukštius, kosmosą jis negailęstingai sukišo į ankštą ir klaidžia erdvę – Švento Jono gatvės galerijos rūsius, kurie dėl apsvietimo, sienų, patalpų konfigūracijos yra gana sudėtingi rengiant ekspoziciją. Atviros ir klaustrofobiškos erdvės priešprieša, ko gero, ir yra pagrindinė nuo rugpjūčio 31 d. veikiančios parodos „Čia kažkada buvo dangus“ intriga.

Tiesa, tai neturėtų stebinti. A. Erminas iš ekspozicijos erdvę žiūri kaip į vieną sudėtinį parodos dailių, – anot jo, eksponuoti įmanoma bet kokiose erdvėse, tiesiog su jomis būtina „užmegzti dialogą“, – taigi ir šiuo atveju aplinka „dalyvauja“ parodoje ne tik kaip darbų eksponavimo vieta. „Atskiri objekta, instalacijos užpilda visas galerijos rūsio erdvės. Pagrindinė parodos idėja – erdvės, kurioje yra kūriniai, ir kūriniai, esančiu toje

erdvėje, priešprieša. Nors kūriniai ir erdvė idėjiškai vienas kitą neigia, tačiau vizualiai jie dera tarpusavyje, vienas kitą papildo ir įgauna daugiareikšmiškumo“, – menininko žodžius cituoja žiniasklaida.

Matyt, panašais žodžias savo kūrybinius ieškojimus – pirmame galerijos aukštė išskurusiai paroda „Sija“ – galėtų apibūdinti ir Rimantas Milkintas, kuris erdvę tiria skulptūrinį objektą priešpriešindamas galerijos architektūrai. Tai savotiškas autorius kūrybinis eksperimentas, kurio tikslas, anot jo paties, „ieškoti naujų skulptūrinio objekto galimybių už „Balto kubo“ erdvės ribų“. Tai naujausi dailininko sukurti darbai.

R. Milkinto kūrybinę biografią būtų galima nusakyti keliomis eilutėmis: gimė Šilalėje, gyvena ir kuria Vilniuje, dėsto piešimą ir skulptūrą VGTU. Surengė dvi personalines parodas, kaip svarbiausia grupinė paminėta „Žmogiškasis faktorius“ Klaipėdos kultūrinių komunikacijų centro parodą salėje. Tačiau jis aktyviai dalyvauja įvairiuose tarptautiniuose ir Lietuvos projektuose. Nuo 2003-ųjų

savo kūrybos yra eksponavęs tarptautinėse parodose Lietuvoje, Latvijoje, Suomijoje, Vokietijoje, Belgijoje, Italijoje, pelnęs kelis tarptautinius įvertinimus. 2011 m. tarptautinėje meno mugėje „Artvinus“ menininkui įteiktas apdovanojimas „Už skulptūros objektą parodą erdvėse“.

Lietuviai skulptorių žaidimus su erdvė savaip pratešė garsūs latvių menininkai, ta pacią rugpjūčio 31 d. Lukiskių aikštėje atidengę smėlio skulptūrą garsiam gitaristui, dainų kūrėjui, poetui, vokalistui, humoristui, politikos aktyvistui, aktoriui Johnui Lenonui. Tiesa, tai ne jų, o Vilniaus festivalio direktoriaus Remigijaus Merkelio idėja, kuriai realizuoti, teigama, prireikė per 60 tūkstančių litų.

Menininkų grupės „Frostiart Baltic“ nariai garsėja ledo ir smėlio skulptūrų kūrimu įvairiems renginiams bei festivaliams Skandinavijoje, Prancūzijoje, JAV. Vilnas iš jų – Eduardas Sūninius – sakė, kad vykdymadi sumanydam dvi savaitės dirbo 8 žmonės; skulptūros aukštis siekia beveik 7 metrus, o jos statybai sunaudota per 100 tonų smėlio. Viršutinė skulptūros dalis sukurta Latvijoje, iš čia atvežta ir kranu užkelta ant pjedestalo. J. Lenono skulptūrai naudotas karkasas – vien smėlis neišsisilaikytų.

Nors viešai kalbama, kad šitu sumanymu norėta pagerbti legendinę grupę „The Beatles“, kurios 50 metų jubiliejų šiemet mini vienas pasauly, akivaizdu, jog Lukiskių aikštė pasirinkta ir dėl visai kitų priežascių – dėl anksciau Jame stovėjusio Rusijos revoliucijos vadovo, kurio pseudonimas skamba beveik identiškai garsiojo muzikanto pavardei. Lenonas ir Leninas. Gal ir šmaikštū, tačiau nemažai daliai interneto komentatorių, – o ir keliems bičiuliams, – toks šių dviejų asmenybų sugretinimas rodėsi ciniškas ar bent jau kontroversiškas.

Vis dėlto man stipriausią įspūdį (blogaja prasme) paliko pusiaukelėje tarp Kudirkos ir Lukiskių aikštės išdygę „Biovelos“ paviljonas, – kaip matote, esu pasirengęs ji minėti, nepaisydamas netgi to, kad kokia nors dešra ar skilandas nėra kultūros faktas ir tarsi turėtų likti už šio teksto ribų.

Apie jį negalima nekalbėti, nes iškélé dešras, dešreles, kumpius ir t. t. į svaigų aukštį, viršum mirtinų galvų, ju kūrėjai, ižūlūs skerdyklų imperijos inžineriai, aiškiai parodė, kas yra vertinga ir kas yra tikra kultūra. Dievaži, tai turbūt aukščiausias ir didingiausias prekybos paviljonas per visą Vilniaus mugių istoriją, – ką ten paviljonas turėtų likti?

viljonai ir papédėje išdygę guminių čiuožyklių miesteliai atrodė staciai menkūcias, o jų statytojai – lūzeriai. Buvo aišku viena: šalia tos bedvasės, rūkyta mėsa atsiduodančios geležinės tvirtovės negalėjo būti jokios kultūros, išskyrus gastronominę ir pramogų. Ir nebuvo, nes negi laikysi kultūra tai, kas ji yra karščiuojančioms „Sostinės dienų“ organizatorių galvoms?

Zinoma, čia nieko naujo – kultūros masiniuose renginiuose niekada nebūdavo, o tiesą sakant, ir neturi būti daug – „Sostinės dienos“ čia nėra jokia išimtis. Tačiau „Biovelos“ tvirtovė iškili net tokiai kontekste – vis dėlto tai ne iškainojamas erdvės ir objekto dis harmonijos pavyzdys, absurdas, paradoksai igaunantis tam tikro meninio-edukacinio poveikio. Tai atvejis, kurio vulgarumas ir cinizmas tokis akivaizdus, kad netgi panem et circenses išroškės žmogus turi šansų suvokti, kad iš jo tyčiojamasi.

Nes jeigu nesuvoks, dešrininkai okupuos ir tai, kas, jų supratimu (turbūt), yra neišnaudojama – atidarys firminę parduotuvę Gedimino pilyje arba motyvuotai pareikalaus perduti jiems ką tik suremontuotą džiažią Valdovų rūmų menę...

O tada... Tada nieko. Savo ne laimei, esame nuolankūs ir už tai padékosime.

Kai „laumiukai“ virsta „angelais“

Violeta ŠOBLINSKAITĖ ALEKSA

Estetika – ne vien filosofijos, bet ir pasaulėvokos terminas. Kitokio kūno žmogus mūsų visuomenėje vis dar nesijaucia komfortabiliai kaip tik dėl aplinkinių pasaulėvokos bukumo: esame konservatyvūs, neatsiplėsiame nuo susikurto stereotipų, gyvename turtum uždarytomis širdimis ir aikmis, baidomės visko, kas neatitinka įsivaizduojamų, vidujai susiformavusiu ar įvairiomis medijomis mūsų sąmonėje suformuotu standartu.

Paraplegikams – sužaloto stuaburo ir pažeistų kojų, tačiau tvirtų rankų žmonėms, kurie iš pažiūros atrodo visai sveiki, nors judei neįgalijų vežimėliais, šiandien tapome gerokai tolerantiškesni. Tačiau, tarkime, vaikų cerebrinio paralyžiaus ar Dauno sindromo pakeistas žmogaus kūnas daugeliui individui vis dar – lyg tebegyventure viduramžiais! – sukeilia nemenka šoką. Dalis visuomenės linkusi apskritai atsiribotti nuo „laumiukų“, apie kuriuos užsimena mūsų sakytinis folkloras – pasakos. Pirmieji mitologiniai personažai – laumė – su negalia susiejo Henrikas Stukas (literatas, akliesiems ir silpnaregiams skirto leidinio „Mūsų žodis“ autorius) ir neregys rašytojas Alvydas Valenta, romanė „Pradžios užkalbėjimai“ atskleidės nelengvą neigalaus vaiko ir jaunuolio sieki priapti ir įsitvirtinti visuomenėje. Abu šie autoriai 2007-aisiais išleido gana solidžią knygą „Laumių vaikai“, i kurį sudėtos lietuvių liaudies pasakos ir sakmės, turinčios sąsajų su negalia ir neigaliuosis. Tiesa, „tiesioginiams laumiukams“ – laumių apmainytiems didgalviamis žmonių vaikams, kurie nekalba, patys negali nei vaikščioti, nei valgyti, knygoje

skirta bene mažiausiai vietas. Tačiau pats faktas, kad Lietuvoje atsirado tautosakos rinkinys, kuriuo atsigréžia į tam tikrą, gana problemišką žmonių grupe, kurią, kaip ir kiekvieną visuomeninį ar socialinį darinį, galima traktuoti įvairiai, daug sako.

Minėti autoriai priklauso, anot humanitarinių mokslų daktaro Kosto Aleksono, tam pačiam socialiniam dariniui kaip ir jų nagrinėjami objektais. Bet yra ir absolūliučiai sveikų žmonių, kurie dėmesi sutelkia į sunkiausią ir „neestetiškiausią“ negalią, siekdami žūtbūt „padaryti“ ją estetišką. Vilnas tokiai – kauniškis Virginis Bortkevičius, Modrio Tenisono bendražygis, talentinges mimas, aktorius bei režisierius. Jau gerai dešimtmetyje jis vadovauja Kauno neįgalaujaus jaunimo užimtumo centro grupei „Plastinės dramos teatriukas“ ir kuria spektaklius, tarptautiniuose festivaliuose laiminius pačius aukščiausius įvertinimus.

Kitas unikumas – vilniškė kompozitorė Snieguolė Dikciūtė, neslepanti, jog dirbtu su „mažutėliais“ šiuo gyvenimo tarpsniu jai kur kas įdomesnis ir prasmingesnis užsiėmimas, nei dalyvauti tikrosios muzikos projektuose. Menininkės siekis – kad estetiškai imtų atrodyti, kas iš pirmo žvilgsnio visai neestetiška! – įgavo tikrają prasmę, vos tik kompozitorė pradėjo vykdyti projektus, skirtus neigaliuosiems. Per daugybę jos sukurtų performansų, interakcijų, mistérijų pamažu išskristalizavo ir idėja „Mobilūs angelai“, kuri kuo tollyn, tuo labyn stebina didžiausius skeptikus. Tuo šia vasarą dar kartą įsitikinau Klaipėdoje, kai pamaciai Snieguolės ir jos bendraminčių Jūros šventei parengtas neigalių interakcijas.

Šiandien S. Dikciūtės galva pramūsta nauju sumanymu – sukurti roko operą „Meilė be mirties smėlynuose“, kurioje neigalių būtų visiškai integruoti į muzikinį vyksmą, o profesionalūs aktoriai

taptų neigalių atlikėjų sceniniais partneriais.

Ta mintis, beje, subrendo įgyvendinant akciją „Dēmesio“, kai cerebrinio paralyžiaus prie neigalių vežimėlio prikaustytas Danielius Jurevičius uždalinavo „Išnykis“ kaip dūmas, neblaškomas vėjo“.

Minint dvigubą didžiojo tautos dainiaus jubiliejų, į poeto tekstus atsigréžia daugelis. Man jau nuo pat ankstyvo pavasario teko girdėti įvairiausią Maironio interpretaciją. Tačiau tokiai ekspresija, kurią išgirdau Danielius sukurtoje versijoje, išgyvenau pirmą syki. Klaipėdoje, kur neigalių pirmą kartą uostamiesčio istorijoje buvo įtrauktas į oficialią Jūros šventės programą, Danielių ovacijomis palydėjo net ir ta publikos dalis, kuri akciją stebėjo iš šono, iš toli, mat ant gretimos rampos garavo milžiniškas klaipėdiškiams ir miesto svečiams verdamos nemokamos žuvienės puodas, čirškė ant keptuvės taip pat nemokamai kepamos plekšnės, uotai ir kiti jūros skanėstai, prie kurių nusidriekė netrumpa išalkiusių eilutę...

Gasparo ALEKSOS nuotrakos

Maironi dainuojantis „angelas“ Danielius Jurevič.

„Mobilūs angelai“ Jūros šventėje.

93-iojo kūrybinio sezono rugsėjo mėnesio repertuaras

16 d., sekmadienį, 15 val. Ilgojoje salėje – Inesos Paliulytės „Liūdnas Dievas“. Skaudi istorija visai šeimai. Režisierė Inesa Paliulytė. Spektaklio trukmė – 1.20 val. Bilietai kaina – 25 Lt.

19 d., trečadienį, 18 val. Ilgojoje salėje – Biljanos Srbjanovič „Skėriai“. Dviejų dalių tragedija. Režisierius Rolandas Atkočiūnas. Spektaklio trukmė – 3 val. Bilietai kaina – 35 Lt.

Teatro kasa (Laisvės al. 71) dirba kasdien 10.30–19 val., tel. 22 40 64. Bilietus taip pat platina *Tiketa*.

9 d., sekmadienį, 18 val. Mario Fratini „Sesuo“. Režisierius Artūras Žukauskas. Spektaklio trukmė – 1 val. Bilietai kaina – 30 Lt.

13 d., ketvirtadienį, 19 val. Aleksejaus Slapovskio „Nuo raudonos žiurkės iki žalios žvaigždės“. Režisierius Darius Rabauskas. Spektaklio trukmė – 1.50 val. Bilietai kaina – 30 Lt.

15 d., šeštadienį, 18 val. premjera – Edwardo Albee „Silvia“. Režisierius Vytautas Balsys. Bilietai kaina – 30 Lt.

Teatro kasa (M. Daukšos g. 34) dirba III–V 15–19 val., VI 15–18 val., VII – valandą prieš spektaklį, tel.: 40 84 70, 22 60 90. Bilietus taip pat platina *Bilietai.lt*.

Kauno valstybinis lėlių teatras

8 d., 15 d., šeštadienį, 12 val. Mažojoje scene – „Gulbė – karaliaus pati“. Lietuvių liaudies pasakos motyvais. Nuo 5 m. Režisierė Nižolė Indriūnaitė. Bilietai kainos – 8, 10 Lt.

9 d., sekmadienį, 12 ir 14 val. Mažojoje scene – „Meškiuko gimtadienis“. Muzikinė fėjų pasaka. Nuo 3 m. Režisierė Rasa Bartninkaitė. Bilietai kainos – 8, 10 Lt.

16 d., sekmadienį, 12 val. „Zuikio kaprizai“. Režisierius Algimantas Stankevičius. Spektaklis – žaidimas apie tai, kas nutiko užsispyrėliui zuikučiui. Nuo 3 m. Bilietai kainos – 10, 12 Lt.

Teatro kasa (Laisvės al. 87A) dirba IV–V 11–17 val., VI–VII 10–14 val., tel. 22 16 91. Bilietus taip pat platina *Bilietai.pasaulis*.

6 d., ketvirtadienį, 18 val. pianistės Virginijos Unguraitės solinis koncertas. Bilietus galima įsigyti Kauno menininkų namų Mūzų svetaineje (I–IV 10–13 val., 14–17 val., V 10–13 val., 14–16 val. ir prieš rengini), taip pat visose *Tiketa* kasose. Bilietai kaina – 10 Lt, moksleiviams, studentams, seniorams, žmonėms su negalia ir turintiesiems „Daily Card“ nuolaidų kortelę – 8 Lt.

8 ir 9 d., šeštadienį ir sekmadienį, 16 val. Vytauto Didžiojo karo muziejaus sodelyje – varpų muzikos koncertai. Skambės Baltijos šalių muzika. Kariljonu skambins Giedrius Kuprevičius.

6 d., ketvirtadienį, „Einam Kaunas 2012“

18–19 val. „Klasika Miesto sode“ (Laisvės al. 93) – „Atsisveikinimas su vasara“. Dalyvaus Skaidra Jančaitė (sopranas) ir draugai, Gražina Zalatorienė (akompaniatorė).

20 val. „Romuvos pasažas“ (Laisvės al. 54) – audiopoetinio spengimo grupė „Betoniniai triušiai“.

7 d., penktadienį, „Dūdos Laisvės alėjoje“

16 val. eitynės nuo Kauno Šv. arkangelo Mykolo (Igulos) bažnyčios (Soboro).

16.30–17 val. koncertas Muzikinio teatro sodelyje. Dalyvaus Kauno pučiamųjų instrumentų orkestras „Ažuolynas“ ir merginų choreografinė grupė.

Renginiai nemokami. Daugiau informacijos www.tautosnamai.lt

14 d., penktadienį, nuo 20 val. vakaro iki 5 val. ryto – Kauno naktys: kultūra ir as“.

7 d., penktadienį, 19 val. Ryšių istorijos muziejaus kiemelyje (Rotušės a. 19, Kaunas) – dainuojamosios poezijos festivalio „Senamiesčio žiogas“ uždarymas. Dalyvaus Vytautas V. Landsbergis, D. Razauskas su grupe, folkloro ansamblis „Ale va“, grupė „Kamanių šilelis“. Taip pat vyks fotografijos darbų paroda bei apyrankų pynimo kūrybių dirbtuvės. Bilietai kainos – 23–33 Lt. Bilietus platina *Bilietai.lt*.

12 d., trečadienį, 18 val. dižiojoje salėje vyks naujų narių priėmimas į Kauno kultūros centro „Tautos namai“ mėgėjų meno koletyvus:

vaikų liaudiškų šokių kolektyvą „Šeltinis“ (vadovė Virginė Skiparienė),

vaikų dainos ir šokio teatrą „Vaidilutė“ (vadovas Edmundas Alseika),

neoklašiskinio šokio teatrą „Releve“ (vadovė Rasa Butrimavičiūtė),

suaugusiųjų liaudiškų šokių kolektyvą „Suktinis“ (vadovė Laimutė Rekašienė),

suaugusiųjų mišrų chorą „Gintaras“ (vadovė Jovita Kulakauskienė),

vyrų chorą „Perkūnas“ (vadovas Romualdas Misiukevičius),

suaugusiųjų Kazio Binkio teatrą (vadovas Rimantas Staras),

sportinių šokių klubą „Sükurus“ (vadovai Jūratė ir Česlovas Norvalaišos),

pagyvenusių žmonių mišrų chorą „Ainiai“ (vadovas Minėdaugas Šikšnius),

pagyvenusių žmonių liaudiškų šokių kolektyvą „Ainiai“.

Daugiau informacijos tel. 32 41 30, Vytauto pr. 79 / Kęstučio g. 1, 44321 Kaunas, www.tautosnamai.lt.

Festivalis KAUNAS PHOTO 2012

6 d., ketvirtadienį,

9–16 val. Verslo lyderių centre „BLC“ (K. Donelaičio g. 62 / V. Putvinskio g. 53) – KAUNAS PHOTO STAR 2012 portfolio peržiūros. (Tik registruotiems dalyviam.)

16 val. galerijoje „Aukso pjūvis“ (K. Donelaičio g. 62 / V. Putvinskio g. 53) – R. Augūno parodos „Sapnuoju Lietuvą“ atidarymas.

18 val. M. Žilinsko dailės galerijoje (Nepriklausomybės a. 12) – pagrindinės festivalio parodos „About photography“ atidarymas.

20 val. M. Žilinsko dailės galerijos auditorijoje (Nepriklausomybės a. 12) – fotografijos naktis: filmas „Bideshi Studio“ (Kurt Hoerbst, Alexandra Grill); fotografų kolektyvų „Caravane“ (Belgija) ir „Homelands“ (tarptautinis) dueetas / dvikova.

7 d., penktadienį,

9–13 val. Verslo lyderių centre „BLC“ (K. Donelaičio g. 62 / V. Putvinskio g. 53) – KAUNAS PHOTO STAR 2012 portfolio peržiūros. (Tik registruotiems dalyviam.)

14–16 val. KAUNAS PHOTO STAR portfolio „pasivaikščiojimas“, atviras visiems ekspertams ir visiems žiūrovams. Parodų apie Kauną atidarymų ekskursija:

17 val. „F galerijoje“ (Žaliakalnio funikulierius, Aušros g. 6) – Thierry Girard „Destinations Europe. Kaunas“.

17.45 val. Kauno menininkų namuose (V. Putvinskio g. 56) – Evaldo Butkevičiaus „Kaunas amžių sandūroje“.

18.45 val. Istorinėje LR Prezidentūroje Kaune (Vilniaus g. 33) – Jono Kulikauskovo „Stovyklė Rambynas“.

19.30 val. „Pilotas.lt“ redakcijoje (Kurpių g. 29) – Eriko Ovčarenkos „Mini planeta – Kaunas“.

20–22 val. Fluxus ministerijoje (Jonavos g. 3) – KAUNAS PHOTO STAR 2012 fotografų naktis ir nugalėtojo paskelbimas, diskoteka.

10 d., pirmadienį, 17.30 val. Lietuvos rašytojų sąjungos Baltojoje salėje (K. Sirvydo g. 6, Vilnius) – jubiliejinis rašytojo Vytauto Bubnio vakaras su naujomis knygomis „Širdimi regėti“ ir „Kad vejai neišpustytu“. Vakaras iš ciklo „Kūrybos atodangos“. Vakarą ves literatūrologas prof. Petras Bražėnas. Renginyje kalbės rašytojas Vytautas Bubnys, literatūrologė prof. Viktorija Daujotytė, poetas Rimvydas Stankevičius, literatūros kritikas, leidėjas Stasys Lipskis, aktorius Regimantas Adomaitis, rašytojo kūrinių išstraukas skaitys aktorių Gražina Urbanaitė. Gros styginių kvartetas „Archi Quartett“: Vitalija Benetytė-Makrickienė (smuikas), Enrika Ūselytė (smuikas), Mantas Makrickas (altas), Mykolas Rutkauskas (violončelė).

14 d., penktadienį, 16 val. Prienų kultūros ir laisvalaikio centre (Vytauto g. 35, Prienai) – literatūros ir muzikos vaka „Amžinas žmogaus éjimas į save“, skirtas rašytojo, Prienų miesto garbės piliečio Vytauto Bubnio 80-mečiui. Vakare dalyvaus rašytojas Vytautas Bubnys, literatūrologė prof. Petras Bražėnas, literatūros kritikas, leidėjas Stasys Lipskis, aktorė Gražina Urbanaitė. Gros „Duo Strimaitis“: Aidas Strimaitis (smuikas), Eglė Strimaitienė (fortepijonas). Informacija tel. (85) 2629627; (85) 2617727; el. paštu: rasytojuklubas@aiva.lt.

RASYTOJŲ KLUBAS

In memoriam

VYTAUTAS EIGIRDAS

(1957 01 20–2012 08 23)

Sudie, mano Drauge... Reikia atsisveikinti, nors liksime kartu, tiksliau, Tu liksi amžinai...

Abu susimastėme ir užsirūkėme tylėdami. Tylą sukaustė mėslungis. Lyg asfaltu įkyria kauksėjo mintis, jog Tu šalia, Tu savo drobėse... Galiu prisiliesti prie kiekvienos Tavo spalvotos raukšlės, prie kiekvienos paslapties, glostyti akimis ir pirštais, mylėti širdimi ir siela...

Tu sukūrė šešmo, erotikos, agresijos, džiaugsmo ir kitų malonumų bei nuodėmių pasaulį. Išliuoges į Tavo paveikslus galiausiai išdykauti, blaškysti aistrų ir uždraustų malonumų sodou.

Didžiuojuosi Tavimi ir kartu žiauriai Tau pavyzdžiu. Tavo gyvenimo spalvos liejos, taškėsi, ekspresyviai tryško, blaškėsi, sluoksnis po sluoksnio klojos ant drobės. Nesvarumo būklės, kažkur tarp dangaus ir žemės, agresyvi spalvota linijų plastika raizgė mūsų kūnus nuodėmių tinklais. Kraštinumų momentais gaivališkai žybėjo laukinės aistros. Mūsų gyvenimas – kaip žmonių virčias gyvuliais, žvérėmis ar paukščiais, gal drugeliais, o sių – žmonėmis.

Siltu drebliu kūnu perbėgo sentimentalai iškrova. Sudie, mano Drauge... Tik puse spalvų paletės išbandei.

Reikia atsisveikinti. Savotiškai jaučiuosiu, lyg mojuodamas laivo, plaukiančio link „terra incognita“, kapitonui. Vi duje truputį sutrikęs, drebantį širdim, bandau iškinti save, jog Tu vis dar šalia, mano Drauge.

Deginančios beviltiškumo ašaros létai šliaužia skruostais, savyje išsaugojusios nedylančios praeities atmintį. Tik begalinėj toluoj ritmingai gesta švyturio balta akis. Akyse temsta. Vidinė šiluma išleidžia tirštą rūką. Nekaltas virpulyss prabėgo nugara lyg peilio briaunom.

Sudie, mano Drauge... Reikia atsisveikinti, nors liksime kartu, tiksliau, Tu liksi amžinai...

Centre pozuoja Tavo molbertas.

Sudie, mano Drauge.

Sesers Loretos, dukterės Aleksandros, Tėvo, sūnų Gausoto ir Vydiuno, tetos Reginos ir dėdės Anatolijaus, mūsų šeimos: Liudos, Vasarės, Lauryno, Tauro, giminai, artimųjų, Tavo mylėtų ir Tave mylėjusių moterų, kolegų menininkų, Draugų vardu, amžinai Tavo

Rimantas JURGELEITIS

Dėl poetės ALDONOS VEŠČIŪNAITĖS-JANAVIČIENĖS

mirties nuoširdžiai užjaučiame

šeimą ir artimuosius.

Lietuvos rašytojų sąjunga

Skaudžią netekties valanda dėl netikėtos Sūnaus mirties nuoširdžiai užjaučiame

ilgametį „Nemuno“ redaktorių,

poetą Algimantą Mikutą.

„Nemuno“ redakcija

Ši amžinybė iki mirksnio – tik mirksnis iki amžinybės.

Skaudžią netekties valanda

dėl sūnaus Dariaus mirties nuoširdžiai

užjaučiame poetą Algimantą Mikutą.

Lietuvos rašytojų sąjungos Kauno skyrius

Kauno meno kūrėjų asociacija

Dėl mylimo sūnaus mirties nuošird

Kauno karuselė

Daugelį metų olandai buvo gerai žinomi kaip turintys dosnį ir puikiai išplėtotą infrastruktūrą, skirtą tiek choreografams, tiek šokėjams remti. Iš viso pasaulio čia atvykstantys nuo nieko nepriklasumi mezininkai galėjo papildyti šokio scenas savo naujais darbais. Šios suprojektuotos scenos, dar kitaip vadinamos produkcijos namais, ypač naudingos kūrybingiemis menininkams, siekiantiems pristatyti savo darbus viešumoje. Deja, šio gėrio jau neliko. Olandijos valdžia dėl visuotinės finansinės krizės iki 2013 m. uždarys visus produkcijos namus, tarp jų ir tris šokio menų scenos namus.

Seniausiais scenos menų namais vadinas Korzo teatras įsikūręs viename Hagos eksperimentiniame centre. Tai namai nepriklasumiems ir laisvai samdomiems choreografams. Tik prieš apkarpant visą olandų valdžios meno biudžetą Korzo produkcijos namai kartu su lietuviu buvo pradėjė vykdyti bendrus meninius projektus. Rugsėjo 29 d. tarptautinis šokio festivalis „Aura'22“ pristatys olandų ir lietuvių bendradarbiavimo rezultatus – net keturis šokio spektaklius. Jei sugretintume „olandiskaji“ šokį su „lietuviškuoju“, gautume stereotipinį šokio junginį. Todėl visų keturių spektaklių tikslas – pasidalinti patirtimi. Asmenybų ir (šokio) kultūrų skirtumai pasitelkiami kaip didžiulis inėlis iki kiekvieno pastatymo kūrybinį procesą.

Kauno šokio teatras „Aura“ kartu su Izraelio choreografu Amosu Ben-Talu rūpiasi trumpają šokio spektaklio dalimi. Taip pat prisidėjo kroatė šokėja Lana Coporda, studijuojanti Arnhemo ArtEZ šokio akademijoje, kuri, kaip ir „Aura“, skatina savo šokėjus nuolat domėtis, plėsti akiratį ir analizuoti humaniškumą. Toks požiūris pui-kai tinka A. Ben-Talo darbo pobūdžiui. Choreografas nagrinėja paradoksa, kai tik sukurto taisyklės duoda žmogui laisvę. Šokėjai tai – improvizacija ir asmeninė kūryba sprendžiant įvairius uždavinius, choreografinius junginius.

Lietuvių choreografės Rūta Butkus ir Loreta Juodkaitė kartu su olandų šokėjais dirbo Korzo teatro produkcijos namuose. R. Butkus šokio spektaklis „Pamestos akys“ kalba apie vidinius žmogaus klaidžiojimus, kaip jis kuria savo vidinių pa-sauli, paneigia teisingumą, geranoriškumą ir pareigas jausmą. L. Juodkaitė ir japonų

choreografas Kenzo Kusuda kartu pristatys šokio duetą apie gyvenimo teikiamas dovanas tiems, kurie jas pastebi. Menų spaustuvės salėse Vilniuje dirbę sveicarų-prancūzų kilmės choreografai Jerome'as Meyeris ir Isabelle Chaffaud kartu su trimis lietuvių šokėjomis pristatys ketvirtąjį šokio spektaklį.

Jau dvidešimt antrus metus Kaunas gyvens šiuolaikiniu šokiu, kviesdamas visus į tarptautinį festivalį „Aura'22“. Šiemet pagrindinėse miesto scenose rugsėjo 27–30 d. bus pristatomos choreografai ir trupės iš Norvegijos, Prancūzijos, Izraelio, Austrijos, Portugalijos bei bendras, visų laukiamas lietuvių ir olandų projektas.

Festivalio sproginimas – austrių choreografės Anne Juren ir režisierės Annie Dorsen intriguojančios šiuolaikinio šokio kūrinių „Magiška“. Šis nedidelės „atominės bombos“ užtaisas skirtas tik suaugusiejiems. Striptizu, pornografija ir magija kve-

piantis šiuolaikinis solo spektaklis svarsto moters menininkės vaidmens problematišką dabartinėje visuomenėje. Kritikų nuomonė, spektaklis provokuoja, intriguoja ir skatina diskutuoti.

Tarptautinė prancūzų trupė „A.Iter S.es-sio“ (Prancūzija) šokio link eina iš kitos pusės. Pribloškiamos muzikos ir vaizdo technologijos, kurtinamas garsas kuria šaltą ir ilgam išliekanti išpūdį. „A.Iter S.es-sio“ 2010 m. svečiavosi tarptautiniame šokio festivalyje su monospektakliu „Netek-tysi|Sluoksniai“, kurį žiūrovams parodė japonų šokėja Yoko Higashino. Nepaprastai išraiškinga atlikėja tiesiog siurbė žiūrovų dėmesį. Ateivės įvaizdžių ar mistinių gyvūnų įkūnijusi japonė kartu su partneriu Gianni Josephu vėl grižta į Kauną ir pristato premjerinį spektaklį „Patvarumas“. Dėl nepaprasto muzikos, judesio ir vaizdo junginio šis šokio spektaklis turėtų ypač patikti jaunajai publikos daliai.

Pasaulyje pripažinti choreografai iš Izraelio Nivas Sheinfeldas ir Oren Laor festi-

valio publikai turi paruošę kupiną absurdiškų situacijų ir prieštaragingas emocijas keiliantį šiuolaikinio šokio spektaklį „Kvailių laivas“, kuris priverčia žiūrovus pažvelgti į šokį kitaip, nesistengiant puose-lėti nusistovėjusių jo formų.

Tarptautinio šokio festivalio „Aura'22“ rengėjai džiaugiasi, kad šiemet, nors pri-statoma ir mažesnės apimties programa, pa-vyko išlaikyti spektaklių įvairovę. Visiems rekomenduojame apsilankytis ir patiemis įsi-tikinti.

Festivalis vyks šiose erdvėse: Kauno kultūros ir sporto centre „Girstutis“, Kauno ka-meriniame centre ir Kauno valstybiniame dramos centre (Rūtos salėje).

Tarptautinis vaizduojamosios dailės festivalis „Menas senuosiouose Lietuvos dvaruose“ kviečia į tapytojo Aloyzo Stasiulevičiaus parodos atidarymą. **Rugsėjo 7 d., penktadienį, 18 val.** Ryšių istorijos muziejuje (Rotušės a. 19, Kaunas) po 43 metų pertraukos menininkas pristatys savo kūrybą mieste, iš kurio kilo jo šeima ir kuria-me patyrė pirmuosius stiprius meninius iš-gyvenimus.

Tapytojas A. Stasiulevičius yra surengęs daugiau nei 70 asmeninių tapybos parodų pasaulio muziejuose ir galerijose, jo kūriniai reprezentavo šiuolaikinę Lietuvos dailę per 180 grupinių parodų Lietuvoje ir kitose šalyse. A. Stasiulevičiaus tapybos darbai saugomi septyniuose pasaulio mu-ziejuose, už nuopelnus Lietuvos kultūrai tapytojas buvo ne kartą ivertintas garbin-gais Lietuvos Respublikos apdovanojimi-

Tarptautinio vaizduojamosios dailės festivalio „Menas senuosiouose Lietuvos dvaruose“ 2012 m. programai tapytojas parengė parodą, atspindinčią įvairias kūrybines idėjas ir laikotarpius. Čia išvysi-me ir darbus iš ciklų „Žvaigždynai“, „Rau-dona-Mėlyna-Balta“, ir keletą drobių iš ciklo autoriu i svarbia religinė tematika „Kristaus kančios istorija“. Vyraujančiu motyvu išlieka architektūriniai Vilniaus peizažai, tačiau i pamėgtą raudonos-mėlynos-baltos spalvų trio vis smarkiau brau-nasi kitos spalvos, leidžiančios išvysti nau-ją mylimo miesto interpretaciją.

A. Stasiulevičiaus paroda Ryšių istorijos muziejuje vyks iki spalio 9 d.

Informaciją apie visą 2012 m. „Menas senuosiouose Lietuvos dvaruose“ programą, dalyvaujančius menininkus, jų darbų nuo-traukas bei parodų grafiką rasite adresu www.menasdvaruose.lt.

Savaitgalis prie televizoriaus

Metas užtaisyti ginklus!

Gediminas JANKAUSKAS

Kai serialą „Tadas Blinda“ (ketvirtadienis, 21.15 val., LRT) prieš keturis dešimtmecius demonstravo tuometinė televizija, ištuštėdavo gatvės, net ūkininkai mesdavo visus darbus. Vaikai kie-muose masiškai vaidino sveto ly-gintoją ir svidėsi tikrais perlūkais tapusiomis filmo frazėmis. Ypač po-pularius buvo Čigono (aktorius Bala-sys Barauskas) leksikonas, būtinai pasibaigiantis priežodžiu „špyga taukuota“... O jau sveto lygintoją Tada Blinda suvaidinęs aktorius Vytautas Tomkus tapo ne tik pa-auglių dievaičiu – jis pradėtas kvesti ir į kitų šalių kino studijas.

Tikriausiai nė vienas klasikinio kine režisierius nesulaukė tiek pa-mėgdžiojimų ir perdirbinių kaip Al-fredas Hitchcockas. Bet veiksmo

komedioje „Ponas ir ponia Smi-tai“ (ketvirtadienis, 21.30 val., TV6) iš jo 1941 m. sukurto filmo liko tik „ragai ir nagai“. Užtai pagrindinius vaidmenis atliko Bradas Pittas ir Angelina Jolie – bene labiausiai pasaulyje linksniuojama Holivudo porelė, kurios plačiai apa-rytost asmeninio gyvenimo peri-petijos tapo pačia geriausia filmo reakloma.

Ponas Džonas ir ponia Džeinė Smiltai tik iš pirmo žvilgsnio pan-ašūs į paprastą jauną sutuoktinį porą. Iš tikrujų jie – samdomi žudikai. Kartą porelė gavo dvigubos žmogžudystės užsakymą ir tik po kurio laiko suprato, kad yra pasamdyti nužudyti... vienas kita.

Karinė drama „Enigma“ (ketvirtadienis, 22.25 val., BTV) at-kuria 1943 m. įvykius. Britų žval-gybos asai suprantą, kad daugiau nebegali perskaityti slaptų vokie-cių karinės vadovybės pranešimų, nes naciai pakeitė šifravimo bū-dus. Dabar šis darbas atliekamas

nauja mašina kodiniu pavadiniu „Enigma“ (lotyniškai šis žodis reiškia paslapčių). Kol sajungininkai neatsipeikėjo nuo šoko, vokiečiai vėl gali nekliudomi torpe-duoti priesininkų karo laivus. Todėl genialus matematikas Tomas Džerikas (aktorius Dougray'us Scottas) privalo per kelias dienas sužinoti naują kodą.

Amerikietiškas kriminalinis fil-mas „Susišaudymas“ (penktadienis, 22.10 val., LNK) vertas dème-sio dėl kelių dalykų. Visų firma dėl specifinio stiliaus, kuriamė į keistą kokteilį suplaktas veiksmo kinas ir kriminalinio trillerio siaubai, o viskas pagardinta ekscentriškos komedijos prieskonais. „Susišaudyme“ triumfuoją nevaržoma fantazija, leidžianti pabodus kriminalinio ki-no štampus tarsi seną pirštinių išvers-ti kita puse. Tada atsiveria galimybės iš tų pačių kortų sudėlioti visai naujają pasjansą.

Pagal Frederico Beigbedero ro-maną „99 frankai“ sukurtoje tra-

gikomedijoje „14,99 euro“ (šeštadienis, 23.20 val., LRT) veiksmas sukasi komercinės reklamos pasau-lyje. Lyg žuvis vandenį čia besi-jaučiantis Oktavas Parango (jį meistriskai suvaidino Jeanas Dujardin) prisistato šiai žodžiai: „As esu reklamininkas! Mano tikslas – priversti jus svajoti apie tai, ko jūs niekada neturėsite. Nes vos tik jūs įsigysite mano pastangomis išrek-lamuočia prekę, ji jau bus bevilti-kai pasenusi. As šiandien spren-džiu, ko jūs įsigisite rytoj!“

Tokios gigantomanijos apimtam žmogui nauja užduotis – sukurti re-klaminę klipą milžiniškai prastos kokybės jogurto partijai – atrodo it lengva mankšta sunkaus svorio čempionui. Tačiau kaip tik dabar lyg nuo aukštų kalnų pajudėjusi sniego lavina Oktavą užgrīuva fa-tališkų klaidų, paikų kvailysčių ir nedovanotino lengvabūdžiumo našta.

Didžiuosiuose ekranoose gar-siausie veiksmo filmo aktoriai Sylvesteris Stallone, Arnoldas Schwarzeneggeris, Bruce'as Willis, Jas-onas Statham ir Dolphas Lundgre-nas šeista antrojoje „Nesunaikina-mu“ dalyje, o TV3 (sekmadienis,

21.35 val.) primena, kuo viskas pra-sidėjo. „Nesunaikinamų“ siužetas labai paprastas. Profesionalių sam-dinių komanda gauna užduotį nu-versti žiaurų diktatorijų vienoje Pie-tų Amerikos valstybėje, tapusioje tikra nusikalstelių irštva. Panau, kad to siekia JAV vyriausybės iš-laikomos slaptosios tarnybos, bet štai nori padaryti taip, kad niekas nesuuostų politinių motyvų. Todėl ir griebiasi tarpininkų, kurie pana-sias užduotis atlieka už pinigus. Ta-čiau tai, kas iš pradžių atrodė tik dar vienas gerai apmokamas darbas elitinei smogikų grupelei, virsta su-dėtingiausia misija yų gyvenime. Laimėti ir išnešti iš šio pragaro sveiką kailį beveik neįmanoma.

Ikūnijantį išprastą vaidmenį pa-matysime ir retai dabar besifilmuo-jančią Melą Gibsoną. „Tamsos pakraštyje“ (sekmadienis, 22.50 val., LNK) jis vaidina buvusį Bostono policijos departamento detektyvą Tomą Kreiveną. Kai kartą prie na-mų nužudoma jo vienturė dukra Ema, visi pagalvoja, kad taikinys buvo pats detektyvas. Ėmęs dom-eitis dukters gyvenimu Tomas pa-kliūva į apgaulės, sąmokslų ir žmogžudysčių pasaulį.